

**YHTEIS-
KUNTAKOE
LAPSILLA?**

TAPIO PUOLIMATKA

YHTEIS-
KUNTAKOE
LAPSILLA?

YHTEISKUNTAKOE LAPSILLA?

*Tehdäänkö Suomen lapsista sukupuolineutraalin
avioliittokokeen koekaniineja?*

copyright © 2016 TAPIO PUOLIMATKA ja
KUVA JA SANA

kustantaja
KUVA JA SANA
PAJUNIITYNTIE 1
00320 HELSINKI
PUH. 09-8567 4999
www.kuvajasana.fi

kannen kuva
SHUTTERSTOCK

kansityö
ANTTI KAMPPINEN

sisuksen taitto
KESKI-SUOMEN SIVU OY

kirjapaino
PRINTON
Tallinna 2016

ISBN 978-951-585-315-6

Sisällys

Johdanto	7
Vertailukohtana avioerolain muutos	10
Bolševikkien yhteiskuntakokeilu	16
Riskinotto lasten kustannuksella	20
Pahanlaatuinen kehäpäätely	25
Lasten asian pettäminen	28
Riittääkö rakkaus?	30
I. Sukupuolineutraalin avioliittolain yhteiskunnallisia vaikutuksia	37
Avioliiton arvostuksen lasku	45
Lisääntyvä avioerotendensi	48
Ryhmäavioliitot, moniavioisuus ja sisarusavioliitot	50
Ystävyyssuhteet samaa sukupuolta olevien kumppanien kanssa	56
2. Ostettiinko sukupuolineutraali avioliittolaki suurella rahalla?	63
Monimiljonäärien julkisuuskampanja	65
Upporikas ”sorrettu vähemmistö”	68
Onko ihminen ensisijaisesti seksuaalinen vai moraalinen olento?	70
Oikeuslaitos ja onnenkeksien mietelausemaga	76
Lähettääkö perinteinen avioliittolaki syrjivän viestin?	79
Aikuisten vai lasten oikeudet?	85
YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tulkinta	90

3. Geneettiset orvot	95
Lapset teknologisiina tuotteina	99
Kuuluvatko geneettiset orvot avioliittokeskusteluun?	101
Suku yhteyksien rikkominen	104
Miljardiluokan liiketoiminta	110
Geneettisten orpojen puolustaminen	119
4. Lapset sateenkaariperheissä	121
Lapsen yhteys biologisiin vanhempiinsa	125
Lasten epänormaalin tilanteen normalisoiminen	127
Lapset poliittisina pelinappuloina	134
Sateenkaarilasten syyllistäminen	137
Asiantuntija-avun vaikeutuminen	139
5. Avioliittolaki kulttuurin opettajana ja muokkaajana	141
Avioliiton yhteiskunnallinen viesti	143
Avioliiton moraalinen ja empiirinen viesti	147
Puolisoiden moraalinen eheys	148
Lapsen identiteetti- ja suhde oikeudet	150
Sukupuolineutraalin avioliittolain lähettämä viesti	153
Sukupuolieron merkitys	157
John Corvinon vasta-argumentti	163
Homoseksuaalista elämäntapaa suosiva viesti	169
Lopuksi	175
Kiitokset	181
Kirjallisuus	183

Johdanto

Sukupuolineutraali avioliittolaki hyväksyttiin eduskunnassa joulukuussa 2014 ilman lapsivaikutusten arviointia siitä huolimatta, että lakivaliokunta tällaista arviota vaati ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus tällaista arviointia edellyttää. Tämän päätöksen myötä Suomen lapsista on tulossa sukupuolineutraalin avioliittokokeen koehenkilöitä, jotka altistetaan lasten elämän mullistavalle yhteiskuntakokeelle välittämättä sen seurauksista heidän hyvinvoinnilleen.

Yhteiskuntatieteen tutkimustulokset antavat aiheetta uskoa, että lasten pahoinvointi tulee lain seurauksena lisääntymään. Yksi yhteiskuntatieteen kaikkein vahvimmin todistetuista tosiasioista on, että lapsen paras koti on biologisen äitinsä ja isänsä eheässä avioliitossa. Biologisen isänsä ja äitinsä kodissa kasvaneilla nuorilla aikuisilla on vähiten ongelmia ainakin seuraavilla ulottuvuuksilla:

- a) terveys, kuolleisuus ja itsemurhariski
- b) tunne-elämän terveys (ahdistuneisuus, masennus)
- c) huumeiden ja alkoholin käyttö

- d) rikollisuus ja pidätykset
 - e) köyhyys
 - f) koulutus ja työelämään osallistuminen
 - g) seksuaalisen identiteetin kehitys, teiniraskaudet, avioliiton ulkopuoliset raskaudet, altistuminen seksuaaliselle hyväksikäytölle
 - h) avioerojen määrä
- (Marks 2012: 735–736; Lee & George 2014: 63).

Miksi Suomen päättäjät olivat valmiit kovalla kiireellä purkamaan vuosituhantisen instituution, jonka tarkoituksena on sitoa äiti ja isä toisiinsa ja lapsiinsa? Miksi eliitti oli valmis purkamaan perustavanlaatuisen lapsen turvaksi rakennetun instituution ja muuttamaan sen aikuisten seksuaalisia mieltymyksiä palvelevaksi ja tiettyä elämäntapaa suosittelevaksi instituutioksi?

Filosofi Roger Scrutonin (2006) mukaan aikamme ihmisille on valitettavan usein tyypillistä valmius ottaa riskejä, joiden hinnan toiset joutuvat maksamaan. Usko jatkuvaan edistykseen saa ihmiset tekemään hätiköiden kauaskantoisia ratkaisuja menneiden sukupolvien kokemuksista välittämättä. Ihmiset ovat erityisesti valmiita ottamaan riskejä asioissa, joiden kohdalla he itse ovat turvassa ja joiden osalta riskit kohdistuvat muihin kuin heihin itseensä.

Sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksyminen ilman perusteellista lapsivaikutusten arviointia merkitsi riskinottoa lasten hyvinvoinnin kustannuksella. Yleisessä keskus-

telussa asiaa tarkasteltiin lähinnä mikrotasolla, kertomalla tunteisiin vaikuttavia kertomuksia joidenkin yksittäisten aikuisten toiveista ja mieltymyksistä ja vetoamalla iskulauseisiin tasa-arvosta. Yhteiskunnallisia päätöksiä tehtäessä asiaa kuitenkin pitäisi tarkastella kokonaisvaltaisesti, makrotasolla, pohtien päätöksen laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tällaista lasta keskeisesti koskettavaa asiaa ei tulisi tarkastella yksipuolisesti aikuisten näkökulmasta. Lasta koskettavissa kysymyksissä pitäisi ennen kaikkea ottaa huomioon lasten etu.

Miten sitten uusi avioliittolaki vaikuttaa lapsen asemaan? Määrittelemällä avioliitoksi samaa sukupuolta olevien parisuhteen, jonka rakenne aina erottaa lapsen joko biologisesta isästään tai äidistään, uusi avioliittolaki lähettää perheen yhtenäisyyttä hajottavan viestin, jonka mukaan lapsi ei välttämättä tarvitse isää tai äitiä. Sukupuolineutraalin olemuksen mukaan sukupuolten toisiaan täydentävyydellä ei ole merkitystä, vaan mies ja nainen – isä ja äiti – ovat korvattavissa. Riskinä on, että kun yhä useammat ihmiset omaksuvat nämä epätodet käsitykset, heidän sitoutumisensa lastensa kasvattamiseen heikkenee ja perheitä hajoaa. Perhe-elämän yhtenäisyyden ja vakauden heiketessä lasten pahoinvointi lisääntyy.

Vertailukohtana avioeroa koskevan lain muutos

Onko sitten perusteltua olettaa, että sukupuolineutraalilla avioliittolailla voisi olla näin kauaskantoisia vaikutuksia? Voimme ottaa vertailukohtaksi kolmekymmentä vuotta sitten tehdyn pienen muutoksen avioliittolakiin. Ennen tätä muutosta avioliiton miellettiin olevan periaatteessa elinikäinen liitto, jonka purkamiseen tarvittiin erityisperusteita, kuten puolison aviorikos, väkivaltaisuus tai hylkääminen.

1970- ja 1980-luvuilla useimmissa länsimaissa (Suomessa vuonna 1987) tehtiin avioliittolakiin muutos, jonka mukaan avioliiton purkamisen edellytyksenä ei enää ollut puolison syyllistyminen vakavaan rikkomukseen avioliittoa vastaan, vaan avioero voitiin myöntää kumman tahansa puolison hakemuksesta ilman erityisperusteita. Avioero ei edellyttänyt molempien osapuolten suostumusta, vaan kumpi tahansa puoliso saattoi yksin hakea eroa ja saada sen voimaan.

Avioliitosta tuli tämän lain myötä sitovuudeltaan muita yhteiskunnallisia sopimuksia heikompi: putkimiehen kanssa tehtyä sopimusta ei voida purkaa ilman perusteita, avioliiton sen sijaan voi. Ryan T. Anderson (2015: 40) kysyykin: ”Kuinka paljon perhe-elämän vakautta voimme odottaa, kun ihmisellä on lain edessä ankarampi vastuu sopimussuhteessa putkimieheen kuin vaimoonsa?” Hän kiinnittää huomiota siihen, että uuden avioerolain säätämistä seuraavina vuosikymmeninä avioerojen määrä kasvoi enem-

män kuin kaksinkertaiseksi. Tarjoamalla helpon ulospääsyn avioliitosta ja sen vaikeuksista uusi avioerolaki muutti ihmisten käsityksen avioliiton luonteesta: avioliittoa ei enää ymmärretty elinikäiseksi instituutioksi, jonka varaan puoliset voivat rakentaa elämänsä ja jonka turvissa lapset saavat kasvaa koko kehityskautensa ajan, vaan väliaikaiseksi instituutioksi, jota pidetään koossa niin kauan kuin se tyydyttää aikuisten tarpeita. Kumman tahansa puolison halu vapautua perhe-elämän paineista kun on riittävä syy liiton purkamiseen.

Avioliittolain muutoksen myötä avioliiton julkinen merkitys muuttui: avioliitosta tuli sopimus, jonka yksilö saattoi solmia ja purkaa mistä tahansa haluamastaan syystä. Kun aiemmin avioliitto perustui periaatteeseen ”kunnes kuolema meidät erottaa”, muutti muutettu avioliittolaki tältä osin avioliittolupauksen sisältämää viestiä muotoon: ”kunnes väsymme toisiimme”. Avioliiton ytimeksi tuli näin olleen rakkauden tunne sen sijaan, että se olisi merkinnyt elinikäistä moraalista sitoumusta kohdella puolisoa ja lapsia itseisarvoisina olentoina.

Kuten Brad Wilcox (2006) kirjoittaa: ”Tämän uuden psykologisen lähestymistavan mukaan yksilön ensisijainen velvollisuus ei kohdistu perheeseen vaan häneen itseensä. Niinpä avioliiton onnistumista ei enää määritellä sen mukaan, onnistuuko yksilö täyttämään moraaliset velvollisuutensa puolisoaan ja lapsiaan kohtaan vaan se, tuoko avioliitto itselle voimakkaan subjektiivisen onnellisuuden

tunteen, joka yleensä löydetään intensiivisessä tunnesuhteessa puolisoon.”

Avoliittolain eroamista koskevan muutoksen ajateltiin helpottavan vaikeiden, usein väkivaltaisten avioliittojen purkamista ja jättävän muut avioliitot ennalleen. Toisin kuitenkin kävi. Kun puolison hylkääminen lainmuutoksen myötä tuli juridisesti helpommaksi, tuli eroaminen lain opetusvaikutuksen seurauksena myös psykologisesti ja sosiaalisesti hyväksyttävämmäksi.

Yhteiskunnallisella lainsäädännöllä on opetusvaikutusta: laki muokkaa kulttuuria, joka vaikuttaa ihmisten käsityksiin, asenteisiin ja käyttäytymiseen. Laki on ikään kuin opettaja. Niinpä avioerolainsäädännön muutosta seurasi avioerojen määrän voimakas kasvu, ja suurin osa avioeroista koski avioliittoja, joissa ei ollut vakavia ongelmia. Sekä aikuisten että lasten kannalta tällaiset erot ovat turhia ja vahingollisia: ne lisäävät omalta osaltaan sekä lasten että aikuisten pahoinvointia. Avoliittolain muutoksen seurauksena yksinhuoltajavanhempien hoidossa kasvavien lasten määrä on noussut jyrkästi (Anderson 2015: 40).

Vaikka monet yksinhuoltajat ovat selvinneet vaikeasta tilanteesta erinomaisesti, lapsen hoitaminen ilman puolison tukea voi olla uuvuttavaa erityisesti sairauden ja taloudellisten vaikeuksien kohdatessa. Myös monet aikuiset ovat pettyneet avioeroihin, joista monet lopulta osoittautuvat turhiksi – avioeron emotionaalinen taakka on useimmille odottamattoman raskas kantaa ja entisen avioliiton ongel-

mat toistuivat usein uusissa suhteissa, kun yksilöt kantavat ongelmiaan mukanaan liitosta toiseen.

Sukupuolineutraali avioliittolaki (samaa sukupuolta olevien avioliitto) merkitsee paljon suurempaa ja perustavampaa muutosta avioliittolainsäädännössä kuin vuonna 1987 avioliittolakiin tehty avioliiton purkamista koskeva muutos. Sukupuolineutraali avioliittolaki muuttaa koko avioliittoinstituution. Se ei murena ainoastaan yhden avioliitonnormin, avioliiton pysyvyyden perustaa, kuten avioliittolakiin tehty muutos.

Sukupuolineutraali avioliittolaki murentaa pohjaa ainakin kuudelta keskeiseltä avioliitonnormilta, joiden perustana ovat naisen ja miehen avioliiton luonnolliset tosiasiat:

- 1) Uusi avioliittolaki murentaa pohjaa periaatteelta, että avioliiton tehtävänä on suojella äidin, isän ja lasten kolmoissidosta ja tehdä lapselle mahdolliseksi kasvaa biologisen isänsä ja äitinsä hoidossa.
- 2) Sukupuolineutraali avioliitto murentaa sukupuolten toisiaan täydentävyyden periaatetta sekä puolisoiden että heidän hoidossaan kasvavien lasten kannalta.
- 3) Uusi avioliittolaki vie pohjaa moraaliselta vakaumukselta, että lapset eivät ole vanhempiansa tarpeita palvelevia keino-tekoisia tuotteita, joihin vanhemmilla on oikeus, vaan itseisarvoisia olentoja, jotka ovat hedelmää vanhempien keskinäisestä rakkaudesta.

- 4) Sukupuolineutraali avioliittoajattelu vie pohjaa näkemykseltä, jonka mukaan lasten synnyttäminen ja kasvattaminen ovat arvokkaita sinänsä.
- 5) Sukupuolineutraali avioliittoajattelu murentaa pohjaa puolisuusollisuuden normilta.
- 6) Se heikentää pohjaa myös perustavammalta normilta, jonka mukaan avioliitossa on keskeisesti kyse lasten hyvinvoinnista ja vasta toissijaisesti aikuisten haluista ja tarpeista (vrt. Schaerr 2015).

Sukupuolineutraali avioliittolaki vie pidemmälle sitä avioliittokäsityksen muutosta, joka alustavasti näkyi jo avioerolain muutoksessa. Avioliittoa ei nähdä enää elinikäisenä moraalisenä sidoksena, joka yhdistää puoliset toisiinsa ja takaa lapselle isän ja äidin koko kehityskautensa ajaksi. Tämän objektiivisen moraalisen sitoumuksen sijaan tulee vanhempien subjektiivinen ja yksilöllinen kokemus suhteen perustana olevan tunteen intensiivisyydestä ja aitoudesta (Upham 2015).

Avioliiton ymmärtäminen ensisijaisesti eroottiseksi tunnesuhteeksi heikentää avioliiton vakautta, koska tunteet voivat perhe-elämän paineissa ailahtella ja harhailla kohdistumaan myös avioliiton ulkopuolisiin kohteisiin. Tällaisen avioliittokäsityksen ehdoilla kasvavan nuorison on vaikeampi sitoutua ja pitää yllä elinikäistä liittoa puolisonsa kanssa, koska eroottiset tunteet ovat epävarma ja riittämätön perusta pitkäaikaiselle ihmissuhteelle. Ainoastaan mo-

raallinen sitoutuminen, arvotunteet ja moraaliset hyveet voivat luoda perustan vakaudelle. Eroottisen rakkauden tueksi tarvitaan ystävärakkautta (*filia*) ja itsensä uhraavaa rakkautta (*agape*). Jos nuoriso kasvatetaan uskomaan, että avioliitto on olennaisesti eroottinen tunnesuhde ja että lapsen isä ja äiti ovat korvattavissa ja vaihdettavissa, nuorten on vaikeampi sitoutua elinikäiseen liittoon ja heidän on vaikeampi pysyä siinä perhe-elämän paineiden kasaantuessa.

Avioliiton ymmärtäminen eroottiseksi tunnesuhteeksi on epärealistinen ja ylioptimistinen oletuksessaan, että ihmiset pystyisivät ylläpitämään intensiivistä tunnesuhdetta perhe-elämän paineissa. Nuoriso saa avioliitosta harhaanjohtavan käsityksen, kun eroottiseksi tunnesuhteeksi ymmärrettyyn avioliittokäsitykseen liitetään ylioptimistista ihannekuvamaalailua. Tällainen ihannekuvamaalailu ilmenee jopa Yhdysvaltain korkeimman oikeuden tuomarin Anthony Kennedyn lausunnossa, jossa hän perustelee samaa sukupuolta olevien pariin perustuslaillista oikeutta avioliittoon. Kennedyn mukaan ”avioliitto on rakkautta, joka voi säilyä jopa kuoleman jälkeen”.

David Upham pitää tätä Kennedyn melodramaattista kommenttia ylioptimistisena: ”Kuka pystyy löytämään tällaisen rakkauden ja pitämään sitä yllä? Se onnistuu vain harvoilta. Perinteinen avioliitto on paljon ystävällisempi tavalliselle miehelle ja naiselle. Se asettaa riman matalammalle. Avioliitto on paljon helpompi ymmärtää ja elää todeksi, jos päämääränä on löytää riittävän miellyttävä puoliso, jonka

kanssa voi asua yhdessä, keskustella, elää seksuaalisuhteessa ja huolehtia lapsista. Perinteinen avioliitto on myös paljon ystävällisempi lapsille. He tarvitsevat vanhemmat, jotka vain tulevat toimeen keskenään täällä maan päällä, sen sijaan että he kohoaisivat taivasiin” (Upham 2015).

Bolševikkien yhteiskuntakokeilu

Länsimaissa 1970–1980-luvulla toteutetun avioeroa koskevan lainsäädäntöuudistuksen kaltainen yhteiskuntakoe toteutettiin ehkä vielä radikaalimmassa muodossa bolševikkivallankumouksen yhteydessä. Bolševikkien syyskuussa 1918 säätämä perhelaki toi mukanaan radikaaleja muutoksia avioliittoon ja avioeroon, perintölakiin ja aborttioikeuteen. Avioeromenettely muutettiin vallankumouksellisella tavalla. Perhelain artikla 81 säati: ”Avioeron perustana pidetään miehen ja vaimon keskinäistä sopimusta tai kumman tahansa halua ottaa ero” (Ginsborg 2014: 30).

Bolševikkien perustelu avioliittolain uudistukselle kuulosti inhimilliseltä. Bolševikkihallituksen julkisen hyvinvoinnin komissaari Alexandra Kollontai julisti, että helpon avioeron myötä naiset vapautuvat väkivaltaisista puolisoistaan. Kirjassaan *Kommunismi perheessä* hän ylisti avioerolakia: ”Tästä lähtien työläisnaisen ei enää tarvitse anella kuuksia tai jopa vuosia turvatakseen oikeutensa elää erossa miehestään, joka lyö häntä ja tekee hänen elämästään kur-

juutta juoppoudella ja väkivaltaisella käyttäytymisellään” (Kollontai; siteerannut Ginsborg 2014: 36). Kollontai toivoi koko avioliittoinstituution pian kuihtuvan pois. Hän argumentoi, että vallankumouksellisen Neuvostoliiton olosuhteissa ”perhe lakkaa olemasta välttämätön sekä jäsenilleen että kansakunnalle kokonaisuutena” (edellä mainittu teos).

Vallankumouksellinen eliitti oli niin omien unelmiensa valtaama, etteivät he tiedostaneet tavallisen elämän perustavanlaatuisia edellytyksiä. Todellisuudessa bolševikkivallankumouksen luomissa olosuhteissa olisi vakaata perhettä tarvittu suojelemaan tukea ja turvaa tarvitsevia äitejä uupumukselta ja nälältä ja lapsia hylkäämiseltä. Perhehistoriaan erikoistunut historioitsija Paul Ginsborg (2014: 49) kuvaa näin syntyneitä ongelmia:

Bolševikkien avioliittoa ja avioeroa koskevaa perhelainsäädäntöä, jonka tarkoituksena oli suojella naisia väkivaltaisilta puolisoilta ja vapauttaa heidät onnettomista liitoista, saattoivat miehet käyttää aivan eri tarkoitukseen. Miehet liukuivat avioliittoon ja avioliitosta ulos hämmentävällä helpoudella ja toimivat usein vastuuttomasti perhe-elämässään. Vuosiin 1925–1926 mennessä Neuvostoliiton kaupungeissa oli paljon korkeampi eroprosentti kuin Länsi-Euroopan kaupungeissa. Nykyisen tiedon pohjalta ei ole mahdollista tietää, miten suuri osa näistä eroista otettiin miesten ja miten suuri osa naisten aloitteesta, mutta monet sen ajan yhteiskunnalliset ja poliittiset kommentaattorit kertoivat ahdinkoon joutuneista työttömistä yksinhuoltajaaideista, jotka olivat nai-

mattomia, eronneita tai leskiä. Monesti näillä naisilla ei ollut muuta tapaa selviytyä kuin turvautua prostituutioon.

Näiden yksinhuoltajaäitien ahdinko lisäsi sen todennäköisyyttä, että heidän lapsensa päätyivät kodittomiksi ja hylätyiksi. Monet erilaiset tekijät vaikuttivat tähän inhimilliseen tragediaan. Miljoonien miesten kuolema ensimmäisessä maailmansodassa jätti monet naiset kamppailemaan yksin. Sisällissodan kauhut, kolera, pilkkukuume, tulirokkoepidemiat ja laaja-alaiset nälänhädät pahensivat ongelmaa. Vapaa- mielinen avioerolaki oli yksi lisätekijä, joka jätti äidit turvattomiksi ja sai heidät hylkäämään lapsensa. ”Loppukesään 1921 mennessä Moskovan kaduille alkoi ilmaantua vanhempansa menettäneitä tai vanhempiensa hylkäämiä rähjäisiä ja täiden vaivaamia lapsilaumojia, jotka hoipertelivat uupumuksesta ja nälästä” (Ginsborg 2014: 50). Pahimmillaan vuosina 1921–22 kodittomia ja hylättyjä lapsia oli neljästä seitsemään miljoonaan (emt.).

Helpon avioeron kielteiset seuraukset tunnustettiin valmisteltaessa vuoden 1926 uutta perhelakia. Julkisen oikeuden kansankomissaari Dmitry Kursky huomautti, että uusia ongelmia oli syntynyt Neuvostoliitossa vuoden 1918 perhelain säätämisen jälkeen. Rekisteröimättömien avioliittojen ja avioerojen määrä oli kasvanut suuresti. Niiden seurauksena oli syntynyt hylättyjen ja rutiköyhien naisten ongelma. Vuoden 1918 perhelainsäädäntö ei ollut riittävästi huolehtinut naisten ja lasten toimeentulosta avioliiton purkautuessa (Ginsborg 2014: 58).

Bolševikit toteuttivat yhteiskuntakokeensa ylipursuavan optimismin valtaamina. Käytännössä he saivat aikaan enemmän tuhoa kuin mikään aikaisempi hallinto. Jopa tsaarinvallan vannoutunut vastustaja Maxim Gorki puhui lopulta Leninistä ”julmaa koetta” tekevänä teoreetikkona, elämälle vieraiden opinkappaleiden orjana, jonka houereiden vuoksi Venäjän kansa vuodattaisi ”järvittäin verta” (Vettenranta 2015: 19).

Optimististen odotusten vallassa toteutetut yhteiskuntakokeet voivat siis pahimmillaan johtaa katastrofaalisiin seurauksiin. Erityisesti perheen rakenteella tehdyt kokeilut voivat tuottaa lapsille paljon kärsimystä.

Bolševikkien yhteiskuntakokeen taustalla vaikutti ylioptimistinen käsitys vapaasta ja hyvästä ihmisestä, joka on loputtomasti muokattavissa ja parannettavissa, ja joka tulisi vapauttaa vanhoista instituutioista edistyksen mahdollistamiseksi. Perinteisen perheen kaltaiset yhteiskunnalliset rakenteet nähtiin ihmisen vapautta rajoittaviksi tekijöiksi, jotka estävät hänen kehityspotentialinsa ja hyvytensä ilmentymistä.

Optimistisen edistysuskon valossa perherakenteisiin kohdistuvia yhteiskuntakokeita pidettiin toivottavina ja hyödyllisinä. Perherakenteita haluttiin radikaalisti muuttaa kokeilumielessä, koska edistysuskoksen historiannäkemyksen pohjalta kaikki ehdotetut muutokset avioliittolainsäädäntöön voitiin esittää ilmentyminä ihmiskunnan vääjäämättömästä edistyksestä. Näiden muutosten vastustajien katsotaan sijoittavan itsensä ”historian väärälle puolelle”.

Riskinotto lasten kustannuksella

Mistä sitten johtuu, että eduskunnan enemmistö oli valmis vuonna 2014 tekemään lapsen perusoikeuksia loukkaavan ja lapsen hyvinvoinnin kannalta riskialttiin päätöksen sukupuolineutraalista avioliittolaista sen sijaan, että se olisi odottanut pitkittäistutkimuksen varmentamaa tietoa niistä maista, joissa sukupuolineutraali avioliittolaki on jo hyväksytty?

Yksi vastaus lienee se, että avioliittolakia koskevan päätöksen riski ei kohdistu kansanedustajiin itseensä vaan lapsiin. Jos kansanedustajat olisivat vastustaneet ”tasa-arvoista” avioliittolakia, he olisivat saaneet kielteistä julkisuutta, koska lähes kaikki valtamediat ajoivat sukupuolineutraalia avioliittolakia. Sukupuolineutraalin avioliittolain kannattaminen näytti kansanedustajan poliittisen tulevaisuuden kannalta turvalliselta vaihtoehdolta, koska se takasi hänelle myönteistä huomiota valtamedioissa. Kaikki riskit ja kielteiset seuraukset jäivät lasten kannettaviksi.

Myös kirkollinen eliitti on osallistunut keskusteluun avioliittolaista. Vuoden 2015 alusta kirkossa on tullut voimaan säädös, jonka mukaan lapsia koskettavien päätösten osalta on tehtävä lapsivaikutusten arviointi. Kuitenkin vuonna 2014 evankelisluterilaisen kirkon arkkipiispa Kari Mäkinen vakuutti avioliittolakia koskevan äänestyksen aattona, ettei sukupuolineutraali avioliittolaki vahingoita lapsia. Hän esitti tämän arvionsa välittämättä siitä, ettei lapsivaikutusten arviointia ollut tehty. Tulevaisuutta koskevia ennus-

tuksia tehtäessä otetaan aina se riski, että ennustus osoittautuu virheelliseksi. Minkälaisia riskejä Mäkinen otti tätä ennustusta tehdessään?

Itsensä suhteen Mäkinen ei ottanut suuria riskejä. Häntä tosin kritisoitiin konservatiivisissa marginaalimedioissa. Kannattaessaan valtamedioiden, yhteiskunnallisen eliitin ja suuren rahan suosimaa poliittista ratkaisua Mäkinen saattoi kuitenkin luottaa siihen, että tulee saamaan myönteistä julkisuutta. Näin myös kävi.

Sen sijaan Mäkinen otti suuren riskin lasten suhteen. Tietääkseni Mäkinen ei ole kirjoittanut tutkimuksiin perustuvaa arviota sukupuolineutraalin avioliittolain lapsivaikutuksista. On siis enemmän kuin todennäköistä, että Mäkinen erehtyy ennustuksessaan. Hinnan tästä virheestä joutuvat kuitenkin maksamaan lapset, ei Mäkinen itse.

Yksi perustavista eettisistä periaatteista on, että kaikkein haavoittuvimpien ihmisten oikeuksien turvaaminen tulisi asettaa ensisijaiseksi. Lasten voidaan perustellusti sanoa kuuluvan kaikkein haavoittuvimpien ihmisten joukkoon. ”Homoseksuaalitkin ovat haavoittuva ryhmä”, kuten kanadalaisen McGill-yliopiston oikeustieteen professori Margaret Somerville (2007: 195) toteaa, ”mutta aikuisina heidän oikeusvaateensa jäävät toiseksi suhteessa lasten tarpeisiin ja oikeuksiin. Sitä paitsi, puolustaessamme lasten oikeuksia toimimme kaikkien lasten edun mukaisesti, osoittautuipa heidän seksuaalinen suuntautumisensa myöhemmin heteroseksuaaliseksi tai homoseksuaaliseksi. Näin

puolustamme kaikkien kansalaisten oikeuksia, koska yhdessä vaiheessa me kaikki olemme lapsia.”

Ei ole perusteltua riskeerata yhteiskuntamme kaikkein hauraimpien ja haavoittuvimpien jäsenten hyvinvointia voidaksemme laajentaa aikuisten valinnanvapautta. Somervillen mukaan samaa sukupuolta olevien parien avioliiton tunnustaminen on ennennäkemätön yhteiskuntakoe lapsilla. Se altistaa lapset monille tunnetuille ja tuntemattomille riskeille poistaessaan lainsäädännöllisen suojan lasten ja heidän biologisten vanhempiensa väliseltä suhteelta.

Ihmisillä tehtäviä kokeita koskevat eettiset ohjeet pyrkivät kaikkein tiukimmin suojelemaan niitä, jotka eivät joko pysty itse antamaan todennettua hyväksyntäänsä kokeeseen osallistumiseensa tai jotka ovat haavoittuvan väestönosan jäseniä. Lapset kuuluvat näihin molempiin kategorioihin, joten heille tulisi suoda korkea suojelun aste. Niinpä niiden, jotka altistavat lapsia tällaiselle kokeelle pitäisi osoittaa, että he ovat selvästi oikeutettuja niin tekemään. Mitään tällaista oikeutusta ei kuitenkaan ole esitetty suhteessa samaa sukupuolta olevien parien avioliittoon (Somerville 2007: 195–196).

Joidenkin on joskus vaikea ymmärtää väitettä, että ”kaikilla lapsilla on oikeus äitiin ja isään”. Kaikilla lapsillahan on välttämättä äiti ja isä. Erityisesti voi olla vaikea ymmärtää, miten avioeroa koskeva lainsäätö tai sukupuolineutraali avioliittolaki voisivat riistää lapselta äidin tai isän.

Jean Loyd (2015) vastaa tähän toteamalla, että monilta lapsilta on riistetty oikeus kasvaa äitinsä ja isänsä hoidossa

säättämällä lakeja ja normeja, jotka tekevät lapsen hylkäämisen helpoksi. ”Avioliiton purkamista koskeva laki, joka ei vaadi avioerolle mitään perustetta, tekee avioerosta helpon ja erottaa monet lapset äidistään tai isästään, usein ilman riittävää syytä.” Vaadittaessa oikeutta samaa sukupuolta olevien parien ”avioliittoon” ja ”tasa-arvoiseen avioliittolakiin” on tätä lapsen perusoikeuden kieltämisen aluetta edelleen laajennettu. Sukupuolineutraalin ajattelun mukaan kaikille aikuisille tulisi tasa-arvoisesti taata mahdollisuus hankkia lapsia, vaikka he eläisivät parisuhteissa, joissa ei luonnollista tietä pysty saamaan lapsia. Tästä seuraa, että he hankkivat lapsia menetelmillä, jotka tuottavat ”geneettisiä orpoja”, lapsia jotka on erotettu biologisesta isästään tai äidistään. Lasten oikeudet jäävät tässä ajattelussa sivuosaan tai ne on kokonaan unohdettu.

Aikuisilla on länsimaissa vapaus luoda haluamiaan parisuhteita. Avioliittolain muutoksessa ei ole kyse tällaisen vapauden suomisesta, koska se on jo olemassa. Sukupuolineutraalin avioliittolain tarkoituksena on nostaa homoseksuaalinen elämäntapa samanarvoiseksi naisen ja miehen avioliiton kanssa ja mahdollistaa tämän homoseksuaalista elämäntapaa suositsevan opetuksen ulottaminen kaikille kouluasteille.

Lain kannattajien tavoite ei suinkaan rajoitu siihen, että samaa sukupuolta olevat parit voivat solmia avioliiton. Niisäkkin maissa, joissa laki on hyväksytty, vain parikymmentä prosenttia samaa sukupuolta olevista pareista solmii avioliiton.

Uuden sukupuolineutraalin avioliittolain paljon keskeisempi tavoite on muuttaa koko yhteiskunnan ajattelua perheestä ja avioliitosta. Tämä tuotiin esille heti äänestystuloksen jälkeen myös eduskunnan puhujapöytästä, josta vaadittiin kulttuurin muuttamista. Tämän toteuttamiseksi pyritään muuttamaan kouluissa ja päiväkodeissa annettavaa perhe- ja seksuaaliopetusta. Tällä tavalla lakiin sisältyvä käsitys avioliitosta, perheestä ja seksuaalisuudesta siirtyy uuden sukupolven sisäistyneiksi asenteiksi.

Lapsen harkittu erottaminen biologisesta isästään tai äidistään aikuisten tunnetarpeiden tyydyttämiseksi ei muutu normaaliksi millään juridisella päätöksellä. Jos valtio oikeuttaa tämän rakenteellisen väkivallan lapsia kohtaan, se murentaa yhteiskuntamoraalin perusteita, kuten Robert Oscar Lopez toteaa: ”Lasten oikeudet ovat ihmisoikeuksia. Meillä kaikilla on oikeus tietää, mistä olemme tulleet.” Aikuisten vapaus ei mene lapsen perusoikeuksien edelle.

”Kun lapsen oikeuksia loukataan, ihmisoikeuksia loukataan pysyvästi, koska vielä aikuisinakin näin loukattuja ihmisiä vaivaavat muistot siitä, että heitä on ostettu ja myyty aikuisten oikkujen tyydyttämiseksi, revitty juurineen irti taustastaan, heiltä on kielletty perintö ja jätetty vaille molempien sukupuolien rakkautta (ja sen mukana vaille kaikkea mikä tekee ihmiselämästä inhimillistä). Kun aikuinen rikko näitä perustavia lasten oikeuksia, hän syyllistyy pysyvään sukupolvienväliseen rikokseen, joka on rikos ihmiskuntaa vastaan. Tämä merkitsee väkivaltaa sitä sukupolvien ket-

jua vastaan, johon jokaisella ihmisellä on oikeus sen ikuisen kiertokulun perustella, joka yhdistää meitä kaikkia” (Lopez 2015: 26).

Kun sukupuolineutraali avioliittolaki sisältää näin monia ihmisoikeusloukkauksia, tulee vaikeaksi ymmärtää, miksi sillä on niin paljon kannatusta. Tähän kysymykseen antaa vastauksen hämäävä tasa-arvoretoriikka, jota käsitellään seuraavassa luvussa.

Pahanlaatuinen kehäpäätely

Avioliittolaista käyty väittely on paljolti kohdistunut kysymykseen, loukkaako sukupuoliperusteinen avioliitto perustuslaillista periaatetta, että kaikkia on kohdeltava tasa-arvoisesti. Tätä perustuslaillista kysymystä on käytetty lähtökohtana keskustelulle, jossa ei enää puhutakaan homoseksuaalisen yksilön oikeudesta mennä naimisiin (tämä oikeushan hänellä jo on – avioliitto-oikeus on jokaisella ihmisellä seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta) – vaan homoseksuaalisten pariin oikeudesta saada yhteiskunnan tunnustus ja arvostus omalle elämäntavalleen.

Tasa-arvoon vetoava argumentti sukupuolineutraalin avioliittolain puolesta on kuitenkin ilmausta pahanlaatuisesta kehäpäätelystä. Päätelyn lähtökohtana on avioliitolle annettu uusi määritelmä, jonka mukaan avioliitto on ”aikuisten välinen läheinen suhde”. Tämän uuden määritelmän pohjalta

argumentoidaan, että koska avioliitto on pelkästään kahden aikuisen välinen läheinen suhde, kahdelta samaa sukupuolta olevalta henkilöltä ei voida kieltää oikeutta avioliittoon.

Tämän päättelyn ongelmana on, että avioliiton merkitys ensin lähtökohtaisesti määritellään uudelleen tavalla, joka ei tee oikeutta sen erityisluonteelle miehen ja naisen välisenä liittona, ja sitten tämän avioliiton uuden määritelmän pohjalta esitetään syyte syrjinnästä. Tasa-arvoon perustuvan argumentin pahanlaatuinen kehä näkyy siinä, että sen lähtökohtana on avioliiton uudelleen määrittely, jonka avulla se perustelee avioliiton uudelleen määrittelyn (Farrow 2005: 113, 98–99).

Mutta eikö naisen ja miehen välinen eli sukupuolieroon perustuva avioliittolaki ole syrjivä sikäli, että sen piirissä heteroseksuaaliset ihmiset voivat mennä naimisiin valitsemansa ihmisen kanssa, kun taas homoseksuaalit eivät voi? Eikö tämä merkitse sitä, että heteroseksuaaleja ja homoseksuaaleja kohdellaan eri tavalla ja heidät asetetaan eri-arvoiseen asemaan?

Douglas Farrow'n (2005: 100) mukaan tämä on vain harhakuva, jonka tasa-arvoargumentin pahanlaatuinen kehäpäättely tuottaa. Tämä harhakuva voidaan paljastaa esittämällä kysymys: Mitä tarkoittaa ”solmia avioliitto”? Avioliitto luonnollisessa merkityksessään on naisen ja miehen välinen liitto, jonka erityisluonne perustuu siihen, että mies ja nainen yhdessä voivat muodostaa organismin, joka voi tuottaa uutta elämää. Siksi puhe miehen avioliitosta miehen kanssa

ja naisen avioliitosta naisen kanssa on sanojen, kielen ja käsitteiden manipuloivaa käyttöä. Syrjinnän harhakuva on luotu käyttämällä sanoja harhaanjohtavassa merkityksessä.

Arkkipiispa Salvatore Cordilione konkretisoi asiaa sanomalla, ettei ole mahdollista saada oikeutta sellaiseen, mikä on fyysisesti mahdotonta. Koska mies ei voi muodostaa uutta elämää luovaa organismia toisen miehen kanssa eikä nainen toisen naisen kanssa, heidän suhteensa ei voi olla avioliitto. Cordilione kiteyttää asian paljon kiistelyä herättäneellä lausumallaan, jonka mukaan vaatimus samaa sukupuolta olevien parien avioliitosta on yhtä kaukana todellisuudesta kuin vaatimus, että miehellä olisi oikeus imettää lapsiaan.

Mitä tapahtuu, kun manipuloimme kieltä muuttamalla avioliiton merkityksen ja sanomme avioliiton olevan ”kahden henkilön välinen liitto” sen sijaan, että määrittelimme sen olevan naisen ja miehen välinen liitto? Laajennamme näin avioliiton merkitystä niin, että useammat ihmiset saavat avioliitto-oikeuden? Näin ei ole asianlaita, koska avioliitto-oikeus perinteisessä naisen ja miehen välisessä avioliittoinstituutiossa on jo kaikilla ihmisillä: jokainen täysi-ikäinen aikuinen saa solmia avioliiton vastakkaista sukupuolta olevan kumppanin kanssa. Oikeus solmia avioliitto ei ole sidoksissa seksuaaliseen suuntautumiseen.

Ei ole mahdollista laajentaa sellaista avioliitto-oikeutta, joka jo koskee kaikkia ihmisiä. Sitä, mikä jo on universaalialia, ei voida enää tehdä universaalimmaksi. Uusi määritelmä ei luo laajempaa instituutiota. Sen sijaan se tuottaa instituutiota.

tion, jossa on alakategorioita, jotka eivät ole avoimia kaikille ihmisille (miesten välinen liitto, naisten välinen liitto) (Farrow 2005: 99).

Lasten asian pettäminen

Sen lisäksi, että tasa-arvo-oikeuksiin perustuva argumentti on pahanlaatuista kehäpäätelyä, se merkitsee lasten asian pettämistä. Kun avioliitto määritellään sukupuolineutraalisti, avioliitto erotetaan lasten saamisesta. Ja kun avioliitto erotetaan lasten saamisesta, puretaan samalla se ainoa instituutio, jonka tehtävänä on turvata lapsen luontainen oikeus ”tuntea vanhempansa ja kasvaa heidän hoidossaan”, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimus asian ilmaisee.

Lasten oikeus isään ja äitiin ilmaisee sellaista ihannetta, jota emme aina käytännössä onnistu toteuttamaan. Mutta kun sukupuolineutraalin avioliittolain myötä puramme yhdysiteen avioliiton ja lasten saamisen väliltä, hylkäämme itse tämän lapsen perusoikeuden perustana olevan ihanteen. Tällöin yhteiskunta vie lapselta perinteisen avioliittoinstituution sisältämän juridisen sitoumuksen, jonka mukaan yhteiskunta pyrkii takaamaan lapselle oikeuden syntyä ja kasvaa biologisen äitinsä ja isänsä kodissa.

Uusi avioliittolaki ei voi olla vahingoittamatta äiti-lapsi- ja isä-lapsi -suhteen pyhyttä ja heikentämättä lasten kasvuolosuhteiden vakautta. Onko meillä oikeutta viedä lapselta tätä

perusturvaa pahanlaatuisen kehäpäättelyn pohjalta? Lapsen perusoikeuksien juridisen turvan poistaminen heikentää ratkaisevasti koko yhteiskunnan hyvinvointia (Farrow 2005: 111–112).

Lesbokodissa kasvanut Millie Fontana kiinnittää huomiota siihen, että sukupuolineutraali tasa-arvopuhe on harhaanjohtavaa sikäli, että aikuisten tasa-arvon nimissä lapsilta riistetään heidän perusoikeutensa: ”LHBT [lesbo, homo, biseksuaali, transihmiset] -liike puhuu paljon tasa-arvosta, mutta olen alkanut ihmetellä heidän määritelmäänsä tasa-arvosta, sillä minulle tasa-arvo merkitsee totuuden kertomista, sen kunnioittamista, kuka minä olen ehyenä, kokonaisena ihmisenä. En halua rajoittua vain siihen, minkä vanhempani päättivät antaa minun tietää. Tasa-arvo merkitsee mahdollisuutta katsoa molempia puolia geneettistä perhettäni ja ymmärtää kuka minä olen.”

Avioliittokeskustelun yhteydessä käytetty tasa-arvoargumentti ei siis perustu pelkästään loogisesti pahanlaatuisen kehäpäättelyyn, vaan se on myös käytännöllisesti pahanlaatuinen: se erottaa avioliiton lasten saamisesta ja jättää näin lapsen vaille sellaisen instituution turvaa, joka on suunniteltu turvaamaan hänen paikkansa biologisen äitinsä ja isänsä kodissa. Yhteiskunnallisena instituutiona avioliitto ei sukupuolineutraalissa muodossaan anna tukea lapsen suhteelle biologiseen isään ja äitiin: sen tarjoama tuki on satunnaista, koska se ei nouse tämän uuden avioliittoinstituution rakenteesta (Farrow 2005: 112–113).

Eikö sitten avioliiton sukupuolineutraalia uudelleen määrittelyä tarvita, jotta sen avulla turvattaisiin niiden lasten asema, jotka jo asuvat samaa sukupuolta olevien parien perheissä? Farrow'n (2005: 112) mielestä tällainen ehdotus on ilmausta "määrätietoisestä kyynisyydestä". Miksi näin? Farrow kiinnittää huomiota siihen, että samaa sukupuolta olevien parien kodeissa kasvavat lapset on jo erotettu joko biologisesta isästään tai äidistään: samaa sukupuolta olevien parien liiton rakenne erottaa lapset välttämättä biologisesta isästään tai äidistään.

Sateenkaariperheiden lapset ovat usein peräisin aikaisemmista heteroseksuaalisista avioliitoista tai monet heistä on tuotettu ulkopuolisen luovuttajan apuun turvautuvan lisääntymisteknologian avulla. Näissä tapauksissa lapsen perustavaa ihmisoikeutta isään ja äitiin on jo syystä tai toisesta rikottu. Jos tätä lapsen ihmisoikeuksien kannalta epänormaalia tilannetta käytetään avioliiton uudelleen määrittelyn perustana, poistetaan kaikilta yhteiskunnan lapsilta lain takaama turva isään ja äitiin.

Riittääkö rakkaus?

Sukupuolineutraalia avioliittolakia perustellaan vetoamalla rakkauteen. Rakkauden käsite jätetään kuitenkin usein määrittelemättä, mikä tekee mahdolliseksi naamioida sen avulla käytänteitä, jotka ovat vähemmän rakkaudellisia. Vaatimus

antaa yhtäläinen tunnustus kahden miehen väliselle rakkau-
delle sukupuolineutraalin avioliittolain muodossa muren-
taa perustavampaa äidin ja lapsen välistä rakkautta, koska
oikeus avioliiton solmimiseen sisältää oikeuden perheen pe-
rustamiseen ja kaksi miestä voi perustaa perheen vain saa-
malla lapsia, jotka ovat syntyneet jollekin äidille. Tuntuu on-
tolta pyhittää sijaisäitien käyttö rakkauten vedoten, kun
otetaan huomioon se tosiasia, että tällä tavalla tuotetuilta
lapsilta riistetään oman biologisen äidin rakkaus.

Robert Oscar Lopez suhtautuu kriittisesti rakkauden
retoriikkaan, jonka avulla näitä järjestelyjä oikeutetaan:
”Saamme usein kuulla, että samaa sukupuolta olevilla pa-
reilla on rakastavat kodit ja että he rakastavat lapsia. Minua
tämä ei vakuuta, koska rakkaus merkitsee sitä, että teet uh-
rauksia toisen ihmisen puolesta sen sijaan, että odotat tois-
ten uhrautuvan sinun puolestasi. Jos olet homoseksuaali ja
rakastat lasta, sinä joko uhraat homoutesi ja kasvatat lapsen
kodissa, jossa hänellä on äiti ja isä, tai luovut vanhemmuu-
den unelmasta ja hyväksyt sen, että adoptiolapsille annetaan
koti, jossa heillä on sekä äiti että isä. Jos lapsi on orpo, eri-
tyislapsi tai valtion laitokseen hylätty asukki, tarvitsee tällai-
nen lapsi äidin ja isän enemmän kuin kukaan muu, sillä hän
tarvitsee vakautta ja normaaliutta oman traumansa takia. Et
voi pyytää lasta sinun takiasi uhraamaan jotakin niin tärkeää
ja yleismaailmallista kuin äidin ja isän” (Lopez 2015: 114).

Tutkimuksen mukaan äidillä ja isällä on erilaiset vahvuus-
det vanhemmuudessa, joten äidin tai isän puuttuminen Hait-

taa lapsen kehitystä eri tavoilla. Isän ja äidin erilaiset kasvatustyyliin ja niiden toisiaan täydentävyys laajentavat lapsen kokemuspäiriä ja parantavat hänen mahdollisuuksiaan kehittää itseään monipuolisesti. Samalla läheisyys biologisiin vanhempiin saattaa lapsen ulottuviin sellaista informaatiota, jota hän tarvitsee oman identiteettinsä kehittämiseksi ja jopa oman terveytensä hoitamiseksi.

Naisen ja miehen, äidin ja isän sukupuolierolla on tärkeä merkitys lapselle tarjolla olevien virikkeiden ja kehitysedellytysten näkökulmasta, koska lapsi aloittaa elämänsä välittömän kokemuksen, ei käsitteiden varassa. Erilaisuuden läsnäolo merkitsee vaihtoehtojen moninaisuutta ja Descartesin mukaan erilaisuus synnyttää ihmetystä, mikä edistää oppimista (*Sielun liikutukset*, artiklat 53, 75). Ihmetys on ihmisen tunteista ensimmäinen ja perustavin.

Luce Irigaray (1996: 92–93) soveltaa tätä sukupuolieron merkitykseen ihmiselämässä. ”Toisen – miehen tai naisen – täytyy aina ja jatkuvasti yllättää meidät, vaikuttaa meissä uudelta ja täysin erilaiselta kuin millaisena hänet tunnemme tai mitä otaksumme, että hänen tulisi olla. Silloin voimme katsoa toista, pysähtyä katsomaan sitä ja tutkailla ja lähestyä itseämme kysymyksin. *Kuka sinä olet? Minä olen ja minä tulen tämän kysymyksen ansiosta. Ihmettely voittaa mukavuudenhalumme.*” Ihminen oppii tuntemaan itsensä vastakohtien vuorovaikutuksessa, jossa erilaisuus korostuu.

Sukupuolieron synnyttämä ihmettely on moniulotteinen liikkeellepaneva voima myös lapsen kehityksessä: ”Elävä

olento tarvitsee ihmettelyä liikkuaakseen ja suorittaakseen kaikkein alkeellisimpia, mutta myös kaikkein ylevimpiä tehtäviään” (emt.). Miehen ja naisen välinen ero synnyttää lapsessa ihmettelyä, laajentaa hänen maailmaansa ja aktivoi hänen kehitystään, samalla kun isän ja äidin kasvatustyyliä tasapainottavat toisiaan. Sukupuolien välinen vuorovaikutus auttaa ihmistä laajentumaan johonkin itselleen tuntemattomaan ja samanaikaisesti tulemaan paremmin tietoiseksi omasta ainutlaatuisesta yksilöllisyydestään.

Miehisuus ja naiseus ovat toisiaan täydentäviä ulottuvuuksia ihmisyydessä ja niiden vuorovaikutus rikastuttaa ihmisyhteisöjä; tämän vuorovaikutuksen heikkeneminen vaikuttaa yhteiselämää köyhdyttävästi. Lapsen on tärkeä päästä ydinperheessä elämään naisen ja miehen vuorovaikutuksen keskellä. Tällaisen vuorovaikutuksen puute heikentää lapsen mahdollisuuksia oman identiteettinsä ja sosiaalisten taitojensa kehittämiseen.

Psykologi Rob Palkovizin (2013: 236) mukaan tutkimus osoittaa, että lapselle on edullista kasvaa perheessä, jossa mies ja nainen toimivat toisiaan täydentäen ja toistensa kanssa yhteistyössä vanhempien rooleissa. Tällöin lapset voivat nähdä, miten mies ja nainen toteuttavat samanlaisia tehtäviä osin samoilla ja osin eri tavoilla. Kosketus erilaisiin mallioppimisen ja oppimisärsykkeiden lähteisiin opettaa lapsia toimimaan erilaisissa tilanteissa. Saadessaan suuremman mahdollisuuksien vaihtelun mallioppimisen perustaksi lapset oppivat yhteistoiminnallista jakamista.

Hyvän vanhemmuuden keskeiset ominaisuudet kuten myönteinen tunneilmapiiri, rakentava käyttäytymistapa ja yhteistyö parisuhteessa ilmenevät yhtä lailla sekä äideissä että isissä. Kuitenkin Palkovizin (2013: 226–227) mukaan lapset hyötyvät äidillisen ja isällisen kasvatustyylin ominaispiirteistä ja eroista sellaisina kuin äidit ja isät niitä tyypillisesti ilmentävät suhteessa lapsiinsa.

Äidillä on tärkeä merkitys läheisyyden, ymmärryksen ja lapsen tasolle menevien sovellusten ilmaisemisessa. Isällä on tärkeä merkitys kehittää lapsissa avoimuutta ulkopuolista maailmaa kohtaan, rohkaista heitä ottamaan riskejä ja puolustamaan itseään. Läheisessä suhteessa isäänsä tytär oppii rakentavaa aggressiivisuutta, joka auttaa häntä uran kehittämisessä. Isän vaikutus johtaa siihen, että tyttö oppii luottavaisen suhtautumisen miehiin säilyttäen itsenäisyytensä. Isillä on tärkeä rooli myös pojan aggressiivisuuden rakentavassa suuntaamisessa.

Psykiatri Scott Haltzman (2013: 318) päätyy samansuuntaisiin tuloksiin. Isä ja äiti tarjoavat kumpikin lapsensa kasvatukseen oman ainutlaatuisen panoksensa: ”Vanhempien sukupuolierot ovat todellisia, ja niitä tulisi rohkaista sen sijaan, että niitä tukahdutettaisiin tai jätettäisiin huomiotta.”

Sikäli kuin naisen ja miehen liitto on kohtuullisen harmoninen, se edistää luonnostaan myönteistä asennetta ja luottamusta molempiin sukupuoliin ja heidän keskinäisen suhteensa toimivuuteen. Tällaisen myönteisen asenteen kehittäminen voi olla suurempi haaste tilanteessa, jossa per-

heessä on edustettuna ainoastaan yksi sukupuoli ja ainoastaan yhden sukupuolen sisäinen dynamiikka (Doherty & Craft 2013).

Kasvattajan omistautuminen tehtäväänsä ei poista perherakenteen dynamiikan vaikutusta: antautunut ja asiantunteva kasvattaja ei esimerkiksi samaa sukupuolta olevan perherakenteen sisällä pysty mallintamaan lapselle sukupuolten välistä dynamiikkaa, mikä taas on tärkeä edellytys lapsen kehitykselle yleensä ja hänen sukupuolisen identiteettinsä kehitykselle erityisesti.

Sukupuolineutraalin oletuksen mukaan lapsi ei tarvitse äidin ja isän toisiaan täydentävää vaikutusta eikä biologisella sidoksella äitiin ja isään ole vaikutusta. Kaikki nämä luonnolliset tekijät ovat sukupuolineutraalin ajattelun mukaan merkityksettömiä ja ainoa merkitsevä tekijä on ”rakkaus”. Toistaiseksi on jäänyt selittämättä, mistä tämä kaiken uudeksi muuttava ”rakkaus” yhtäkkiä löytyy tähän maailmaan. Tähän asti biologisista vanhemmistaan erotetut lapset ovat jääneet kaipaamaan alkuperäisiä vanhempiaan ikään kuin heiltä puuttuisi jotakin.

Sukupuolineutraalin avioliittokäsityksen perustana oleva rakkaus ymmärretään tavallisesti aikuisten väliseksi seksuaalis-emotionaaliseksi kiintymykseksi. Homoseksuaalisten suhteiden ajatellaan nykyään olevan malliesimerkki tästä puhtaasta rakkauteen perustuvasta suhteesta, joka takaa lapsille parhaan kasvuympäristön. Mitä tämä puhdas rakkauteen perustuva suhde sitten tarkoittaa käytännössä?

Homoseksuaalisuuteen on aina kuulunut vapaan seksuaalisuuden ihanne, jossa seksuaalisuutta ei rajoiteta parin sisäiseksi asiaksi, vaan seksuaalisuhteet ulotetaan kokonaiseen ystäväverkostoon.

Tutkimusten mukaan useimmat homoseksuaaliset miesparit päätyvät vuosien kuluessa vähitellen avoimeen seksuaalisuhteeseen, jossa molemmat sallivat toisilleen suhteen ulkopuolisia seksuaalikumppaneita (Gallagher 2012: 133–134). Tällaisissa kodeissa on epäilemättä paljon sitä ihmeitä tekevää rakkautta, josta sukupuolineutraalin avioliittolain kannattajat puhuvat, mutta kokonaan eri asia on se, kuinka paljon kaikki tämä rakkaus palvelee perheessä kasvavia lapsia.

1

Sukupuolineutraalin avioliittolain yhteiskunnallisia vaikutuksia

Millä tavalla uusi avioliittolaki merkitsee riskinottoa lasten kannalta? Tämä tapahtuu pääasiassa lain ns. opetusvaikutuksen välityksellä. Sukupuolineutraali avioliittolaki vaikuttaa lasten asemaan erityisesti muuttamalla avioliiton merkitystä ja sen yhteiskunnallista viestiä. Lyhyesti sanottuna (Girgis ym. 2012: 54):

1. Laki muokkaa uskomuksia.
2. Uskomukset muovaavat käyttäytymistä.
3. Uskomukset ja käyttäytyminen vaikuttavat ihmisten kiinnostuksen kohteisiin ja hyvinvointiin.

Kukaan ei ajattele ja toimi tyhjiössä. Käsitteisiimme vaikuttavat yhteiskunnan perustavat käyttäytymissäännöt, joille lainsäädäntö asettaa reunaehdoja. Pohtiessaan omaa tulevaa avioliittoaan nuoren asennoitumiseen ja sitoumuksiin vaikuttaa se, miten avioliitto yhteiskunnassa ymmärretään. Sukupuolineutraali avioliiton määritelmä murtaa isän, äidin ja lapsen kolmoissidoksen ja määrittelee avioliiton aikuisten vaihtelevien romanttisten tunteiden ja seksuaalisten suuntautumisten ehdoilla.

Sukupuolineutraali avioliittolaki tulee todennäköisesti vaikuttamaan ihmisten avioliittokäyttämiseen useilla eri tavoilla. Näitä vaikutuksia voidaan ryhmitellä seuraavasti:

1) Sukupuolineutraali avioliittolaki vaikuttaa kielteisesti perhe-elämän pysyvyyteen ja sitä kautta lasten hyvinvointiin.

1) Yhtenä sukupuolineutraalin avioliittolain todennäköisenä vaikutuksena on avioliiton arvostuksen lasku ja avioliittojen määrän väheneminen. Useat parit solmivat avioliiton viimeistään siinä vaiheessa, kun perheeseen aletaan odottaa lasta. Mutta kun uuden avioliittolain sisältämän viestin mukaan lapsi ei välttämättä tarvitse isää ja äitiä, vähenee myös motivaatio sitoutua pysyvään parisuhteeseen lasten syntymän myötä eli yleensä solmia avioliitto. Tämän seurauksena useammat lapset tulevat kasvamaan avioliiton perhe-elämää vakauttavan vaikutuksen ulkopuolella. Tutkimusten mukaan avoperheet ha-

joavat useammin kuin avioperheet ja erot ovat lapselle usein traumaattisia kokemuksia.

2) Toiseksi uuden avioliittolain yhteiskunnallinen viesti todennäköisesti lisää avioeroja ja heikentää yleensä vanhempien sitoutumista lapsiinsa. Koska laki viestii, ettei lapsi välttämättä tarvitse isää tai äitiä, vanhempien on helpompi perhe-elämän paineissa erota parisuhteestaan, minkä seurauksena lapset menettävät päivittäisen yhteyden jompaankumpaan biologiseen vanhempaansa.

3) Sukupuolineutraalin avioliiton hyväksyminen merkitsee todennäköisesti sitä, että muut vaihtoehtoiset avioliittomuodot, kuten esimerkiksi moniavioisuus tai ryhmäavioliitto, saavat lisää sosiaalista hyväksyntää. Tämä heikentää entisestään avioliiton yhtenäisyyttä ja lapsen mahdollisuuksia kasvaa alhaisen konfliktitason perheessä.

4) Sukupuolineutraali avioliittolaki voi johtaa avioliiton trivialisoitumiseen. Uuden lain pohjalta kaksi heteromiestä tai naista voi solmia avioliiton, jonka he ovat keskenään sopineet väliaikaiseksi esimerkiksi asuessaan yhteisessä opiskelijasunnossa, jos he katsovat sen tuovan itselleen esimerkiksi taloudellista tai muuta etua, jonka he voivat saada vain aviopareina.

5) Viesti, jonka mukaan lapsi ei välttämättä tarvitse isää tai äitiä, lisää myös todennäköisesti geneettisten orpojen tuottamista lisääntymisteknologian avulla. Yhä useammat yksinäiset naiset, hedelmättömät parit ja samaa sukupuolta olevat parit tulevat turvautumaan lisääntymisteknologian käyttöön.

Geneettiset orvot joutuvat kamppailemaan identiteettiongelmien kanssa läpi koko elämänsä, kuten moni aikuiseksi kasvanut geneettinen orpo meille kertoo.

II Uusi avioliittolaki tulee myös vaikuttamaan yleiseen käsitykseen sukupuolien välisestä suhteesta. Se muokkaa kouluissa ja muilla julkisilla foorumeilla annettavaa seksuaali- ja perhekasvatusta.

1) Uusi seksuaalijattelu korostaa seksuaalisen identiteetin liukuvuutta ja rohkaisee nuoria seksuaalisiin kokeiluihin, joiden kautta he oletetusti voisivat päästä selville seksuaalisesta suuntautumisestaan. Kaikkea tätä markkinoidaan lapsen oikeudella löytää seksuaalinen identiteettinsä. Sen kielteisenä vaikutuksena tulee kuitenkin olemaan seksuaalisten kokeilujen haavoittamien nuorten seksuaalisen identiteetin hämmennyminen ja heikentynyt kyky sitoutua pysyviin parisuhteisiin. Tämä puolestaan tulee entisestään heikentämään perhe-elämän vakautta ja lisäämään lasten stressiä.

2) Sukupuolineutraali avioliittolaki muuttaa ihmissuhteita hallitsevan merkitysjärjestelmän. Samaa sukupuolta olevien pariin avioliittoinstituutio seksualisoi samaa sukupuolta olevien suhteet. Näin se vaikeuttaa läheisyyden ja vapauden saavuttamista samaa sukupuolta olevissa ystävyys-suhteissa, koska ihmiset tässä uudessa kulttuurisessa ilmapiirissä joutuvat varamaan läheisyyttä, joka voitaisiin tulkita seksuaaliseksi. Se monimutkaistaa samaa sukupuolta olevien ystävien välisiä lä-

heisiä ei-seksuaalisia suhteita, joille naisen ja miehen välinen avioliittoinstituutio loi edellytykset määritellään seksuaalisuuden kuuluvan pelkästään sukupuolten väliseen liittoon.

Erytisesti teini-ikäisten nuorten ystävyyssuhteiden välittömyys ja läheisyys vaikeutuvat, mikä on suuri menetys nuorten älyllisen ja emotionaalisen kehityksen kannalta. Sen sijaan perinteisen avioliittokäsityksen määrittämässä yhteiskunnallisessa todellisuudessa samaa sukupuolta olevat suhteet määrittävät luonnostaan ei-seksuaalisiksi, mikä mahdollisti niissä suuren välittömyyden, vapauden ja läheisyyden.

3) Perinteinen naisen ja miehen välinen avioliitto luo yhteiskunnan perustaksi yhteisön, jossa eri sukupuolet toimivat läheisessä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä toistensa kanssa. Näin se estää naisten ja miesten maailmoja eriytymästä toisistaan ja muuttumasta toisilleen jopa vastakkaisiksi yhteisöiksi. Tällä tavalla perinteinen avioliitto luo pohjaa yhteiskunnan ”heteroseksuaaliselle kieliopille”, jossa olennaista on erilaisuuden kunnioittaminen ja erilaisten osapuolten yhdistyminen.

Sukupuolineutraali avioliittolaki murentaa yhteiskunnan ”heteroseksuaalista kielioppia” luomalla avioliittokategorioita – naisparien liittoja ja miesparien liittoja – jotka eivät ole avoimia molemmille sukupuolille. Tällainen parinmuodostus on omiaan jakamaan sukupuolia erillisiksi yhteisöiksi, joissa niiden toisiaan rikastuttava ja täydentävä vaikutus ei optimaalisesti toteudu.

Minkälaisia pitkän tähtäimen seurauksia tällä voi olla? Kelly Bartlett (2014) tekee seuraavanlaisen ajatuskokeen: Oletetaan, että miespari adoptoi pojan ja tämä poika aikuisena tapaa samalla tavalla suuntautuneen nuoren miehen, jonka kaksi isää on tuottanut sijaiskohdun avulla. Oletetaan, että nämä kaksi nuorta miestä menevät naimisiin. Näin syntyisi perhe, josta ei puutu ainoastaan äiti, vaan myös isoäiti molemmilta puolilta. Jos näin jatkuu sukupolvien ajan, syntyy perhe ja sukuyhteyksiä, joista äidit ja isoäidit puuttuvat kokonaan. Vuosikymmenien kuluttua tällaisessa sukuyhteydessä kasvanut Pekka voi verrata sukuaan ystävänsä Villen sukuun. Villellä on isä ja äiti, kaksi isoäitiä ja kaksi isoisää, neljä isoäidin äitiä ja neljä isoisän isää. Pekalla sen sijaan on kaksi isää, neljä isoisää ja kahdeksan isoisän isää. Hänen perheeseensä kuuluu 14 miestä eikä yhtään naista. Koko suvun perustana on sukupuolen perusteella toteutettu erottelu ja suvusta puuttuvat kokonaan vaimot, äidit, isoäidit ja heidän feminiininen rakkautensa.

Tietenkin Pekalla on todellisuudessa biologinen äiti ja hänen isällään oli myös äiti. Nämä äidit ovat todellisia, mutta Pekan suvun rakenne tekee nämä äidit näkymättömiksi. Heidät on erotettu suvusta sukupuolensa takia. Tällainen suvun rakenne estää lapsia tuntemasta äitejään. Naiset suljetaan suunnitelmallisesti suvun ulkopuolelle heidän sukupuolensa perusteella. Näin sukupuolineutraali avioliittolaki merkitsee sukupuolista syrjintää ja erottelua. On ironista kutsua tasa-arvoksi sitä, että äiti erotetaan perheestään sukupuolensa takia.

Tietenkin sukupuolineutraali avioliittolaki sallii naispareille vastaavan oikeuden sulkea miehet perheen ulkopuolelle ja vastaavan oikeuden riistää lapsilta isä. Naisparien liitoissa elävät lapset eivät kuitenkaan ole tasa-arvoisia niiden lasten kanssa, jotka saavat kasvaa biologisen isänsä kanssa. Lapsen kannalta on tuskin tasa-arvoista, että häneltä suunnitelmallisesti riistetään joko isä tai äiti.

III Uusi avioliittolaki tulee aiheuttamaan moraalista hämmennystä niissä lapsissa, jotka joutuvat kärsimään sen kielteisistä seurauksista.

Uuden avioliittolain myötä yhteiskunnallisesta laista poistetaan juridinen suoja lapsen oikeudelta tunkea biologiset vanhempansa ja kasvaa heidän hoidossaan. Isän- ja äidinkaippu on kuitenkin luontaista lapselle ja hänen oikeustajuaan loukkaa, että aikuisten seksuaaliset mieltymykset on lainsäädännössä arvotettu tärkeämmiksi kuin hänen isä- ja äitisuhteensa. Tämä moraalinen loukkaus tulee heikentämään hänen kokonaisvaltaista moraalista sitoutumistaan yhteiskunnan rakentamiseen, koska hän kokee yhteiskunnan loukkanen hänen perusoikeuksiaan.

Lasten oikeuksien loukkaamisesta tulee erityisen ongelmallista, jos tällainen oikeuksien loukkaus oikeutetaan avioliittolain välityksellä, koska avioliitto on tähän asti kaikissa yhteiskunnissa ymmärretty lasta suojaavaksi instituutioksi. Robert Oscar Lopezin mukaan tämä merkitsee juridisen oi-

keutuksen antamista yhteiskunnan kaikkein haavoittuvimpien ja puolustuskyvyttömimpien jäsenten oikeuksien loukkaukselle.

Lapset tulevat hämmentymään moraalisesti ymmärtäessään, että heidän biologinen juurettomuutensa on lainsäädännössä määritelty normaalitilaksi, jotta aikuiset saisivat omalle elämäntavalleen yhteiskunnallisesti hyväksytyt aseman. Heidän syviä moraalisia haavojaan pahentaa se tosiasia, että valtio on (implisiittisesti) kirjannut lakiin käsityksen, että heidän menetyksensä ovat merkityksettömiä, heidän kipunsa olemattomia, ja että heidän puuttuvaa isäänsä ja äitiänsä ei kannata itkeä. Lasten ei ainoastaan odoteta sopeutuvan omien perusoikeuksiensa loukkaukseen, vaan heidän oletetaan olevan siitä kiitollisia.

Tällainen kulttuurinen tila merkitsee lasten hyväksikäyttöä, koska mahdollisuus kasvaa oman isän ja äidin kodissa on vahva, kulttuurisesti merkityksellinen inhimillisen elämän perusta, jonka arvoa on mahdotonta mitata ja jolle ei voida laittaa hintalappua. Jos aikuisten annetaan riistää lapsilta tämä yleismaailmallinen oikeus, jotta he voisivat tavoitella omia unelmiaan ja saada yhteiskunnan hyväksynnän elämäntavalleen, yhteiskunta murentaa omaa moraalista perustaansa (Lopez 2015: 114–115).

Avioliiton arvostuksen lasku

Perinteisten avioliitonnormien murentaminen muuttamalla avioliitto sukupuoliperusteisesta sukupuolineutraaliksi instituutioksi lisää merkittävästi riskiä, että avioliitosta jo muutenkin vieraantumassa olevat – jotka eniten tarvitsisivat näiden normien tuomaa vahvistusta – tulevat yhä enemmän luopumaan avioliitosta kokonaan.

Jos näin tapahtuu – ja monet kokeneet perhetutkijat pitävät tätä mahdollisuutta hyvin todennäköisenä – sillä on tiettyjä seurauksia. Kun yhä harvemmat naiset menevät naimisiin, monet elävät avioliitossa tai yksin, mutta heillä on silti seksuaalisuhteita. Tilastot osoittavat, että naimattomat naiset tekevät abortteja paljon useammin kuin avioliitossa elävät. Kun otetaan huomioon avioliitossa ja sen ulkopuolella elävien naisten eroavaisuudet suhteessa aborttien ja syntyneiden lasten suhteelliseen määrään, sukupuolineutraalilla avioliittolaila on kolme todennäköistä seurausta:

- syntyy vähemmän lapsia.
- yhä useammat lapset syntyvät avioliiton ulkopuolella ja elävät ilman toimivaa suhdetta isäänsä.
- yhä useampia lapsia abortoidaan.

Mircea Trandafir (2014) on tutkinut Hollannissa sukupuolineutraalin avioliittolain vaikutusta avioliittoihin. Trandafirin tutkimuksen mukaan sukupuolineutraali avioliittolaki on heikentänyt avioliiton arvostusta ja vähentänyt avioliittojen määrää nuorten naisten, suurten kaupunkien asukkaiden ja yleensä maallistuneiden, syntyperäisten hollantilaisten väestöryhmien parissa, joissa sukupuolineutraalia avioliittolakia on kannatettu tai joissa siihen on ainakin suhtauduttu välinpitämättömästi.

Sen sijaan ei-länsimaisten maahanmuuttajien (turkkilaisten, marokkolaisten jne.) parissa ja Hollannin niin sanotulla ”raamattuvyöhykkeellä”, jossa sukupuolineutraalia avioliittolakia on aktiivisesti vastustettu, avioliiton arvostus lisääntyy lain säätämisen jälkeisessä siirtymävaiheessa ja avioliittojen määrä väliaikaisesti kasvaa (emt. 334–336). Siirtymävaiheessa uskonnollisten ja yleensä konservatiivisten ryhmien vahvempi sitoutuminen naisen ja miehen väliseen avioliittoon peittää väliaikaisesti näkyvistä sen kielteisen vaikutuksen, joka sillä on yhteiskunnan maallistuneisiin ryhmiin, joilla ei useinkaan ole muuta lähdettä avioliittoa koskevien normien osalta kuin yhteiskunnallinen laki.

Tällainen kahtalainen kehityskulku on ymmärrettävää. Ne ihmisryhmät, jotka puolustavat avioliittoa äitien ja lasten suojaksi tarkoitettuna instituutiona, tulevat tässä ristiriitatilanteessa selvemmin ja vahvemmin tietoisiksi sen perusteluista ja mielekkyydestä. Näin sukupuoliperusteisen

(naisen ja miehen välisen) avioliiton asema väliaikaisesti vahvistuu näiden ihmisryhmien keskuudessa, vaikka yhteiskunta maallistuneiden väestönosien osalta kehittyy vastakkaiseen suuntaan, avioliiton arvostus vähenee ja heteroseksuaalisten avioliittojen määrä laskee.

Ajan myötä on luultavaa, että sukupuolineutraalin avioliittolain kielteinen vaikutus lisääntyy myös konservatiivisten ryhmien parissa, koska heidän on vaikea estää sitä, että heidän lapsensa saavat kouluissa sukupuolineutraalin ajattelun mukaista seksuaaliopetusta – heidän on vaikea edes tarjota tälle opetukselle riittävää vastapainoa.

Trandafirin tutkimus antaa aiheita olettaa, että sukupuolineutraalin avioliittolain heikentävä vaikutus heteroseksuaalisiin avioliittoihin voimistuu ajan kuluessa. Avioliiton kaltainen vuosituhantinen instituutio säilyy muistona ihmisten mielissä, vaikka sen perusteet uudella avioliittolailla vesitettäisiinkin. Ajan kuluessa ja nuorten saadessa uuden avioliittokäsityksen mukaista seksuaaliopetusta sen kielteinen vaikutus vahvistuu. Niinpä naisen ja miehen välisen avioliiton puolustuksen tarve tulee sitä suuremmaksi, mitä pidemmälle etenemme kulttuurisessa tilanteessa, jossa sukupuolineutraalia avioliittoajattelua pidetään moraalisesti oikeutettuna. Ilman vastustusta sen heteroseksuaalisia avioliittoja hajottava vaikutus etenee nopeammin ja saa laajemat mittasuhteet. Lasten pahoinvointi kasvaa samassa suhteessa.

Lisääntyvä avioerotendensi

Sukupuolineutraali avioliittolaki heikentää isän ja äidin sitoutumista lapseen, koska sen perusidea on vanhemmuuden sukupuolineutraalius: isää tai äitiä ei välttämättä tarvita, sukupuolten toisiaan täydentävyydellä ei ole merkitystä, nainen ja mies, äiti ja isä, eivät tarvitse toistensa tasapainottavaa vaikutusta lapsia kasvattaessaan, biologinen isä tai äiti voidaan suunnitelmallisesti ja lähtökohtaisesti korvata sosiaalisella vanhemmalla ilman, että lapsi kärsii vahinkoa.

Koska samaa sukupuolta olevien parien suhteen rakenne erottaa lapsen aina joko biologisesta isästään tai äidistään, uuden avioliittolain viestinä on, että yhteiskunnan tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus lisääntyy, kun lapsilta riistetään heidän oikeutensa isään ja äitiin. Kasvatuksen välityksellä uuden sukupolven uskomukseksi siirrettynä tämä viesti heikentää perhe-elämän perustaa, koska se irrottaa toisistaan seksuaalielämän ja vastuun lapsista. Näin se tekee isälle tai äidille helpommaksi hylätä biologisen lapsensa.

Sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksyminen määrittelee avioliiton uudelleen niin, ettei se enää luo perustaa äidin, isän ja lapsen kolmoissidokselle sitomalla puolisot elinikäiseen liittoon, vaan että olennaista avioliitossa on tietynlainen tunteenomainen suhde aikuisten välillä. Tämä viestii kasvavalle sukupolvelle, että tunteen kadotessa myös

avioliiton perusta katoaa. Tämä on omiaan viemään pohjaa avioliiton pysyvyyden ja seksuaalisen uskollisuuden normeilta, mikä heikentää nuorten tietoisuutta moraalisen eheyden perusedellytyksistä ja heikentää lasten mahdollisuuksia kasvaa vakaassa ja pysyvässä perheyhteisössä yhdessä biologisten vanhempiensa kanssa.

Avioliiton pysyvyyden, puolisuus-kollisuuden ja perhekeskeisyyden heikentyessä myös puolisoiden psykologinen, sosiaalinen ja aineellinen hyvinvointi heikkenee, koska pysyvän avioliiton on osoitettu edistävän puolisoiden hyvinvointia. Vanhempien hyvinvoinnin heikentyessä heidän kykynsä kasvattaa lapsia heikkenee.

Sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksyminen vaikuttaa seksuaaliopetukseen koulussa ja asian viestimiseen joukkotiedotusvälineissä. Kun lapselle päiväkodista asti opetetaan, että kahden äidin tai kahden isän muodostama perhe on yhtä hyvä kuin isän ja äidin muodostama perhe, niin vartuttuaan aikuiseksi ja solmittuaan avioliiton tämän nuoren aikuisen käsitys isän tai äidin merkityksestä lapselle on heikentynyt. Aviollisten vaikeuksien ja paineiden kasaantuessa tällainen isä tai äiti voi perustella itselleen avioeroa sillä, että hän on korvattavissa: joku toinen voi ottaa hänen paikkansa eikä hänen merkityksensä lapselle ole elintärkeä.

Kun avioliittolaki viestii miehelle, että hänen panoksensa lapsen kasvattamiseen ei ole välttämätön, hänellä on vähemmän motivaatiota kantaa vastuuta perheestään vas-

toinkäymisten ja perhe-elämän paineiden kasvaessa. Lain ns. opetusvaikutuksen seurauksena voimme odottaa yhä useampien lasten jäävän vaille vakaan perhe-elämän suojaa. Tämä johtaa lapsensa hylkäävien isien ja äitien määrän nousuun erityisesti länsimaaisessa kulutus- ja ylellisyyskulttuurissa, joka on suuntautunut nautinnon tavoitteluun ja henkilökohtaiseen onnen etsimiseen.

Sukupuolineutraali käsitys antaa epärealistisen ja utopistisen kuvan olettaessaan ihmisen selviävän vaikeasta kasvatustehtävästä ilman luonnollisten rakenteiden tukea, ilman vastakkaisen sukupuolen täydentävää ja korjaavaa panosta. Se on myös ristiriitainen sikäli, että sukupuolelle annetaan kyllä keskeinen merkitys aikuisten parisuhhteissa, mutta sen ajatellaan olevan merkityksetön lapsen kannalta.

Ryhmäavioliitot, moniavioisuus ja sisarusavioliitot

Vetoaminen ”rakkauteen ilman rajoja” voi edistää sukupuolineutraalin avioliiton rappeutumista ryhmäavioliitoksi. Anthony Esolenin (2014: s. 75–) mukaan olemme jo periaatteessa hyväksyneet moniavioisuuden ja ryhmäavioliiton hyväksyessämme sukupuolineutraalin avioliittolain. ”Jos yhteiskunnallisen lain kautta vahvistamme että avioliitto on avoin kenelle tahansa kahdelle ihmiselle, jotka pääsevät

asiasta sopimukseen, niin millä perusteella voimme rajoittaa luvun kahteen?” (79).

Kun tältä pohjalta hyväksymme moniavioisuuden, muutamme jokaisen avioliiton merkityksen ja päädyimme luomaan yhteiskunnan, joka on merkittävästi erilainen kuin se yhteiskunta, johon synnyimme. Vaikka joku ei naimisiin mennessään itse aikoisikaan ottaa toista vaimoa tai miestä, hän ei voi olla varma, päätyykö hänen puolisonsa samaan ratkaisuun, koska itse avioliittoinstituutio ei sulje tätä mahdollisuutta pois. ”Laki on opettaja. Jos laki muuttuu niin, että se sanoo: ’Ei ole mitään todella väärää ottaa toista vaimoa’, silloin se on vähintäänkin poistanut vahvan esteen väärältä käyttäytymiseltä. – Jos moniavioisuus sallitaan, ei mene kauaakaan, ei ehkä kuukauttakaan, ennen kuin kolme kuuluisaa elokuvatähteä tai laulajaa julkistavat ryhmäavioliittonsa ja joukkotiedotusvälineet seuraavat heidän edesottamuksiaan henkeä pidättelevän myötäilon vallassa” (82).

Mitä väärää sitten olisi siinä, että ihmisillä olisi enemmän vapautta? Ongelmana on se, että lisääntyvä vapaus lisää mahdollisuuksia vapauden väärinkäyttöön ja vapauden väärinkäyttö tekee avioliitosta huokoisen: ”Se muuttaisi jokaisen avioliitossa olevan henkilön – ensin lainsäädännössä ja sitten kulttuurisissa odotuksissa – tavoittelemisen arvoiseksi sinkuksi. Miehen sormeen pujottamallasi sormuksella ei ole mitään merkitystä, koska hänellä on useita muita sormia, joissa hänellä ei vielä ole sormusta. Naisella, joka

pitää kiinni miehensä kädestä, on toinen käsi, joka on vapaa. Naisen, joka tavoittelee naimisissa olevaa miestä, ei tarvitse ajatella itseään kodin hajottajana. Hän ei tule hajottamaan kotia, vaan hänen tarkoituksenaan on asettua kotiin asumaan. Hän ei tule asettumaan vaimon tilalle vaan hänen tuekseen. Tällä tavalla ajatellen hän voi ainakin oikeuttaa pahat tarkoituksensa. Mies, joka on rakastunut parhaan ystävänsä vaimoon, voi nyt tehdä hänelle 'järkevä' ehdotuksen. Jos ystävä kuitenkin hylkää tämän ehdotuksen, se merkitsee ystävyysuhteen loppua. Moniavioisuutta voidaan helposti tarjota 'kompromissina' avioliiton ja avioeron välillä" (82–83).

Ryhmäavioliiton ja moniavioisuuden ongelmista saamme kuvan muslimimaailman kokemuksista, joissa uskonnollinen lainsäädäntö Koraaniin vedoten sallii miehelle jopa neljä vaimoa.

Egyptiläissyntyinen Nonie Darwish (2009: 67–71) pohdii ongelmaa naisen kannalta. Vaikka useimmat islaminuskoiiset miehet eivät otakaan toista tai kolmatta vaimoa, moniavioisuuden salliminen jo sinänsä heikentää aviosuhdetta ja murentaa yhteiskuntaelämän perusteita. Aviovaimo ei voi olla varma asemastaan ainoana vaimona: mies voi milloin tahansa ottaa toisen vaimon. Turvaton asema heikentää vaimon luottamusta ja sitoutumista mieheensä, jolla on islamilaisen lain sallima oikeus olla uskonon vaimolleen.

Lisäksi moniavioisuus suosii rikkaita köyhien kustannuksella: koska rikkailla on varaa ottaa useita vaimoja, on köy-

hien miesten vaikea löytää itselleen ensimmäistäkään vaimoa. ”Yleensä lopputuloksena on seksistinen ja eriarvoinen yhteiskunta, jossa korkean statuksen omaavat miehet hankkivat useita vaimoja, kun taas matalan statuksen omaavien miesten on miltei mahdoton päästä naimisiin” (Corvino 2014: 172). Moni nainen menee mieluummin rikkaan miehen toiseksi vaimoksi kuin köyhän ensimmäiseksi, koska köyhäkin mies voi myöhemmin rikastuessaan ottaa itselleen toisen vaimon.

Lapsen kannalta moniavioisuuden perhe-elämään tuomia jännitteitä kuvaa Halide Edib Adivar, joka oli tunnettu turkkilainen kansalaisoikeustaistelija 1800–1900-luvun vaihteessa. Hän kuvaa, miten perhe-elämän harmonia hajosi hänen isänsä ottaessa kotiin toisen vaimon.

Sellaisen vaimon kärsimyksen luonne ja seuraukset, joka samassa talossa jakaa puolisonsa laillisesti toisen ja samanarvoisen vaimon kanssa, eroaa sekä luonteeltaan että asteeltaan sellaisen naisen kärsimyksestä, joka jakaa puolisonsa lyhytaikaisen rakastajattaren kanssa. Lisäksi on otettava huomioon, että moniavioisuuden tapauksessa kärsimys ulottuu kolmeen usein huomattavan suureen ryhmään ihmisiä – lapsiin, palvelijoihin ja sukulaisiin – kolmeen kokonaiseen ryhmään, joiden edut ovat tapauksen luonteesta johtuen enemmän tai vähemmän vastakkaisia toisilleen, ja jotka elävät keskinäisen epäluottamuksen ja valtataistelun tuhoavassa ilmapiirissä.

Omassa lapsuudessaani moniavioisuus ja sen seuraukset tuottivat hyvin ruman ja ahdistavan vaikutuksen. Kodissamme vallitseva jatkuva jännite sai jokaisen yksinkertaisen perhejuhlan tuntumaan fyysisen kivun kaltaiselta ja tietoisuus tästä kivusta tuskin koskaan jätti minua.

Vaimojen huoneet olivat toisiaan vastapäätä ja isäni vieraili heidän luonaan vuorotellen.

(Edib; siteerannut Ginsborg 2014: 70)

Edib erosi myöhemmin elämässään omasta miehestään, kun tämä halusi ottaa itselleen toisen vaimon.

Vaikka mies voi mennä naimisiin kahden naisen kanssa, hän ei voi mennä naimisiin kahden naisen kanssa samalla tavalla ja samassa merkityksessä kuin yhden naisen kanssa: ”On mieletöntä sanoa: ’Omistan itseni kokonaan sinulle Marja, ja myös sinulle, Aino, ja sinullekin Petra, ja ehkä myös jollekin muulle naiselle, jonka tulen vielä kohtaamaan’” (Esolen 2014: 84). Kulttuuri, joka hyväksyy moniavioisuuden ”on jo muuttanut ja halventanut avioliittosi merkityksen riippumatta siitä, mitä aikomuksia sinulla on avioliittoa solmiessasi”.

Esolen argumentoi edelleen, että salliessamme samaa sukupuolta olevien pariin avioliiton olemme periaatteellisella tasolla hyväksyneet veljen ja sisaren avioliiton, koska sukupuolineutraalin avioliiton taustalla olevan periaatteen mukaan meidän tulisi hyväksyä ja juhliä kaikenlaisia seksuaalisuhteita asiasta sopivien aikuisten välillä. ”Emme voi

sanoa: 'Se on väärin, koska syntyvillä lapsilla saattaa olla sairauksia.' Se on täysin merkityksetöntä. Emme estä sokeita menemästä naimisiin sillä perusteella, että heidän lapsensa saattavat olla sokeita. Sitä paitsi on mahdollista, että veli ja sisko aikovat murskata, repiä hajalle tai silpoa heille mahdollisesti sikiävät lapset, ja olemme jo antaneet sille siunauksemme" (86).

Mitä väärää sitten on siinä, että veljen ja sisaren annetaan mennä naimisiin keskenään? Kun sisaruksille annetaan oikeus mennä naimisiin keskenään, monimutkaistamme jokaisen veljen ja sisaren suhdetta tuomalla seksuaalisen hämmennyksen suhteeseen, josta se luonnostaan puuttuu. "Yhteinen ymmärrys siitä, että veljet eivät mene naimisiin sisartensa kanssa tai vanhemmat lastensa kanssa, luo näille suhteille tilaa kehittyä normaalisti, ilman epäilystä, että suudelma voisi 'merkitä' enemmän kuin sen pitäisi" (87).

Esolenin perustelu ei ole esimerkki niin sanotusta kaltevan pinnan argumentaatiosta. Hän ei väitä, että sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksyminen välttämättä käytännössä johtaa moniavioisuuden ja sisarusten välisen avioliiton hyväksymiseen. Se ei välttämättä käytännössä johda näihin seuraamuksiin, koska ihmiset ovat epäjohdonmukaisia ja todellisuudentaju onneksi joskus estää heitä käytännössä viemästä typeriä lähtökohtaoletuksiaan loogisiin johtopäätöksiin. Hän kiinnittää vain huomiota siihen, millä tavalla avioliiton ja ihmissuhteiden merkitykset muut-

tuvat, kun hyväksymme sukupuolineutraalin avioliittolain (emt. 86).

Ystävyyssuhteet samaa sukupuolta olevien kumppanien kanssa

Laki muokkaa uskomuksia useilla eri tavoilla. Lainsäädännöllä on opetusvaikutusta, koska se määrittelee hyväksyttävän käyttäytymisen rajat ja luo viitekehyksen, jonka sisällä tekojen merkitykset tulkitaan. Lainsäädännön asettamat julkiset käyttäytymissäännöt määrittelevät käyttämämme 'kielen' ja ihmissuhteiden perusrakenteen (Esolen 2014: 67). Kieli on yhteisöllistä ja tekojen merkitykset määräytyvät yleisesti hyväksytyyn käyttäytymissäännön perusteella. Se, mitä teollamme tarkoitamme, ei määrää sitä, miten tekomme tulkitaan, koska ihmiset tulkitsevat tekojamme valitsevien merkitysten pohjalta.

Kun homoseksuaalinen suhde sukupuolineutraalissa lainsäädännössä asetetaan moraalisesti samalle tasolle naisen ja miehen avioliiton kanssa, koko yhteiskunnan käyttämä kieli ja kulttuuriset merkitykset muuttuvat sen myötä. Sukupuolineutraalin avioliittolain myötä syntyvän uuden merkitysjärjestelmän viitekehyksessä ihmisille jää vähemmän tilaa luoda oman sukupuolensa edustajien kanssa ystävyyssuhteita, jotka ovat ei-seksuaalisia, läheisiä ja sellaisia, joihin liittyy ei-seksuaalista fyysisen lähei-

syiden ilmausta. Tämän seurauksena poikien (ja tyttöjen) keskinäisistä ystävyysuhteista tulee etäisempiä ja vähemmän mutkattomia.

Koska poikien ja tyttöjen läheiset ystävyysuhteet samaa sukupuolta olevien kumppanien kanssa menettävät intensiteettiään tässä uudessa kulttuurisessa ilmapiirissä, heidän älyllinen ja emotionaalinen kehityksensä jää vaille yhtä tärkeää innoittavaa tekijää. Tämä vie kulttuurilta sen pannon, mitä nuorten älyllinen ja emotionaalinen kehitys sille tarjoaa. Niin kauan kuin avioliitto ymmärrettiin naisen ja miehen väliseksi liitoksi, samaa sukupuolta olevien henkilöiden ei-seksuaaliselle ja emotionaalisesti syvälle ystävyydelle jäi tilaa. Kyseessä on aivan samanlainen ihmisuhteiden dynamiikkaan liittyvä ilmiö kuin se, että perheen sisäisten seksuaalisuhteiden torjuminen tekee mahdolliseksi suuren fyysisen ja emotionaalisen vapauden perheessä (Esolen 2014: 64–70).

Vaikka sukupuolineutraalin avioliittolain kannattajien on vaikea myöntää, että sukupuolineutraalilla avioliittolailla olisi kielteistä vaikutusta samaa sukupuolta olevien kumppanien ystävyysuhteisiin, monet heistä myöntävät analogisen väitteen, jonka mukaan perheen sisäisten seksuaalisuhteiden salliminen heikentäisi perhe-elämän vapautta ja välittömyyttä. Esimerkiksi Corvinon (2012: 66) mukaan perheen sisäiset avioliitot salliva lainsäädäntö muuttaisi perheen sisäisen dynamiikan kielteisellä tavalla. Sukulaisavioliitot kieltävä lainsäädäntö ei ole tärkeää pelkästään

siksi, että se vähentää lasten sairauksien vaaraa, vaan myös siksi, että sukulaisasioliittojen salliminen muuttaisi perhe-elämän dynamiikan.

Jonathan Rauch kuvaa asiaa seuraavanlaisen esimerkin avulla: ”Kuvittele olevasi 14-vuotias tyttö ja epäileväsi, että 16-vuotias veljesi tai 34-vuotias isäsi ovat aikeissa kosia sinua muutaman vuoden päästä. Kuvittele olevasi tuo 16-vuotias poika ja olevasi ihastumassa nuorempaan sisareesi ja voitaisiin haaveilla ja puhua mahdollisuudesta mennä naimisiin hänen kanssaan eräänä päivänä. Kuvittele olevasi perheen äiti tai isä ja kertovasi pojalle, että hän voi eräänä päivänä mennä naimisiin sisarensa kanssa, mutta toistaiseksi siskoon ei saa kajota. – En pysty tyhjentävästi ymmärtämään kaikkia niitä vaikutuksia, joita odotus joko vanhemman ja lapsen tai sisarusten välisestä avioliitosta toisi muassaan perhe-elämän dynamiikkaan, mutta ne tuskin olisivat myönteisiä, enkä ymmärrä, miksi kukaan haluaisi ryhtyä moiseen ihmiskokeeseen” (Rauch 2004: 132).

Samalla logiikalla voimme päätellä, että samaa sukupuolta olevien pariin avioliiton mahdollisuus monimutkaistaa samaa sukupuolta olevien nuorten ystävyyssuhteita, erityisesti teini-iässä, jolloin he ovat seksuaalisen kuohunnan tilassa ja jolloin he juuri eniten tarvitsisivat ystävyyttä toisten samanikäisten kanssa. Koska sukupuolineutraali avioliittolaki tällä tavalla jättää vähemmän tilaa samaa sukupuolta olevien nuorten väliselle ei-seksuaaliselle ystävyydelle, se lisää yksinäisyyttä, mikä puolestaan lisää nuorten

taipumusta solmia irrallisia seksuaalisuhteita yksinäisyyden lievittämiseksi.

Esolen pohtii tämän vaikutuksia erityisesti poikien väliin suhteisiin. Homoseksuaalisten parisuhteiden hyväksyminen avioliitoksi antaa homoseksuaalisuudelle lisää julkisuutta ja näkyvyyttä, mikä muuttaa teini-ikäisten poikien välisten suhteiden merkitysjärjestelmän. Homoseksuaalisuuden näkyvyys joukkotiedotusvälineissä ja viihdeteollisuudessa takaa sen, etteivät pojat jää tämän julkisuuden vaikutuksen ulkopuolelle. Vaikka joku yksittäinen nuori ehkä jättäisikin asian huomiotta, hänen luokkatoverinsa eivät anna hänen jäädä välinpitämättömäksi asiasta. Näin syntyneessä uudessa yhteiskunnallisessa ilmapiiirissä kaikkien poikien täytyy todistaa, että heistä on tulossa miehiä.

Kulttuurimme seksuaalinen vallankumous sekoittaa oman myrkkynsä tähän tilanteeseen. Poika voi osoittaa olevansa mies olemalla seksuaalisuhteissa tyttöjen kanssa ja mitä varhemmin, useammin ja julkisemmin hän niin tekee, sitä varmemmaksi hän tuntee itsensä. Jos poika ei elä satunnaisissa seksuaalisuhteissa tyttöjen kanssa, hänen epäillään olevan homoseksuaali. Vaikka nuoret kannattavatkin sukupuolineutraalia avioliittolakia tasa-arvon nimissä, heillä voi silti olla vaistomainen torjunta homoseksuaalisuutta kohtaan tunnetasolla.

”Näin saamme huonot puolet molemmista maailmoista. Homoseksuaalinen käyttäytyminen hyväksytään julkisissa

kannanotoissa, mutta samanaikaisesti sitä epäillään kaikki-kiällä, ja sitä pilkataan armottomasti” (Esolen 2014: 69). Välttääkseen joutumasta tällaisen hellittämättömän huomion kohteeksi teini-ikäinen ei uskalla ottaa riskiä luoda läheisiä suhteita samaa sukupuolta olevien ystäviensä kanssa. Tavallisia poikia ”pidetään epäilyksenalaisina, ja he vieraantuvat tytöistä ja toisistaan” (69).

Tämän kahdelta suunnalta tulevan hyökkäyksen seurauksena sekä miesten että naisten väliset suhteet kärsivät. Ystävyysuhteiden köyhtymisestä seuraava yksinäisyys yhdessä seksualisoituneen kulttuurin lähettämien viestien kanssa johtaa irrallisiin seksuaalisuhteisiin. ”Aikamme vapaamielinen kulttuuri-ilmapiiri sysää pojat ja tytöt seksuaalisuhteisiin toistensa kanssa paljon ennen kuin he ovat älyllisesti ja emotionaalisesti valmiita siihen. Samanaikaisesti homoseksuaalisuutta suosiva kulttuuri tekee aikaisemmin luonnollisina pidetyt intensiiviset ystävyysuhteet poikien välillä lähes mahdottomiksi. Jokainen voi päätellä, millä tavalla tämä tilanne lisää sukupuolitautilien ja teiniraskauksien yleisyyttä” (Esolen 2014: 70).

Sukupuolineutraali avioliittokulttuuri vie samaa sukupuolta olevien henkilöiden ystävyydeltä perinteisen avioliittokulttuurin tarjoaman suojan, jossa tällaisen ystävyuden sisällä ei tarvinnut pohtia toisen mahdollista seksuaalista kiinnostusta. Jos teini-ikäinen poika tietää, ettei hänen ja toisen pojan väliseen suhteeseen voi tulla mitään seksuaalista, ja jos hän tietää, että kaikki muut, mukaan luettuna

tuo toinen poika, tietävät saman asian, tuo tieto antaa hänelle turvallisen viitekehyyksen luoda läheinen suhde ystävänsä. Hän voi olla levollinen ystävyysuhteessaan, koska hänen aloitteidensa ja toimiensa merkitys ei riipu hänen sekavista tunteistaan vaan objektiivisesta kielellisestä tosi-asiasta, kulttuurisesta merkitysjärjestelmästä, jossa miehet menevät naimisiin naisten, ei toistensa kanssa (Esolen 2014: 72–73).

Esolen kiteyttää ongelman näin: ”On olemassa kolme suurta rakkaussidosta, joiden varassa kaikki kulttuurit lepäävät: miehen ja naisen välinen rakkaus avioliitossa, äidin ja lapsen välinen rakkaus, ja miesten välinen toveruus, side joka aikaisemmin oli vahva kuin vuori. Kaksi ensimmäistä ovat kärsineet vakavia vaurioita, kolmas on melkein lakanut olemasta” (emt. 73).

Esolen kritisoi haluamme esiintyä suvaitsevina kannattaessamme sukupuolineutraalia avioliittolakia ja siihen sisältyvää homoseksuaalisen elämäntavan suosittelemista. Hänen mielestään kyseessä on usein vain omahyväinen pyrkimys esiintyä avaramielisenä ja suvaitsevaisena ihmisenä ja pelkurimainen pyrkimys välttää suvaitsemattoman leimaa. Hintana on se, että olemme luomassa kulttuuria, jossa nuorten on vaikeampi luoda läheisiä ja mutkattomia ystävyysuhteita samaa sukupuolta olevien kaveriensa kanssa, koska seksualisoituva kulttuuri vaikuttaa kielteisesti näiden suhteiden dynamiikkaan. ”Tiedä siis, että omahyväinen ja pelkurimainen suvaitsevuutesi – saa aikaan sen,

että tuo näkymätön poika ei löydä itselleen ystävää ja että sellaisen ystävyysidea ja sille ominainen rakkaus kuolee” (emt. 74).

2

Ostettiinko sukupuoli- neutraali avioliittolaki suurella rahalla?

Lainasin edellä itseään ”katumattomaksi ateistiseksi juutalaiseksi homoseksuaaliksi” luonnehtivan Jonathan Rauchin kriittisesti torjuvaa kommenttia sukulaisavioliiton sallimista vastaan. Sovellan tätä samaa logiikkaa sukupuolineutraaliin avioliittolakiin: ”En pysty tyhjentävästi arvioimaan kaikkia niitä vaikutuksia, joita mahdollisuus solmia avioliitto samaa sukupuolta olevien välillä toisi muassaan perhe-elämän ja yleensä ihmissuhteiden dynamiikkaan, mutta ne tuskin olisivat myönteisiä, enkä ymmärrä, miksi kukaan haluaisi ryhtyä moiseen ihmiskokeeseen.”

Miksi sitten yhteiskuntamme eliitti on niin valmis ottamaan riskejä lasten kustannuksella? Yksi mahdollinen selitys on raha. Sukupuolineutraalin avioliittolain takana ja sitä puolustamassa on rahakkaita piirejä, joilla on paljon taloudellista

vaikutusvaltaa. Yritykset ja ulkopuolisista rahoittajista riippuvaiset instituutiot ja järjestöt ovat nopeasti asettuneet kannattamaan tätä rahapiirien puoltamaa avioliitonäkemystä.

Tästä rahan vallasta saimme konkreettisen esimerkin Aito avioliitto -yhdistyksen järjestäessä naisen ja miehen avioliittoa puolustavaa kansalaistapahtumaa tiedekeskus Heurekaassa. Heurekan johtoa vaadittiin perumaan tilaisuus uhkaamalla, että heitä muuten odottaisi boikotti tai kielteinen julkisuus. Heurekan johto taipui aluksi painostuksen edessä, mutta joutui lopulta pitämään kiinni sopimuksesta: kyseessä on julkisin varoin tuettu laitos ja Aito avioliitto -yhdistyksen jäsenilläkin on vielä periaatteessa täydet kansalaisoikeudet.

Vaikka useimmat sukupuolineutraalin avioliittolain kannattajat mieltävätkin tukevansa sorrettua vähemmistöryhmää, sukupuolineutraalin avioliittolain idea on peräisin upporikkaiden miesten eliittipiireistä Yhdysvalloista ja sitä propagoidaan kaikkialla maailmassa heidän rahoillaan. Upporikkaat, pääasiassa valkoihoiseen eliittiin kuuluvat miehet ovat suurella rahalla palkanneet mainonnan ammattilaisia esittämään itsensä sorrettuna vähemmistönä.

Internetsivusto out.com antaa meille kuvan siitä, miten sorretusta vähemmistöstä tässä tapauksessa on kysymys. Sen luettelo viidestäkymmenestä kaikkein vaikutusvaltaisimmasta homoseksuaalista amerikkalaisesta antaa meille kuvan ryhmästä, jolla on vahva edustus sekä rahamaailmassa, medioissa että politiikassa.

Monimiljonäärien julkisuuskampanja

Sukupuolineutraalin avioliittolain puolustajien joukossa on tunnettuja monimiljonäärejä, jotka ovat valmiit sijoittamaan omaisuutensa poliittiseen kamppailuun avioliittoajattelun muuttamiseksi. Asiaa käsittelevissä artikkeleissaan Joshua Green (2007; 2015) kertoo homoseksuaalien miljonäärien luomasta strategiasta, jonka avulla he pyrkivät murtamaan perinteisen avioliittoajattelun valta-aseman Yhdysvalloissa ja lopulta koko maailmassa.

Kyseinen poliittisten lahjoittajien verkosto pyrkii aktiivisesti muuttamaan avioliittoajattelua yhteiskunnassa lahjoittamalla varoja poliittiseen kamppailuun sellaisten ehdokaiden syrjäyttämiseksi, jotka julkisesti ajavat perinteisiä perhearvoja: ”Joukko rikkaita homoseksuaaleja lahjoittajia yhdisti kaikessa hiljaisuudessa voimansa viime vuonna [vuonna 2006] syrjään vetäytyvän coloradolaisen teknologiamogulin johdolla vastustaakseen homovastaista politiikkaa Yhdysvalloissa, joka on muun muassa synnyttänyt joukon äänestys ehdotuksia samaa sukupuolta olevien parien avioliiton kieltämiseksi” (Green 2007).

Näillä strategisesti toimivilla lahjoittajilla on ollut suuri vaikutus Yhdysvaltain avioliittolainsäädäntöön. He ovat antaneet satoja miljoonia dollareita poliittiseen kampanjaan perinteisen avioliittokäsityksen murtamiseksi. Toiminnan suunnitelmallisuuden ja tehokkuuden lisäämiseksi lahjoittajille on järjestetty konferensseja, jotta lahjoitukset saataisiin

kohdennettua strategisesti ja tarkoituksenmukaisesti niin, että ne tuottavat suurimman vaikutuksen.

Sukupuolineutraalia avioliittoajattelua tukevien lahjoittajien strategian ytimessä on pyrkimys ”rangaista pahiksia” eli sellaisia poliittisia ehdokkaita, jotka ovat puolustaneet perinteisiä perhearvoja. Tämä voidaan tehdä tehokkaimmin antamalla rahaa heidän poliittisten vastustajiensa kampanjoihin. Jos ja kun lahjoitukset annetaan vaalikampanjoiden loppuvaiheessa, homoseksuaalien lahjoittajien panosta ei ehditä julkaista eikä julkistaminen siten pääse vaikuttamaan vaalituloksiin. Tällä tavalla poliitikoille lähetetään tehokas viesti, että puolustaessaan perinteistä avioliittokäsitystä he vaarantavat poliittisen tulevaisuutensa: he tulevat menettämään edustajanpaikkansa vaaleissa, koska heidän vastustajansa tulevat saamaan rahoitusta strategisesti toimivilta miljonääreiltä. Näin poliitikon koko poliittinen ura joutuu vaakalaudalle pelkästään perhearvojen puolustamisen takia.

Tämä strategia on osoittautunut hyvin toimivaksi ja sillä on ollut merkittävä vaikutus perinteisen avioliittokäsityksen saaman poliittisen kannatuksen murtamiseksi. Strategian ydin kiteytyy Ted Trimpan lausumassa, jonka mukaan ”on luotava pelon ja kunnioituksen ilmapiiri ja viitekehys oikeaa toimintaa varten” (Green 2007).

Sukupuolineutraalia avioliittoajattelua tukevat miljonäärit eivät aio pysähtyä siihen, että he saavat samaa sukupuolta olevien parien avioliiton laillistettua. He haluavat luoda sen tueksi myös lainsäädännön, joka estää syrjinnän ja vihapu-

heen (Green 2015). Tämä kaikki kuulostaa oikeudenmukaiselta, mutta se muuttuu ongelmalliseksi siinä vaiheessa, kun ”syrjinnäksi” tulkitaan kieltäytyminen kannattamasta samaa sukupuolta olevien pariin avioliittoa. Tällä tavalla rajoitetaan perinteisen avioliittokäsityksen puolustajien mahdollisuuksia tuoda esille kriittisiä näkökohtia sukupuolineutraalin avioliittolain vaikutuksesta esimerkiksi lasten hyvinvointiin.

Yhtenä esimerkkinä rahan merkityksestä avioliittolainsäädäntöön on Irlannin avioliittolainsäädännöstä käyty kamppailu. Irlannin avioliittolakia koskevaa kansanäänestystä pohjustettiin vuosien ajan kampanjalla, jota oli tuettu miljoonilla dollareilla Yhdysvalloista. Esimerkiksi yksi hyväntekeväisyysjärjestö ilmoitti internetsivustollaan tukeneensa sukupuolineutraalin avioliittolain puolesta käytyä kampanjaa Irlannissa 17 miljoonalla dollarilla.

Julkisuudessa on jopa esitetty väite, että 6 % kaikista hyväntekeväisyyteen käytetyistä rahoista käytetään sukupuolineutraalin avioliittoajattelun puolustamiseen maailmanlaajuisesti. Jotkut rikkaat länsimaat kuten Yhdysvallat ovat painostaneet köyhiä Afrikan maita luopumaan perinteisten perhearvojen puolustamisesta sitomalla asian kehitysavun saamiseen.

Upporikas ”sorrettu vähemmistö”

Sukupuolineutraalia avioliittolakia ajavan julkisuuskampanjan ytimenä on väittää, että nämä rikkaat eliitin miehet ovat viattomia sorron uhreja ja ansaitsevat myötätuntonne. Meille uskotellaan, että heillä on syntymästään asti ollut tietynlainen seksuaalinen suuntautuminen, joka on muuttumaton ja tekee heille mahdolliseksi löytää onnen ainoastaan samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa. Voimmeko kieltää heiltä tämän onnen pikkumaisuutemme takia?

Tämä viesti vetoaa hyvää tarkoittaviin ihmisiin, jotka kokevat myötätuntoa sorrettuja kohtaan. Viestin vaikutusta vahvistaa ihmisen luontainen tarve tuntea itsensä hyväntekijäksi ja kokea kuuluvansa niiden joukkoon, jotka mielletään suvaitseviksi ja ennakkoluulottomiksi.

Meidän odotetaan kokonaan pidättyvän kriittisesti arvioimasta näiden rikkaiden miesten toiveita, koska he ovat ”sorrettuja”. Lesbokodissa kasvanut Rivka Edelman kuitenkin kiinnittää huomiota tämän mielikuvan ristiriitaisuuteen: ”Olkaamme järkeviä. Omistavatko sorretut ihmiset asuntoja suojatuissa kaupunginosissa, jotka sijoittuvat strategisesti maailman merkittävimpien kaupunkien kaikkein kalleimmille alueille? Onko sorretuilla ihmisillä luksusloma-kohteita kokonaan omistuksessaan tyydyttämään heidän kaikki tarpeensa? – Useimmat ihmiset tietävät, että valkoiset miehet ovat kaukana sorretuista. Ja on epäilemättä helppo antaa periksi heidän törkeille vaatimuksilleen kuin

myöntää, että saatamme itse asiassa olla tekemässä lasten elämästä kärsimystä. – Älä anna pettää itseäsi. Maailmanlaaja LHBT-eturyhmä on mieskeskeinen ja rahakas verkosto, joka on taitava käyttämään väitettä omasta sorrostaan poistaakseen maailman kaikkein sorretuimpien ryhmien – naisten ja lasten – oikeudet.”

Mainonnan ammattilaiset ovat onnistuneet kuvaamaan hyvin koulutetun ja vauraan eliitin sorretuksi vähemmistöksi. Tämä tunteisiin vaikuttava mielikuva ”sorretusta seksuaalisesta vähemmistöstä”, jonka kaipauksena on saada lapsia ja perustaa perhe, herättää meissä sääliä ja saa meidät unohtamaan lapsen, jolta riistetään oikeus äidin rakkauteen.

Kaikki homoseksuaalit eivät tietenkään ole rikkaita ja ylellisyydessä eläviä valkoisia miehiä. Monet heistä ovat herkkiä ihmisiä, jotka ovat saaneet kärsiä paljon syrjintää ja kaltoinkohtelua (ks. esim. Korhonen & Östman 2014). Homoseksuaaleja kohtaan tehtyjä vääryyksiä ei kuitenkaan voida hyvittää syyllistymällä uuteen ja vielä pahempaan vääryyteen: poistamalla lainsäädännöstä lapsen ihmisoikeus tuntee biologiset vanhempansa ja kasvaa heidän hoidossaan.

Kuvaa seksuaalisesti tyydyttämättömästä ihmisestä, joka epätoivoisesti kaipaa omaa lasta, käytetään luomaan vaikutelma, jonka avulla sukupuoliperusteinen avioliitonäkemys saadaan näyttämään epäoikeudenmukaiselta. Tältä pohjalta pidetään syrjivänä lainsäädännöllisesti turvata lapsen oikeus isään ja äitiin määrittelemällä avioliitto sukupuolten väliseksi. Sitä paitsi tällä oletetusti ”sorretulla” seksuaali-

sella vähemmistöllä on paljon poliittista ja taloudellista valtaa, mikä tekee riskialttiiksi vastustaa heidän vaatimuksiaan, kuten Rivka Edelman niin hyvin tietää. Hän menetti työpaikkansa Westminsterin yliopistossa, koska lesbokodin kasvatina hän kiinnitti huomiota sukupuolineutraalin avioliittolain epäoikeudenmukaisuuteen lasten kannalta ja hänen kannanottojensa hermostuttama ”sorrettu vähemmistö” painosti yliopiston johtoa erottamaan hänet (Edelman 2015: 145).

Homoseksuaalien oikeuksia ajava järjestö Yhdysvalloissa on jopa saanut yhden maailman suurimmista lakifirmoista luopumaan Yhdysvaltain edustajainhuoneesta asiakkaanaan käsiteltäessä perinteistä lainsäädäntöä puolustavaa lainsäädäntöä, kun kyseinen järjestö uhkasi muussa tapauksessa häiritä lakifirman asiakkaiden hankintaa. Eräs blogisti kiinnitti huomiota siihen, että tämä tapahtuma on ristiriidassa ”sorretun seksuaalisen vähemmistön” mielikuvan kanssa: ”Sorretuilla vähemmistöillä ei tavallisesti ole sellaista vaikutusvaltaa, että he saavat vakavaraisen lakifirman pudottamaan liittovaltion asiakkaidensa joukosta” (Gallagher 2011: 163).

Onko ihminen ensisijaisesti seksuaalinen vai moraalinen olento?

Julkisen viestinnän asiantuntijat Kirk ja Madsen vaikuttivat ratkaisevasti homoliikkeen strategiaan 1990-luvulla kirjoit-

tamassaan kirjassa, jossa he esittivät, että ”julkisen mielipiteen voittamiseksi homoseksuaalit täytyy kuvata suojelua tarvitsevinä uhreina, niin että heteroilla on refleksinomainen taipumus omaksua suojelijan rooli”. Ihmiset täytyy saada vakuuttuneiksi, että ”homoseksuaalit ovat olosuhteiden uhreja, etteivät he valinneet seksuaalista suuntautumistaan sen enempää kuin he ovat valinneet pituuttaan, ihonväriään, kykyjään tai rajoituksiaan”. Lyhyesti sanottuna: ”Homoseksuaalit täytyy kuvata ennakkoluulojen uhreina” (Kirk & Madsen 1989: 184).

Tämän strategian mukaisesti uutta avioliittolakia on ajettu vetoamalla ihmisten oikeuteen toteuttaa seksuaalista identiteettiään. Seksuaalinen suuntautuminen on nostettu niin keskeiseen asemaan, että siitä on tehty aikuisen identiteetin perusta. Tällä lähestymistavalla on perustansa Sigmund Freudin ajattelussa, jonka mukaan seksuaalisuus ja seksuaalinen suuntautuminen perimmältään määrittävät sen, kuka ihminen on. Tämä freudilainen käsitys pyrki korvaamaan juutalais-kristillisen käsityksen, jonka mukaan ihmisolemusta perimmältään määrittää se, että hänet on luotu Jumalan kuvaksi. Juutalais-kristillisessä näkemyksessä korostuu ihmisen vapaus ja vastuu, kun taas freudilaisessa näkökulmassa korostuu ihmisen ohjautuvuus seksuaalisten voimien ehdoilla.

Kun seksuaalinen suuntautuminen määritellään ihmisen identiteetin perustaksi, hänen elämänsä perussuunnan ajatteluaan määräytyvän seksuaalisten voimien vaikutuksesta il-

man, että hän voi määrätä sen suuntaa oman vapaan tahdonsa pohjalta. Tämän biologisperäisen ja psykologisoivan ihmiskäsityksen varaan rakennetaan näkemys, että valtion tehtävänä on avioliittoinstituution välityksellä antaa kunnioitus ja arvokkuus ihmisen seksuaalisille suhteille ja seksuaaliselle identiteetille, veivätpä hänen viettielämänsä seksuaaliset voimat häntä mihin suuntaan tahansa.

Tätä näkemystä puolustetaan huolimatta lisääntyvästä tutkimustiedosta, jonka mukaan seksuaalinen suuntautuminen ei todellisuudessa ole mikään kovin täsmällisesti määriteltävä eikä edes välttämättä pysyvä tekijä. Kun seksuaalinen suuntautuminen on määritelty synnynnäiseksi ja muuttumattomaksi tekijäksi ja sellaisena ihmisen identiteetin perustaksi, siitä on luotu myyttinen mielikuva, joka ei enää kovin hyvin vastaa todellisuutta eikä tee oikeutta ihmisen vapaudelle ja vastuulle.

Historioitsija Karin Lützen, joka on itse lesbofeministi, on samaa mieltä Kirkin ja Madsenin kanssa siitä, että tehokas strategia sukupuolineutraalin avioliittolain puolustamiseksi on esittää ”homoseksuaalisuus synnynnäiseksi ja muuttumattomaksi suuntautumiseksi”. Lützen kuitenkin pitää tällaista lähestymistapaa ”ansana”, koska se ”täysin kieltää valinnan, joustavuuden ja muutoksen mahdollisuuden”. Hän toteaa: ”Esittämällä homoseksuaalisuus jonakin sellaisena, joka sinä ’olet’, [sukupuolineutraalin avioliittolain] puolustajat esittävät vahvan argumentin mutta samalla myös sementtoivat homoseksuaalisuuden olemuksellisuuden.”

Lützen pitää uskottavana ajatusta, että ”ihmiset eivät synny homoseksuaaleina eivätkä he ehkä tule kuolemaan homoseksuaaleina, mutta tällä hetkellä homoseksuaalisuus on elämäntapa, jota he pitävät parhaimpana” (Lützen 1998: 240). Hän lisää: ”Homoseksuaalisuus ei ole pelkkä nimi-lappu ihmisille, jotka eivät voi taipumukselleen mitään, vaan sosiaalinen kategoria, joka on tiettyä historian hetkenä luotu tiettyä tarkoitusta varten ilmaisemaan tiettyä merkitystä” (241).

Monet homoseksuaaliset tutkijat kyseenalaistavat Lützenin tavoin väitteen, että homoseksuaalisuus on synnynnäinen ja muuttumaton taipumus, jolle ihminen ei voi mitään ja jonka ehdoilla hänen on eletävä elämänsä. Kuitenkin tätä väitettä julkisuudessa puolustetaan ehdottomana totuutena, koska sillä on merkittävä strateginen merkitys sukupuolineutraalin avioliittolain ajamisessa.

John Corvinon mukaan lausuma ”syntynyt tällaiseksi” on ”vakiintunut homojen keskuudessa sellaiseksi uskonkappaleeksi, että Lady Gagan samannimistä laulua on alettu pitää suorastaan homojen kansallishymninä” (Corvino 2014: 139). Corvinon mukaan homouden selittämisellä synnynnäiseksi, geneettiseksi piirteeksi on merkittävä ”psykologinen tehtävä, sillä se lisää homouden hyväksyntää. Tilastot osoittavat niiden ihmisten, jotka uskovat homojen ’syntyneen sellaisiksi’ tukevan auliimmin heidän oikeuksiaan”. Corvino kuitenkin hylkää homouden synnynnäisyyden epätotena: ”Mutta huono argumentti on huono argumentti,

vaikka siitä voitaisiin johtaa kuinka mieleisiä – ja tosia – joh-
topäätöksiä” (Corvino 2014: 161). Hän jatkaa: ”Kun enti-
set homot siis julistavat – muutoksen olevan mahdollinen,
minä sanon: Mahdollinenko? Ehkä. Todennäköinen? Ei. Toi-
vottava? Ei minulle, kiitos vain – ” (s. 153).

Yhdysvaltain korkeimman oikeuden käsitellessä tapausta
Hollingsworth v. Perry, tuomari Scalia esitti kysymyksen su-
kupuolineutraalia avioliittoa puolustavalle juristille Ted Ol-
sonille:

Tuomari Scalia: ”Milloin tuli perustuslain vastaiseksi kiel-
tää homoseksuaaleja menemästä naimisiin? – Oliko se aina
perustuslain vastaista?”

Ted Olson: ”Siitä tuli perustuslain vastaista, kun me –
kulttuurina päätimme, että seksuaalinen suuntautuminen on
sellainen yksilöiden piirre, jota he eivät voi hallita –.”

Tuomari Scalia: ”Vai niin. Milloin se tapahtui?”

Ted Olson: ”Ei ole mitään tiettyä aikaa ja paikkaa. Ky-
seessä on kehityskulku.”

([http://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argu-
ment_transcripts/12-144_5if6.pdf](http://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argument_transcripts/12-144_5if6.pdf))

Seksuaalisen suuntautumisen yhteydessä erotetaan yleensä
kolme tasoa: halu, käyttäytyminen ja identiteetti. Ihmiset
voivat hallita näitä eri tasoja eri tavoilla. Identiteetin määrit-
tely on kaikkein selkeimmin ihmisen hallittavissa. Käyttäyty-
minen ei suoraan seuraa haluista, koska ihminen voi toimia
halujensa vastaisesti. Haluihinkin on mahdollista vaikuttaa

useilla eri tavoilla, vaikka niihin vaikuttaminen voi olla pitkäaikainen ja monimutkainen prosessi. Jos ihminen vapautetaan näissä suhteissa vastuusta, hän myös menettää tietoisuuden vapaudestaan.

Vaikka sukupuolineutraalin avioliittolain kannattajat usein pitävät vanhempien sukupuolta merkityksettömänä, he tavallisesti pitävät puolison sukupuolta olennaisen tärkeänä. ”Jopa homoseksuaalisuudessa seksuaalisen eron tosiasia on kokemuksen huomattava ja kiinteä osa. Miespuolinen homoseksuaali haluaa toista (ensisijaisesti) *miehenä*, naispuolinen homoseksuaali haluaa toista (ensisijaisesti) *naisena*” (Scruton 2006: 254).

Yleisen oletuksen mukaan homoseksuaalit ovat biologisesti määräytyneitä seksuaalisuhteisiin samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa ja muut näkökohdat tulisi alistaa tällä biologiselle määräytyneisyydelle. Anthony Esolen (2014: 149) kiinnittää huomiota tämän lähestymistavan epä johdonmukaisuuteen: ”Emme voi sanoa yhtä aikaa: ’Lapsen vanhempien sukupuolella ei ole merkitystä’, ja heti perään sanoa, että aikuisen vuodekumppanin sukupuolella on niin paljon merkitystä, että hän ei voi mitenkään mukauttaa elämäntapaansa luonnon mukaiseksi. Poika ei tarvitse isää, koska sukupuolella ei ole väliä. Mutta hänen äitinsä tarvitsee ’vaimon’, eikä hänen voida mitenkään odottaa ottavan itselleen miestä, koska tässä tapauksessa sukupuolella on enemmän merkitystä kuin millään muulla tässä maailmassa.”

Jotkut esittävät tähän vastaväitteen, että sukupuoli on merkitystä aikuisten parisuhteissa, koska sukupuoli vaikuttaa vaistomaisesti ja tunnetasolla niin, ettei ihminen voi sitä järkipäisesti hallita. Maggie Gallagher (2012) kuitenkin kysyy: ”Eikö ole luultavaa, että vanhempien sukupuoli vaikuttaa lapseenkin tunnetasolla ja että hänellä on tarve saada sekä miehen että naisen, isän ja äidin, tunnepanos oman kehityksensä tueksi?”

Oikeuslaitos ja onnenkeksien mietelausemateria

Mielikuvaan sorretusta seksuaalisesta vähemmistöstä liitetään usein myyttinen mielikuva vääjäämättömästä edistyksestä – ihmiskunta edistyy, kun valistunut nykyaika auttaa sorrettuja vähemmistöjä saavuttamaan oikeutensa. Eliitti käyttää näitä propagandakuvia oikeuttaakseen epädemokraattisten menetelmien käytön pakottaessaan kaikki väestönosat elämään sukupuolineutraalin avioliittolain ehdoilla.

Näin tapahtui esimerkiksi Yhdysvaltain korkeimman oikeuden päätöksessä *Obergefell v. Hodges*, jossa korkein oikeus niukalla 5–4 enemmistöllä päätti, että samaa sukupuolta olevilla pareilla on perustuslaillinen oikeus solmia avioliitto. Tunteisiin vaikuttavien mielikuvien avulla enemmistöpäätöksen viisi tuomaria oikeuttivat avioliittorakenteet, jotka loukkaavat lapsen perustavaa oikeutta isään ja äitiin. Tällä tavalla

he saattoivat torjua moraalisen tietoisuuden yhteiskunnan kaikkein haavoittuvimpiin jäseniin kohdistuvasta epäoikeudenmukaisuudesta, jolle he itse olivat antamassa ”perustuslaillisen oikeutuksen” ja kokea olevansa moraalisen edistyksen ja suvaitsevuuden sankareita näin tehdessään.

Korkeimman oikeuden tuomari Anthony Kennedy vetosi tähän mielikuvaan lausunnossa, jonka hän kirjoitti enemmistö päätöksen tueksi. ”Samaa sukupuolta olevien parien avioliitto-oikeuden kieltäminen tuottaa vakavaa ja jatkuvaa vahinkoa erityisesti siksi, koska historiassa heidän suhteisiinsa on pitkään suhtauduttu torjuvasti. Tämän oikeuden kieltäminen homoseksuaaleilta kohdistaa heihin epäkunnioitusta ja alistaa heitä” (s. 22).

Kennedy luo mielikuvan, että ilman oikeutta samaa sukupuolta olevien parien avioliittoon ihmiset on tuomittu jatkuvaan yksinäisyyteen, ikään kuin heiltä kielletäisiin parisuhteen muodostaminen ja jopa kaikki inhimillinen kontakti samalla, kun heiltä kielletään oikeus solmia avioliitto samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa. ”Avioliitto on vastusta yksinäisen ihmisen yleismaailmalliseen pelkoon, että hän joutuu esittämään kutsun löytämättä ketään, joka siihen vastaisi. Se tarjoaa toivon kumppanuudesta ja ymmärryksen ja varmistuksen, että molempien vielä eläessä molemmilla on joku, joka hänestä välittää ja huolehtii” (s. 14).

Käyttämällä hyväkseen mielikuvaa yksinäisestä, sorrettusta ja leimatusta vähemmistöstä Kennedy onnistuu kätkemään sukupuolineutraalin avioliittolain sisältämän lasten

oikeuksien loukkauksen ja kuvaamaan itsensä sorrettujen oikeuksien urheana puolustajana. Ei ole väliä, että tässä tapauksessa ”sorrettu vähemmistö” koostuu vaikutusvaltaisissa asemissa olevista aikuisista, jotka voivat käyttää taoudellista vaikutusvaltaansa ajaakseen omia oikeuksiaan ja omaa julkista kuvaansa. Tämä tosiasia häivytetään ihmisten mielistä tehokkaasti näiden rikkaiden miesten rahoittaman propagandan avulla.

Eriävässä mielipiteessään tuomari Scalia kritisoi oikeutetusti tämän oletetusti juridisen lausunnon melodramaattista sävyä ja siitä ilmenevää tervejärkisen juridisen päättelyn puutetta. Hän kritisoi sitä, että korkein oikeus päättää tämän väittelyn lausunnolla, jossa ”ei ole edes lain ohutta pintakiiltoa”. Hän kiinnittää huomiota siihen, että ”lausunnon naurettavuuksien ja muistolauseriimittelyjen alle on haudattuna avoin ja hätkähdyttävä väite”, jonka mukaan olennaista perustuslaillisten oikeuksien määrittelyssä ei ole se, mitä perustuslain luojat ja hyväksyjät alun perin tarkoittivat.

Korkeimman oikeuden enemmistö katsoo voivansa ”harkitun arvionsa” pohjalta tulkita perustuslakia vapaasti niin kuin hyväksi näkee. Tätä näkemystä edustava Kennedyn ”lausunto on puettu tyyliin, joka on yhtä mahtaileva kuin sen sisältö on omahyväinen”. Ongelmana on se, että ”lausunnon mahtailevat syvällisyydet ovat usein syvällisesti ristiriitaisia”. Yhdysvaltain korkein oikeus on luopunut kurinalaisesta juridisestä päättelystä ja vajonnut käyttämään ”onnenkeksien mystisiä mielilauseita” (ss. 7–8).

Scalia kritisoi myös ylioptimista uskoa väistämättömään edistykseen, joka innoittaa enemmistö päätöksen kirjoittaneita tuomareita ja johtaa heitä suuruudenhulluihin harhakuviin: ”Mutta todella hämmästyttävää on tämän päivän juridisen vallankaappauksen ilmentämä ylimielisyys. Tämän päivän enemmistön muodostaneet viisi tuomaria voivat täysin levollisesti ja tyytyväisinä päätellä tietävänsä – että instituutio, joka on yhtä vanha kuin itse valtio, ja jonka vielä 15 vuotta sitten hyväksyi jokainen kansakunta historiassa, ei voi mahdollisesti perustua mihinkään muuhun kuin tietämättömyyteen ja kiihkoiluun” (ss. 6–7).

Lähetetäänkö perinteinen avioliittolaki syrjivän viestin?

Sukupuolineutraalia avioliittolakia koskeva väittely on paljolti keskittynyt kysymykseen tasa-arvosta: Loukkaako miehen ja naisen välinen avioliittoinstituutio samaa sukupuolta olevien pariin tasa-arvo-oikeuksia? Avioliittolain muutoksen määrittelemisen tasa-arvokysymykseksi antaa näennäisen perustelun niille poliitikoille, jotka haluavat muuttaa avioliittolain sukupuolineutraaliksi. Tasa-arvoretoriikka voi myös johtaa siihen, että ihmiset kannattavat sukupuolineutraalia avioliittolakia, koska he eivät halua leimautua tasa-arvon vastustajiksi.

Waynen valtionyliopiston (Michigan) filosofian professorin John Corvinon mukaan perinteinen avioliittolaki lähettää syrjivän viestin, joka on yhteiskunnan tasa-arvon kannalta haitallinen. ”Jos tietyltä ihmisryhmältä kieltää oikeuden solmia avioliitto, se lähettää viestin: Te ette ole täysivaltaisia kansalaisia, teidän ihmissuhteenne eivät ole todellisia, teidän perheillänne ei ole merkitystä” (Corvino 2012: 58).

Tämän näkemyksen mukaan ”avioliitto-oikeuden kieltäminen samaa sukupuolta olevilta pareilta voi perustua ainoastaan syrjivään olettamukseen, jonka mukaan homoseksuaalit ovat arvottomia pääsemään osalliseksi avioliiton juridisesta ja sosiaalisesta instituutiosta” (Monahan 2005: A15). Tämän ajattelun mukaan sukupuoliperusteinen avioliitto on instituutio, joka konkretisoi yhteiskunnallista epätasa-arvoa. Sukupuolineutraalia avioliittolakia pidetään ihmisoikeutena.

Tämä oli keskeinen asia, kun Yhdysvaltain korkein oikeus 26.6.2015 määritteli samaa sukupuolta olevilla pareilla olevan perustuslaillinen oikeus avioliiton solmimiseen. Enemmistön mielipiteen kirjoittanut korkeimman oikeuden tuomari Anthony Kennedy painotti lausunnossaan, että samaa sukupuolta olevien parien sulkeminen avioliiton ulkopuolelle viestii yhteiskunnalle, ”että homoseksuaalit ovat tärkeässä mielessä epätasa-arvoisia”. Se ”halventaa homoseksuaaleja”, ”osoittaa heitä kohtaa epäkunnioitusta ja alistaa heitä”, saa aikaan ”vakavan ja jatkuvan haitan”, aiheuttaa homoseksuaaleille ”kipua ja nöyryytystä” ja kohdistaa heihin

”leimaamista ja vahinkoa” (Obergefell v. Hodges, 576 U.S. (2015), ss. 17–18, 22, 25).

Kennedyn mukaan yhteiskunnallisen lain tarkoituksena on suojata kansalaisten arvokkuutta ja vapautta. Siksi laista on poistettava kaikki sellaiset säädökset, jotka estävät ihmisiä toteuttamasta halujaan, joiden toteuttamisen he kokevat olevan olennaista heidän identiteettinsä ja tämän itse määritellyn identiteetin koetun arvokkuuden kannalta (emt.).

Kennedyn perusajattelu on kiteytetysti ilmaistu aikaisemmassa korkeimman oikeuden päätöksessä, jonka laatimiseen hän osallistui. Sen mukaan jokaisella ihmisellä on ”oikeus määritellä oma käsityksensä olemassaolosta, tarkoituksesta, maailmankaikkeudesta ja ihmiselämän salaisuudesta” (*Planned Parenthood v. Casey*, 505 U.S. 833 (1992), 851). Tämän näkemyksen mukaan yksilön vapaus määritellä oman olemassaolonsa tarkoitus merkitsee hyvin suurta vapautta toimia omilla ehdoillaan yhteiskunnallisissa suhteissaan. Tältä pohjalta Kennedy perusteli äidin oikeutta abortoida lapsensa. Yleispätevän moraalilain sijaan asetetaan yksilön oikeus määritellä elämän peruslähtökohdat omilla ehdoillaan.

Tietenkään Kennedy ei voi kumota kaikkia lakeja, joiden joku kokee loukkaavan identiteettiään ja arvokkuuttaan. Niinpä kriteeriksi tulee se, keiden arvokkuusvaatimus vetoaa Kennedyn myötätuntoon. Koska Kennedy on jo antanut äidille perustuslaillisen oikeuden tappaa lapsensa kohtuun, hänen on tuskin mahdollista pitää kiinni naisen ja

miehen avioliitosta sillä perusteella, että se on ainoa tapa turvata lapsen oikeus isään ja äitiin. Hän on jo sulkenut pois mahdollisuuden vedota lapsen oikeuksiin ja siltä pohjalta rajoittaa äidin tai isän vapautta solmia avioliitto omien sukupuolisten mieltymystensä ehdoilla ja saada sille yhteiskunnan suoma arvokkuus. Vapaus on Kennedyn mukaan aikuisen vapautta ilmaista omaa identiteettiään ja saada oman identiteettinsä ilmaisulle yhteiskunnan lainsäädännön hyväksyntä ja sen tarjoama arvokkuus (*dignity*) jopa lasten elämän ja perusoikeuksien kustannuksella.

Kennedyn mukaan Yhdysvaltain perustuslaissa ilmaistu vapauden käsite on avoin siinä mielessä, että uudet sukupolvet voivat määritellä tämän vapauden tarkempaa sisältöä oman identiteettinsä ja sen edellyttämän arvokkuuden ehdoilla. Enemmistöpäätöksen mukaan ”perustuslain luojat uskoivat tuleville sukupolville asiakirjan, joka suojelee kaikkien yksilöiden oikeutta nauttia vapauttaan niin kuin me opimme tuntemaan sen tarkoitusta”. Kennedyn näkökulmasta ei ole olennaista, että Yhdysvaltain perustuslain luojilla itsellään ei ollut tällaista käsitystä vapaudesta tai perustuslain tulkinnasta. Olennaista on se, että tällainen vapauden käsite on Kennedyn ”valistuneen” käsityksen mukaan osoittautunut oikeaksi.

Kennedyn ajatuksena on, että sukupolvemme ihmiset tai ainakin sen valistunut osa (jonka edustajana Kennedy tässä esiintyy) on tehnyt sellaisia löytöjä vapauden merkityksestä, joiden pohjalta on mahdollista tietää, että perinteinen avioliittokäsitys on väärä ja vapauden täytyy sisältää myös aja-

tus sukupuolineutraalista avioliittolaista. Ihmiset sitoutuvat aviosuhteeseen oman identiteettinsä ehdoilla ja heillä on oikeus tulla ymmärretyksi itse määritellyn identiteettinsä mukaisina olentoina.

Kennedy asettaa ensisijaiseksi aikuisten oikeuden etsiä läheisyyttä: yhteiskunnan tulee tukea aikuisten oikeutta solmia suhteita oman seksuaalisen identiteettinsä ehdoilla ja saada identiteetilleen sille kuuluva arvokkuus. Tämän saavuttamiseksi hän on valmis viemään lapsilta lain turvaaman oikeuden isään ja äitiin, vaikka suhteella isään ja äitiin on perustava merkitys lapsen identiteetin kannalta.

Kennedyn tekstissä on paljon tunteisiin vetoavia ja lähes runollisia ilmaisuja, mutta sen analyttinen ote on heikko. Hän ei tee erottelua sen välillä, että homoseksuaaleja kunnioitetaan yksilöinä ja että heidän parisuhteilleen ja heidän elämäntavalleen annetaan sama yhteiskunnallinen merkitys kuin miehen ja naisen väliselle avioliitolle. Heteroseksuaalisen ja homoseksuaalisen parisuhteen välillä on se merkittävä ero, että ainoastaan heteroseksuaalinen suhde voi luonnostaan johtaa lapsen syntymään. Se tosiasia, että ”homoseksuaalit voivat luoda rakastavia, tukea antavia perheitä” kuten Kennedy aivan oikein toteaa, ei muuta sitä tosiasiaa, että samaa sukupuolta olevien pariin liiton rakenne erottaa lapsen joko biologisesta isästään tai äidistään ja siten loukkaa lapsen perustavaa ihmisoikeutta.

Eriävässä mielipiteessään korkeimman oikeuden puheenjohtaja John Roberts kirjoitti, että itse perustuslaki ei

tarjoa perusteita samaa sukupuolta olevien parien avioliitolle. Enemmistöpäätöksellä ei ole mitään perustaa itse perustuslain tekstissä, tarkoituksessa tai aikaisemmissa korkeimman oikeuden päätöksissä. Tuomari Scalian eriävässä mielipiteessä kysytäänkin: ”Uskooko kukaan todella, että perustuslakimme asiallisesti ja rehellisesti tulkittuna pakottaa kaikki osavaltiot omaksumaan uuden määritelmän avioliitolle?”

Matthew J. Franckin (2015) mukaan enemmistöpäätös perustuu hataraan ja historiallisiin perusteita vailla olevaan juridiseen päättelyyn, jonka perustana on oletus, että ihmisillä on oikeus saada yhteiskunnallinen laki tukemaan heidän elämäntapansa arvokkuutta. Enemmistöpäätöksen mukaan samaa sukupuolta olevien parien ”yhtäläinen arvokkuus lain edessä” vaatii sitä, että yhteiskunta tunnustaa heidän elämäntapansa arvon ja antaa heille oikeuden solmia avioliitto.

Kennedyn mukaan korkeimman oikeuden tehtävänä on päättää, kenen arvokkuutta lainsäädännön tulee puolustaa. Tämä voidaan päättää pohtimalla, kenestä tuntuu pahimalta, jos hänen vahvimpia vakaumuksiaan ”halvennetaan”. Voitto menee sille, joka tehokkaimmin pystyy vetoamaan voimakkaisiin tunteisiin omasta ”identiteetistään”. Kuten korkeimman oikeuden tuomari Roberts sanoi eriävässä lausunnossaan: ”Enemmistöpäätöksen johtavia teemoja ovat, että avioliitto on haluttava ja hakijat haluavat sitä.”

Franckin mielestä oikeuden päätös on ”häkellyttävän oikeudeton” ja sillä on ”monia ja vakavia haittavaikutuksia”.

Hän kuitenkin uskoo, että Kennedyn lausunnon heikkoudet tulevat ennen pitkää ilmeisiksi asiaan perehtyville. ”Tuomari Anthony Kennedyn lausunto on niin epäpätevä, niin seitinohut juridisessa ja perustuslaillisessa päättelyssään, ja jopa poliittisesti niin ei-vakuuttava”, että ajattelevat ihmiset tulevat ennen pitkää kääntymään sitä vastaan (Franck 2015).

Aikuisten vai lasten oikeudet?

Aikaisemmin avioliiton tunnustaminen perustui valtion pyrkimykseen sitoa lapset vanhempiinsa. Aikuiset saivat oikeuksia suhteessa avioliittoon ja vanhemmuuteen, koska heillä ensin oli velvollisuuksia – velvollisuuksia lapsia kohtaan, joita suurin osa avioliitoista tuottaa. Tällä päätöksellään Yhdysvaltain korkein oikeus sen sijaan sääti, että avioliitossa on kyse siitä, että aikuiset ”määrittelevät ja ilmaisevat identiteettiään”, aikuisten halusta ”arvokkuuteen”, ”täyty-mykseen”, ”toiveisiin”, ”autonomiaan”, ”itsensä määrittelyyn”, ”yksinäisyyden” välttämiseen, ’läheisyyden ja ymmärryksen’ haluun” (ks. Alvaré 2015).

Tällä tavalla korkein oikeus asetti aikuisten keksityt oikeudet etusijalle suhteessa jokaisen lapsen luonnolliseen oikeuteen tuntea isänsä ja äitinsä ja kasvaa heidän hoidossaan. Monissa aiemmissa oikeuden päätöksissä on vakuutettu, että perustuslaki takaa lapsen oikeuden olla luonnollisten vanhempiensa hoidossa ja heidän kasvattamiaan, mitä

YK:n lapsen oikeuksien sopimuskin edellyttää. Kun korkein oikeus nyt määritteli avioliiton uudella tavalla, he samalla määrittelivät vanhemmuuden niin, että laki asettuu ”vanhemmiksi aikovien” puolelle kiistoissa luonnollisten vanhempien kanssa. Tuomari Robertsin mukaan tämä päätös tulee vahingoittamaan avioliittoa, joka on ”syntynyt täyttämään elintärkeää tarvetta: varmistamaan, että lapset syntyvät äidille ja isälle, jotka ovat sitoutuneet kasvattamaan heitä elinikäisen suhteen vakaisissa olosuhteissa”.

Sukupuolineutraali avioliittolaki muuttaa avioliiton, perheen ja lapsen oikeuksien luonteen. ”Kun samaa sukupuolta oleville pareille annetaan oikeus perustaa perhe, niin kuin samaa sukupuolta olevien pariin avioliitto automaattisesti tekee, vanhemmuus erotetaan biologiasta. Toisin sanoen, vanhemmuuden ensisijainen perusta muuttuu radikaalisti: luonnollisen eli biologisen vanhemmuuden sijaan ensisijaiseksi tulee juridinen (ja sosiaalinen) vanhemmuus. Samaa sukupuolta olevien pariin avioliitto rikkoo institutionaalisella tasolla automaattisen siteen biologisen ja juridisen vanhemmuuden välillä, jonka perinteinen avioliitto vahvisti. Tällä on merkittävä vaikutus vanhemmuuteen liittyviin yhteiskunnallisiin normeihin, symboleihin ja arvoihin” (Somerville 2007: 179).

Kun perhelain perustana ei ole enää luonnollinen perhe, jonka laki tunnustaa, vaan puhtaasti juridisesti konstruoitu perhe, niin kuin tapahtuu sukupuolineutraalissa avioliittolaissa, oikeusteoriassa toteutetaan muutos, jolla on poten-

tiaalisesti vaarallisia seurauksia, kuten Somerville (2007: 190) toteaa. Sen sijaan, että avioliittolain perustana olisi vanhempien ja lasten välillä vallitsevan biologisen sidoksen luonnollinen tosiasia, niin kuin on asian laita perinteisessä avioliittoinstituutiossa, merkitsee samaa sukupuolta olevien pariin avioliitto sitä, että valtion täytyy käyttää lakia luodakseen vanhemman ja lapsen välisen siteen, aivan samalla tavalla kuin tapahtuu adoptiossa.

Sukupuolineutraalista avioliittolaista seuraa, että kaikki vanhempien ja lasten väliset sidokset käsitetään samanlaisiksi juridisiksi konstruktioksi: vanhemman ja lapsen luonnollisella siteellä ei ole enää merkitystä. Avioliittolakia ei enää käytetä tukemaan lapsen luonnollista, sisäsyntyistä ja perustavaa ihmisoikeutta tuntea vanhempansa ja kasvaa heidän hoidossaan ja vastaavasti vanhempien oikeutta päättää lastensa kasvatuksesta, vaan noiden oikeuksien nähdään riippuvan yhteiskunnallisen lain senhetkisestä tulkinnasta. Vaarana on se, että minkä laki luo, sen se voi myös ottaa pois. Lain luomat tai konstruoimat oikeudet ovat paljon hauraampia kuin luonnolliset oikeudet, jotka laki vain tunnustaa, koska luonnolliset oikeudet ovat olemassa yhteiskunnallisesta laista riippumatta.

Tämä merkitsee sitä, että vanhempien oikeudet lapsiinsa ja lapsen oikeudet vanhempiinsa on tehty riippuvaisiksi valtiosta, niin että lasten ja vanhempien oikeudet suhteessa toisiinsa ovat toissijaisia eivätkä ensisijaisia oikeuksia. ”Tämä puolestaan merkitsee sitä, että perimmäinen oikeus päät-

tää esimerkiksi lasten koulutuksesta ja lääketieteellisestä hoidosta on valtiolla, kun se perinteisen lain mukaan on vanhemmilla. Tällä on merkitystä silloin, kun valtio ja vanhemmat ovat eri mieltä siitä, mikä on lapselle parhaaksi” (Somerville 2007: 191).

Korkeimman oikeuden päätös vahingoittaa suoranaisesti lapsen oikeutta isään ja äitiin, koska se antaa etuoikeuden vanhemmuuteen sellaiselle aikuiselle, joka ei mitenkään voi olla lapsen isä – lapsen synnyttäneen äidin samaa sukupuolta olevalle kumppanille. Eron sattuessa äidin kumppanilla on huoltajuutta koskevissa kiistoissa yhtäläinen oikeus kuin lapsen biologisella äidillä. Biologinen isä jää tässä tapauksessa täysin ulkopuoliseksi, ilman mitään velvollisuuksia tai oikeuksia huolehtia biologisista jälkeläisistään (Upham 2015).

Korkeimman oikeuden päätöksen pohjalta useimmat Yhdysvaltain osavaltiot muuttivat lasten syntymätodistuksia koskevaa käytäntöä niin, että syntymätodistukseen kirjataan ne samaa sukupuolta olevat vanhemmat, joiden avioliittoon he syntyvät. Muutamit osavaltiot kuitenkin kieltäytyivät tästä käytännöstä. Näiden osavaltioiden käsityksen mukaan syntymätodistusten pitäisi tehdä oikeutta biologisille toisasioille: lapsella on aina välttämättä biologinen isä ja äiti.

Syntymätodistukset ovat kaikkein keskeisin dokumentti lapsen identiteetin näkökulmasta, ja siksi lapsen identiteetin kannalta on olennaista säilyttää syntymätodistuksissa oikeat tiedot hänen biologisesta alkuperästään. Camilla Taylor ja

Kyle Palazzolo kuitenkin argumentoivat (26.10.2015) tasa-arvoisen avioliittolain edellyttävän sitä, että lasten syntymätodistukset muutetaan niin, että vanhemmiksi kirjataan ne samaa sukupuolta olevat vanhemmat, joiden suhteeseen hänet liitetään.

Näin lapsen identiteetin kannalta perustava dokumentti muutettaisiin muotoon, joka peittää näkyvistä hänen biologisen alkuperänsä. Tämä biologiset tosiasiat sivuuttava lähestymistapa voi johtaa lopulta pyrkimykseen kumota koko avioliittoinstituutio. Masha Gessen argumentoi kirjailijoiden konferenssissa Sydneyssä vuonna 2012, että koko avioliittoinstituutio pitäisi purkaa, niin että syntymätodistuksiin voitaisiin kirjata sekä lapsen biologiset että sosiaaliset vanhemmat:

Taistelu homoliiton puolesta sisältää yleensä valehtelemista sen osalta, mitä aiomme tehdä avioliitolle, kun homoliitto saatutetaan – koska me valehtelemme, että avioliittoinstituutio ei tule muuttumaan, ja se on valhe. Avioliittoinstituutio tulee muuttumaan ja sen pitää muuttua. Ja minun mielestäni avioliittoinstituution ei yleensä pitäisi olla olemassa. – Minulla on kolme lasta, joilla on jokseenkin viisi vanhempaa. En ymmärrä, miksi heillä ei voisi olla viittä vanhempaa juridisesti. – Haluaisin elää sellaisen oikeusjärjestelmän piirissä, joka pystyy tekemään oikeutta tälle todellisuudelle, enkä näe, että se on yhteensopivaa avioliittoinstituution kanssa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tulkinta

Hämmentävää on ollut myös lukea suomalaisten lapsijärjestöjen lausuntoja sukupuolineutraalista avioliittolaista. Tuskin yksikään lapsijärjestö on vaivautunut tekemään kunnan analyysia lain mahdollisista vaikutuksista sekä mikro- että makrotasolla. Kaikki toistavat saman pinnallisen väitteen, jonka mukaan lain myötä sateenkaarilasten yhteiskunnallinen asema paranee. Tarkastelen myöhemmin kirjassa näkökohtia, jotka osoittavat lain vaikutusten olevan paljon monisyisempiä sateenkaarilasten kannalta. Lisäksi lapsijärjestöt jättivät kokonaan tarkastelun ulkopuolelle lain makrovaikutukset, lain opetusvaikutuksen perheisiin ja ihmisiin yleensä. Näin pinnallista ja kevyttä suhtautumista lasten hyvinvoinnin kannalta keskeiseen lakimuutokseen ei olisi odottanut järjestöiltä, joiden tehtävänä on puolustaa lasten oikeuksia.

Lapsijärjestöt ovat jotenkin ymmärtäneet sen, että sukupuolineutraali avioliittolaki on ristiriidassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kanssa, jonka 7. artiklassa kirjoitetaan: ”Lapsi on rekisteröitävä heti syntymänsä jälkeen ja hänellä on syntymästään lähtien oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan.”

Mitä lapsen oikeuksien sopimus tarkoittaa vanhemmalla? Lastensuojelun Keskusliitto, Suomen UNICEF ry ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto pyrkivät kiertämään YK:n lap-

sen oikeuksien sopimuksen sukupuolineutraalille avioliittolaille tuottaman ongelman vetoamalla tietämättömyyteen. Järjestöjen yhteisessä sukupuolineutraalia avioliittolakia tukevassa tiedotteessa 27.11.2014 korostettiin, ettei YK:n lapsen oikeuksien sopimus sisällä määrittelyä siitä, mitä vanhemmalla tai perheellä tarkoitetaan:

Lastensuojelun Keskusliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Suomen UNICEF ry korostavat, että lapsen oikeuksien sopimuksen mukainen käsitys perheestä ulottuu hyvin erilaisiin perhejärjestelyihin. Sekä sopimus itsessään että YK:n lapsen oikeuksien komitean sitä koskevat tulkinnat eivät sisällä määrittelyä siitä, mitä vanhemmalla tai adoptiovanhemmalla tarkoitetaan. Lapsen oikeuksien sopimus ei näin ollen määritä vanhempia eikä yhdenlaista käsitystä hyväksyttävästä perhe-muodosta.

Järjestöjen yhteislausuma voi helposti johtaa käsitykseen, että koska lapsen oikeuksien sopimuksessa ei erikseen *määritellä* mitä vanhemmalla tarkoitetaan, emme voi *tietää* mitä sillä sopimuksessa tarkoitetaan. Tämä käsitys on kuitenkin harhaanjohtava eikä tee oikeutta lapsen oikeuksien sopimukselle. Vaikka lapsen oikeuksien sopimus ei sisällä varsinaisesti *määritelmää* siitä, mitä vanhemmalla tarkoitetaan, tekstin asiayhteyden perusteella voimme toki *tietää*, mitä sillä tarkoitetaan. Tätä tulkintaa tukevat myös YK:ssa asiasta käytyä väittelyä koskevat pöytäkirjamerkinnot, jotka osoit-

tavat, että vanhemmilla tarkoitetaan biologista isää ja äitiä (Marquardt ym. 2010: 53). Vanhemmuuden merkitys oli YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen laatijoille niin itsestään selvä, etteivät he kokeneet tarvetta erikseen määritellä sitä.

Suomen UNICEF ry:n vuonna 2011 julkaisemassa kirjassa *Lapsen oikeuksien sopimuksen käsikirja* selitetään kyseistä Lapsen oikeuksien sopimuksen 7. artiklan kohtaa melko perusteellisesti. Siellä todetaan mm. näin:

Kun ajatellaan lapsen oikeutta tuntea vanhempansa, on kohtuullista olettaa, että ”vanhemmilla” tarkoitetaan geneettisiä vanhempia (tämä tieto on lapselle oleellinen jo lääketieteellisistä syistä) ja synnyttäneitä vanhempia. Jälkimmäinen tarkoittaa synnyttänyttä äitiä ja isyyden tunnustanutta isää, joka on parisuhteessa äitiin lapsen syntymisen aikana (tai mitä tahansa isän sosiaalinen määritelmä onkin kulttuurin sisällä – olennaista on, että nämä sosiaaliset määritelmät ovat tärkeitä lapsille identiteetin muovaajina).

Lisäksi ”vanhempiin” tulisi loogisesti myös sisällyttää lapsen henkiset vanhemmat, jotka ovat hoitaneet lasta merkittäviä ajanjaksoja varhaislapsuuden ja lapsuuden aikana. Myös nämä henkilöt ovat läheisesti sidoksissa lapsen identiteettiin ja näin ollen liittyvät lapsen oikeuksiin artiklan 8 mukaisesti (ks. sivu 91) (emt. 83–84).

Kirjassa tätä tulkintaa sovelletaan niin, että biologisen vanhemmuuden ymmärretään olevan vanhemmuuden ensi-

sijainen merkitys, jolle muut vanhemmuuden merkitykset ovat alisteisia. Tämä näkyy esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien komitean kannanotoissa. Kirjan mukaan ”YK:n lapsen oikeuksien komitea on esittänyt vahvasti huolensa sellaisesta lainsäädännöstä, jossa laki estää biologisen isän tunnustamisen” (emt. 89). Kirjassa kritisoidaan sitä, että ”Suomen isyyslaki (700/1975) perustuu lähtökohtaan, jossa halutaan taata lapselle isä. Se ei sen sijaan lähtökohtaisesti takaa lapselle biologisen isän tuntemista, eikä takaa biologiselle isälle oikeutta tunnustaa lapsensa, eikä edelleen oikeutta saada luoda häneen suhdetta.”

Näissä kommentteissa biologinen vanhemmuus näyttäytyy vanhemmuuden ensisijaisena merkityksenä. Kirjassa todetaan lisäksi, että YK:n lapsen oikeuksien komitea ”on toistuvasti ilmaissut huolensa laeista, jotka estävät lasta saamasta tietoa syntymäolosuhteistaan tai biologisista vanhemmistaan. Komitea on lisäksi tehnyt selkeitä suosituksia siitä, että lapsilla tulee olla tähän tietoon laillinen oikeus” (emt. 84). Lapsen oikeuksien sopimuksen 7 artiklan sanat ”mikäli mahdollista” osoittavat tämän tulkin mukaan, ”että lapset ovat oikeutettuja tietämään syntyperänsä, jos se on mahdollista, vaikka sitä pidettäisiinkin heidän etunsa vastaisena” (84).

Jos 7. artikla ei viittäisi ensisijaisesti biologisiin vanhempiin, olisi tarpeetonta edes mainita lapsen oikeutta tuntea heidät ja kasvaa heidän hoidossaan, koska sosiaaliset vanhempansa lapsi tuntee aina.

Suomen Unicefin ja ehkä myös kahden muun järjestön tulkinta lapsen oikeuksista on siis muuttunut olennaisesti muutaman viime vuoden aikana. Vielä Unicefin käsikirja vuodelta 2011 ilmaisee, että lapsen oikeuksien sopimus antaa selkeän merkityksen sille, mitä vanhemmalla tarkoitetaan. Kolme vuotta myöhemmin Unicef ja muut lapsijärjestöt väittävät, etteivät he enää tiedä, mitä vanhemmalla lapsen oikeuksien sopimuksessa tarkoitetaan. Johtuuko tämä ”tietämättömyys” siitä, että lapsen oikeuksien sopimukseen liittyen on paljastunut jotakin uutta olennaista tietoa, joka kumoaa perinteisen tulkinnan? Vai onko kyse siitä, että kyseisten järjestöjen kannanottoja ohjaavat enemmän poliittiset etupyyteet ja pyrkimys oman toiminnan taloudellisten ja muiden edellytysten turvaamiseen kuin asiaperusteet?

3

Geneettiset orvot

Yksi esimerkki siitä, miten avioliittolain yhteiskunnallisella viestillä on konkreettista merkitystä, on lisääntymisteknologian käyttö. Lisääntymisteknologian kehitys on tehnyt monille lapsettomille pareille mahdolliseksi lapsen saamisen. Asialla on kuitenkin kääntöpuolensa. Jos lisääntymisteknologiassa käytetään ulkopuolisen luovuttajan spermaa tai munasolua, lapset erotetaan usein loppuelämäkseen joko biologisesta isästään tai äidistään.

Sukupuolineutraalin avioliittolain voidaan olettaa lisäävän ulkopuolisen luovuttajan avulla toteutetun lisääntymisteknologian käyttöä, koska se viestii, ettei lapsi välttämättä tarvitse biologista isää tai äitiä. Koska biologisella isällä tai äidillä ei oleteta olevan merkitystä lapsen kehityksen kannalta, ihmisten on psykologisesti helpompi käyttää ulkopuolisen luovuttajan sukusoluja lapsia hankkiessaan. Koska tällä tavalla tuotetut lapset jäävät usein vaille tietoa toisesta biologisesta vanhemmastaan tai joka tapauksessa elävät vailla läheistä kosketusta häneen, heitä on alettu kutsua geneet-

tisiksi orvoiksi. Sukupuolineutraali ajattelu on omiaan lisäämään geneettisten orpojen tuottamista, koska se vapauttaa lisääntymisteknologian käyttöä suunnittelevan aikuisen lapsen oikeuksia koskevasta moraalisesta pohdinnasta: lapsen ei oleteta tarvitsevan yhteyttä biologiseen isäänsä tai äitiinsä.

Ulkopuolisen luovuttajan avulla keinohedelmöityksellä tuotetut lapset erotetaan tarkoituksellisesti biologisesta identiteetistään, historiastaan ja suvustaan. Tällaisten lasten omakohtaiset kertomukset ja heihin kohdistuneet tutkimukset antavat viitteitä siitä, että nämä lapset usein kokevat hämmennystä suhteessa alkuperäänsä. Pitkällä tähtäimellä jopa monet vanhemmat katuvat sitä, että ovat käyttäneet ulkopuolisia luovuttajia lapsia tuottaessaan (Somerville 2007).

Ulkopuolisen luovuttajan avulla alkunsa saanut Narelle Grech argumentoi: ”Kiihkeästi vanhemmiksi haluavat heteroseksuaalit ja homoseksuaalit suunnittelevat parhailaan perheitä, joissa he voivat suunnitelmallisesti ja harkitusti kieltää lapsiltaan oikeuden tuntee biologiset juurensa. He luovat perheitä keinohedelmöityksen avulla käyttäen ulkopuolisen luovuttajan spermaa, koska biologialla on heille merkitystä (muutenhan he adoptoisivat lapsen). Miten nämä aikuiset selviävät sen ajatuksen kanssa, että he ovat harkitusti riistämässä rakkaalta lapselta jotakin tärkeää, jotakin millä on merkitystä? Tähän asti he ovat pääasiassa selvinneet tästä ongelmasta ampumalla viestintuojaa” (Grech 2012).

Miesparit, jotka aluksi vaativat oikeutta avioliittoon, vaativat seuraavaksi oikeutta perheen perustamiseen ja lapsen saamiseen. He haluavat perheen ja lapset ilman, että heidän täytyisi mennä naimisiin naisen kanssa. Esimerkiksi David Strahin kirjasta *Gay Dads: A Celebration of Fatherhood* löytyy tämä lausuma: ”Jos kaapista ulostulo oli ensimmäinen askel ja yhteiskunnallisen liikkeen muodostaminen toinen, niin ehkä kolmas askel kehityksessämme yhteisönä on puolustaa perustavaa oikeuttamme olla vanhempia.” Voidakseen saada lapsen he kuitenkin tarvitsevat naista, mieluiten kaksi sellaista: yhden munasolun luovuttajaksi ja toisen sijaiskohduksi. Molemmat naiset altistuvat tässä prosessissa terveysriskeille ja joutuvat tukahduttamaan äidintunteensa.

Lesbokodissa kasvanut Kalifornian valtionyliopiston englannin kirjallisuuden professori Robert Oscar Lopez kommentoi: ”Ja nyt käärme syö oman päänsä. Aktivistit julistavat homoseksuaalien miesten olevan sorrettu vähemmistö, joka taistelee ’kansalaisoikeuksiensa’ puolesta kuten vapautetut orjat. Yhtäkkiä he vaativat oikeutta saada lapsia – ilman naisia. He haluavat lasten kutsuvan heitä isäksi ja rakastavan heitä. He haluavat lasten olevan kivoja ja kantavan heidän nimeään. Mutta he eivät halua elää rakkaussuhteessa naiseen. – He eivät halua naisen määräilevän itseään kotona, onkivan rahaa heidän pankkitileiltään ja omivan heidän lastensa rakkautta. Tämä ei ole vallankumouksellista. Tämä on hyvin vanha kertomus, jolla on uusi nimi. Sitä kutsutaan naisvihaksi ja patriarkaalisuudeksi. Sillä on myös muita

nimiä, mutta emme voi kutsua sitä kansalaisoikeudeksi” (Lopez 2015: 141–142).

Sijaiskohtua käytettäessä lapsilta riistetään äidin rakkaus syntymästään saakka. Lähes koko eliitti joukkotiedotusvälineistä ja liikeyrityksistä poliittiseen johtoon ja yliopistomaailmaan on kuitenkin keskittynyt varjelemaan sitä, ettei kukaan vain loukkaisi näiden herkkien miesten tunteita. Lapsen tuskalla ei ole merkitystä, koska lapset eivät pysty tarjoamaan rahaa, yhteiskunnallista asemaa tai hyvää sosiaalista imagoa.

Ulkopuolisen luovuttajan apuun perustuvan lisääntymisteknologian tuottamia ongelmia kuvataan pilapiirroksessa, jonka *The New Yorker Magazine* julkaisi vähän sen jälkeen, kun lisääntymisteknologia tuli yleiseen käyttöön. Piirroksessa kuvataan kutsut, jossa rivi aikuisia pitää kukin kädessään samppanjalasia. Heidän edessään selkä lukijaan päin seisovat sairaanhoitaja ja hänen kädestään kiinni pitävä pieni poika. Sairaanhoitaja selittää aikuisten henkilöllisyyttä pojalle: ”Tämä on biologinen äitisi, biologinen isäsi, äitisi jonka kohtuun sinut alkiona istutettiin, sosiaalinen äitisi, sosiaalinen isäsi, kaikki järjestelyt tehnyt lakimies ja psykiatri, joka yrittää pitää sinut täysjärkisenä!”

Lapset teknologisina tuotteina

Jean Lloyd (2015) kertoo kokemuksistaan seksuaalisuuden tutkimusta käsittelevässä konferenssissa. Erään tytön kaksi isää nostivat tyttärensä korkealle ilmaan ja näyttivät häntä ryhmälle konferenssiin osallistujia samalla kun he ylpeinä juhlivat: ”Ei seksiä! Seksiä ei ollenkaan käytetty tämän lapsen tuottamiseen!”

Koska heidän ylös nostamansa tyttöväuva oli vain muutamien kuukauden ikäinen, Lloyd ei voinut olla pohtimatta, kuinka tämä tyttö pärjäsi ilman äitiään. ”Ja kuten koko ajan lisääntyvä tutkimus todistaa, vastaus on ylivoimaisen selvä sekä hänen varhaislapsuutensa että myöhemmän kasvu-aikansa osalta: ei läheskään yhtä hyvin keskimäärin kuin hän olisi pärjännyt äitinsä käsivarsilla. Tämä väite on kiistämätön kaikille muille paitsi niille, joille on tärkeää joko henkilökohtaisista tai poliittisista syistä saada muutettua kaikki seksuaalisuuteen ja perheeseen liittyvät säädökset” (Lloyd 2015).

Tämän tytön tapauksessa äidittömyyttä tavoiteltiin harkitusti ja tarkoituksellisesti ja sitä pidettiin teknologian riemuvoittona. Kun äidittömäksi tarkoituksella tehtyä lasta juhli-taan inhimillisen kehityksen merkkinä hänen syntymäänsä liittyvän teknologisen kekseliäisyyden takia, unohdetaan jotakin olennaista tämän tytön kannalta. Lasta tarkastellaan aikuisten toiveiden näkökulmasta. Lapsen oikeuksia loukataan, kun häneltä harkitusti riistetään äidin rakkaus (emt.).

Hyväksyessämme sen, että aikuiset voivat kyhätä kokoon DNA:n ”tehdäkseen” lapsen, joka täyttää heidän tunnetarpeensa, muutamme tapamme nähdä ihmiset. Vaatiessamme oikeutta tuottaa lapsia näemme lapsen esineenä, tuotteena, oman elämäntapamme lisätarvikkeena, samalla tavalla kuin näemme lomaosakkeen. Seuraavaksi alamme vaatia ’parasta’ laatua aivan kuin olisimme ostamassa autoa. Täysin mahdotonta on hyväksyä ajatusta, että lapsitehtaan tuottamalla lapsella voisi olla Downin oireyhtymä. Tällaiseen lapseen isketään sikiöseulontojen pohjalta virheellisen tuotteen leima ja hänet heitetään roskikseen. ”Se kuuluu kaatopaikalle’, sanovat vanhemmat ja tuottajat – no, he eivät sano sitä, koska se on alaluokkien tyyliä, mutta se on todellisuus” (Esolen 2014: 161).

Kun tällainen tapa muodostaa perheitä ja tuottaa lapsia on saanut lain siunauksen, mikään ei enää pidätä meitä monista rodunjalostusopin paheista, kuten kloonauksesta, ”viallisten” poisseulomisesta, eri ”vanhempien” geenien sekoittamisesta, jopa uudenlaisten ihmistyyppien suunnittelusta ja rakentamisesta. Kun valtio ottaa itselleen oikeuden määritellä, mitä perhe on ja minkälaisia lapsia se voi tuottaa, se saa täyden hallinnan ja määräysvallan tulevasta sukupolvesta. Valtio valvoo ja ohjaa sitä, millä tavalla tuleva sukupolvi tuotetaan, ja se tekee sen omia tarkoituksiperiään varten. ”Ihmisen halu hallita luontoa nielee ensimmäiseksi hänet itsensä. Kun ihminen näyttää saavuttaneen suurimman voittonsa, hänestä tulee viheliäinen orja. Hän ei voi

käyttää sikiötä tuotteena, myyntitavarana tai hyödykkeenä, joka saa arvonsa musikaalisten kykyjensä, fysiikan tietojensa tai urheilullisten taitojensa perusteella ilman, että hän näin tehdessään alentaa itsensä samaan asemaan” (Esolen 2014: 161–162).

Kuuluvatko geneettiset orvot avioliittokeskusteluun?

Sukupuolineutraalia avioliittolakia puolustetaan joskus vetoamalla siihen, ettei kysymys lapsista ja geneettisistä orvoista tarkalleen ottaen kuulu avioliittokeskusteluun. Tämä väite on kuitenkin harhaanjohtava, koska oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe liittyvät läheisesti toisiinsa, kuten YK:n Ihmisoikeuksien julistuksen artikla 16 toteaa: ”Täysi-ikäisillä miehillä ja naisilla on oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe ilman minkäänlaisia rodusta, kansalaisuudesta tai uskonnosta johtuvia rajoituksia.”

Ihmisoikeuksien julistuksen mukaan oikeus avioliiton solmimiseen on yhdistelmäoikeus: se sisältää myös oikeuden perheen perustamiseen, lasten synnyttämiseen ja kasvattamiseen. Avioliitto ei tarjoa pelkästään institutionaalista kehikkoa kahden aikuisen väliselle suhteelle, vaan se luo perustan myös vanhempien ja lasten suhteelle. Näin avioliittoinstituutio liittyy luontaisesti vanhemmuuteen ja niihin arvoihin ja normeihin, jotka liittyvät lasten synnyttä-

miseen ja kasvattamiseen. Oikeus avioliiton solmimiseen sisältää samalla vastuun huolehtia avioyhteydestä syntyvistä lapsista.

Ihmisoikeuksien julistuksen mukaan ”perhe on yhteiskunnan luonnollinen ja perustava ydinosa ja sillä on oikeus yhteiskunnan ja valtion suojaan”. Perhe on luonnollinen yksikkö sikäli, että puolisoiden seksuaalinen yhteys johtaa todennäköisesti siihen, että he saavat lapsia. Avioliitto luo institutionaalisen viitekehysten luonnolliselle vanhemmuudelle ja siitä seuraaville vanhempien ja lasten välisille keskinäisille oikeuksille ja velvollisuuksille.

Perhe on myös luonnollinen siinä mielessä, että se on yleismaailmallinen inhimillinen instituutio, joka on jo vuosituhansien ajan ollut olemassa kaikkialla maapallolla. ”Niinpä YK:n ihmisoikeuksien julistus viestii, että ihmisyhteisön perustava sosiaalinen yksikkö on avioliitossa oleva biologinen äiti ja isä, jotka yhdessä kasvattavat lapsiaan. Avioliitto on ihmisoikeus juuri siksi tai ainakin ensisijaisesti siksi, että se on olennainen osa tätä perustavaa sosiaalista yksikköä” (Blankenhorn 2007: 183).

Samaa sukupuolta olevat parit voivat perustaa perheen ainoastaan adoption tai ulkopuolisen luovuttajan avulla toteutetun keinohedelmöityksen avulla, jos heillä ei jo ennestään ole lapsia edeltävästä heteroseksuaalisesta suhteesta. Niinpä sukupuolineutraali avioliittolaki sisältää julkilausumattoman oikeuden sijaiskohdun ja ulkopuolisesta luovuttajasta riippuvaisen keinohedelmöityksen käyttöön.

Koska samaa sukupuolta olevien parien avioliitto sisältää lausumattoman oikeuden sijaiskohdun ja vieraiden sukusolujen käyttöön lisääntymisteknologiassa, sukupuolineutraali avioliittolaki asettaa isättömät ja äidittömät perheet ihanteeksi. Tällä epäsuoralla tavalla sukupuolineutraali avioliittolaki välittää viestin, että ”vauva ei tarvitse äitiä eikä isällä ole merkitystä pojalleen”, kuten lastenlääkäri David van Gend (2015) asian ilmaisee. Miespari, joka hankkii lapsen sijaiskohdun avulla, rikkoo lapsen kotiin viedessään lapsen sidoksen siihen ainoaan vanhempaan, jonka lapsi tuntee. Samaa sukupuolta olevien parien avioliitto ei näin ollen laajenna avioliitto-oikeutta. Ennemmin se murentaa avioliiton luonnetta ”yhteiskunnan luonnollisena ja perustavana ydinosana”. Näin ”tasa-arvosta” on tullut iskusana, jolle on annettu uusi, kummallinen merkitys: joillakin ihmisillä ei ole lainkaan oikeuksia, ei edes oikeutta isään ja äitiin.

Professori Somerville toteaa: ”Kaksi ennen näkemätöntä kehitysprosessia – lisääntymisteknologian kehitys ja samaa sukupuolta olevien parien avioliiton institutionalisointi – erityisesti yhdessä, asettavat ennennäkemättömiä haasteita lasten perustaville ihmisoikeuksille suhteessa heidän biologiseen alkuperäänsä (suhteessa siihen, miten he ovat saaneet olemassaolonsa): heidän oikeudelleen saada tietoa alkuperästään; heidän oikeudelleen olla välittömän ja laajemman biologisen perheensä kasvatettavina, ja heidän oikeudelleen saada vanhempi molemmista sukupuolista” (Somerville 2007: 179).

Sukuyhteyksien rikkominen

Ihminen käsittää elämänsä kertomuksen ymmärtämällä tarinoita, joiden osaksi hänen elämänsä kietoutuu. Itsensä ymmärtäminen ja moraalinen pohdinta ovat näin sidoksissa jäsenyyteen ja yhteenkuulumiseen, perheeseen ja sukuihin. Ihmisellä on aina jokin yhteisöllinen identiteetti, kuten Alasdair MacIntyre (1981: 204–205) asian kiteyttää: ”Olen jonkun poika tai tytär, jonkun toisen serkku tai setä. Olen tämän kaupungin kansalainen, tämän killan tai ammattikunnan jäsen, kuulun tähän klaaniin, tähän heimoon tai tähän kansaan.” Näin ihminen perii perheensä, sukunsa, kaupunkinsa, heimonsa tai kansansa menneisyyden ja siihen sisältyvät oikeudet odotukset ja velvollisuudet. Näin muodostuu hänen moraalinen lähtökohtansa. ”Juuri tämä antaa elämäleni osan sen erityislaadusta.”

Sukupuolineutraali avioliittokäsitys määrittelee lapsen normaalitilaksi tällaisten sukuyhteyksien katkeamisen ainakin yhden vanhemman puolelta. Margaret Somervillen (2007: 198) mukaan sukupuolineutraali avioliittolaki saa yhteiskunnallisten normien, arvojen ja instituutioiden tasolla aikaan sen, että ”lapset jätetään geneettisesti tuuliajolle”. Samaa sukupuolta olevien pariin avioliittoinstituutio ottaa lapselta väistämättä pois oikeuden isään ja äitiin. Näin ”me yhteiskuntana syyllistymme siihen, että pyyhimme pois lasten joka-päiväisen kokemuksen omasta geneettisestä identiteetistään vuorovaikutuksessa biologisen perheensä kanssa. Käyttäes-

sämme nimettömän luovuttajan sukusolua syylistymme pyyhkimään pois itse lapsen geneettisen identiteetin. Nämä lapset ja heidän jälkeläisensä eivät voi kokea olevansa osa menneiden, nykyisten ja tulevien ihmisten verkostoa, joiden kautta he voisivat jäljittää elämän langan kulun sukupolvien läpi itselleen” (emt.).

Samaa sukupuolta olevien pariin voidaan olettaa uuden avioliittolain luomassa kulttuurisessa ilmapiirissä turvautuvan yhä enemmän tällaisen lisääntymisteknologian käyttöön, koska sen ei enää katsota loukkaavan lapsen oikeuksia. Uuden ajattelun mukaanhan lapsi ei välttämättä tarvitse yhteyttä biologiseen isäänsä ja äitiinsä. Mutta uuden ajattelun vaikutus ei suinkaan rajoitu samaa sukupuolta oleviin pareihin. Yhä useampien yksinäisten naisten voidaan uuden ajattelun rohkaisemina olettaa hankkivan lapsia keinohedelmöityksen avulla. Uusi ajattelutapa lisää myös niiden hedelmättömien heteroseksuaalisten pariin määrää, jotka hankkivat lapsia ulkopuolisen luovuttajan avulla. Näin geneettisten orpojen määrän voidaan olettaa uuden lain vaikutuksesta kasvavan dramaattisesti. Mitä enemmän geneettisiä orpoja on maailmassa, sitä vaikeammaksi heidän tilanteensa tulee avioliiton solmimisen kannalta: he ovat epätietoisia siitä, ovatko he menemässä naimisiin läheisen sukulaisensa kanssa.

Nykyään kuulee usein väitettävän, ettei lapsi kaipaa puuttuvaa vanhempaa, jos hän on syntymästään saakka tottunut siihen, ettei hänellä ole yhteyttä biologiseen isäänsä

tai äitiinsä. Elizabeth Marquardt, Norval Glenn ja Karen Clark (2010) osoittavat kuitenkin tutkimustyönsä pohjalta, että keinohedelmöityksen tuloksena syntyneillä ja ilman isää kasvaneilla lapsilla on monia syviä ja häiritseviä kysymyksiä biologisesta alkuperästään ja perheestä, josta he ovat biologisesti peräisin.

Marquardtin (ym. 2010) tutkimus perustuu 485 tutkimushenkilön edustavaan otokseen, iältään 18–45-vuotiaita, joiden äiti käytti perheen ulkopuolista spermanluovuttajaa hedelmöityshoidoissa. Vertailuryhmänä käytettiin 562 vastasyntyneinä adoptoitua lasta ja 563 biologisen isänsä ja äitinsä kodissa kasvanutta lasta.

Tutkimuksen mukaan nämä nimettömän luovuttajan avulla keinohedelmöityksellä tuotetut lapset ovat muita ahdistuneempia, hämmentyneempiä ja kokevat enemmän irrallisuutta perheestään. He ovat masentuneempia, kokevat useammin olevansa väärinymmärrettyjä ja heillä on enemmän ongelmia rikollisuuden ja päihteiden väärinkäytön kanssa. He joutuvat kaksi kertaa todennäköisemmin vaikeuksiin lain kanssa ennen 25 ikävuottaan kuin lapset, jotka kasvavat biologisten vanhempiensa hoidossa.

Tavatessaan itseään muistuttavia ihmisiä lähes puolet näistä geneettisistä orvoista sanoo miettivänsä, ovatko he mahdollisesti sukua kyseisen henkilön kanssa. Lähes yhtä moni on pelännyt ihastuvansa ja päätyvänsä seksuaalisuhteisiin ihmisen kanssa, joka heidän tietämättään on heidän biologinen lähisukulaisensa.

Nämä nuoret aikuiset eivät tunne isäänsä eivätkä isänsä sukua ja heistä on vastenmielistä elää geneettisesti tuulijolla. 65 % heistä kokee, että heille tuntematon luovuttajaisä on osa heidän identiteettiään. 45 % myöntää, että heidän hedelmöityksensä olosuhteet häiritsevät heitä. Lähes puolet kertoo ajattelevansa nimettömän luovuttajan avulla toteutettua hedelmöitystään ainakin muutaman kerran viikossa. He joutuvat kamppailemaan identiteettinsä kanssa, koska he joutuvat etsimään identiteettiään geneettisinä orpoina. Yli puolet pelkää vanhempiensa loukkaantuvan tai vi hastuvan heille, jos he pyrkivät saamaan tietoa tuntemattomasta biologisesta isästään. Kuitenkin suurin osa heistä pohtii, millainen heidän biologinen isänsä on ja haluaisiko hän olla heihin yhteydessä. Melkein puolet heistä kokee itsensä surulliseksi nähdessään ystäviään yhdessä isän ja äidin kanssa. Heihin koskee, kun muut puhuvat biologisesta alkuperästään. Lähes puolet heistä on hämmentynyt sen osalta, kuka heidän perheeseensä kuuluu.

Lähes puolet näistä nuorista aikuisista pelkää, että heidän äitinsä on valehdellut heille joistakin tärkeistä asioista. Yli puolet heistä (57 %) kertoo voivansa luottaa ystäviinsä enemmän kuin vanhempiinsa, mikä on kaksi kertaa enemmän kuin vastaava luku biologisten vanhempiensa kodissa kasvaneiden nuorten kohdalla.

42 % näistä nuorista aikuisista katsoo, että on moraalisesti väärin luovuttaa spermaa tai munasolua keinohedelmöitystä varten, kun taas vain 21 % biologisen isänsä

ja äitinsä perheissä kasvaneista lapsista pitää sitä vääränä. Kaksi kolmasosaa geneettisistä orvoista katsoo, että keinohedelmöityksellä tuotetuilla lapsilla on oikeus tuntee biologinen alkuperänsä.

Uuden teknologian avulla aikuiset voivat tyydyttää lapsenkaipuutaan, mutta lapset joutuvat maksamaan hinnan väärästä uskomuksesta, jonka mukaan lapsi ei tarvitse isää ja äitiä. He joutuvat elämään alkuperäänsä koskevien kysymysten ja epäilysten kanssa. ”Biologisesta vanhemmastaan erotetut lapset kaipaavat usein päästä tuntemaan alkuperänsä puuttuvan puolikkaan. Jos tyydytät lapsenkaipuusi käyttämällä toisen naisen munasolua, joutuuko lapsesi läpi koko elämänsä kaipaamaan sitä, että hän tulisi tuntemaan biologisen äitinsä?” (Faust 2015).

Newsweek (kesäkuu 2008) kertoo yhden nimettömän luovuttajan sperman avulla tuotetun pojan tarinan, jolla oli onnellinen loppu. Vaikka pojalla ei ollut mitään tietoa isästään, hän piti sänkynsä alla laatikkoa, johon hän kokosi erilaisia käsitöitään, joita hän toivoi joskus voivansa antaa isälleen. Lopulta hänen äitinsä alkoi internetissä etsiä luovuttajaisää ja erilaisten onnellisten yhteensattumien kautta lopulta löysi hänet. San Franciscossa asunut isä lensi paikansa luo Texasiin. Kun äiti kertoi pojalleen löytäneensä hänen isänsä, pojan kasvot kirkastuivat ja sitten hän puhkesi kyyneliin. ”Olen aina halunnut isän”, hän kertoi. Muutama viikko ennen 10-vuotissyntymäpäiväänsä hän saattoi ojentaa tekemänsä käsityöt isälleen.

Inhimillisinä olentoina lapset etsivät identiteettiään ja elämänsä tarkoitusta. Siksi heillä on erityinen tarve tuntea biologinen isänsä ja äitinsä ja elää heihin persoonallisessa suhteessa. Katrina Clark syntyi yksinäiselle äidille, joka käytti keinohedelmöitystä ja tuntematonta luovuttajaa. Äiti kertoi aina avoimesti tyttärelleen asiasta ja heillä oli läheinen ja rakkaudellinen suhde. Kasvaessaan vanhemmaksi tytär alkoi kuitenkin kamppailla identiteettikysymysten kanssa ja alkoi tarkkailla ystäviään, joilla oli molemmat vanhemmat. *Washington Post* -lehdelle 20 vuoden iässä kirjoittamassaan kolumnissa hän kirjoittaa: ”Silloin tyhjyyden tunne otti minut valtaansa. Ymmärsin olevani eräässä mielessä kummallisuus. Minulla ei koskaan tulisi olemaan isää. Ymmärsin lopulta, mitä tarkoittaa olla nimettömän luovuttajan avulla tuotettu lapsi, ja vihasin sitä.”

Raamatussa tunnustetaan ja myötäeletään orpojen kokemaa syvää tuskaa ja luotetaan Jumalan isälliseen rakkautteen: ”Sinä näet kaiken, tuska ja murhe ei jää sinulta huomaamatta. Sinä ojennat kätesi. Sinulle köyhä ja orpo uskovat asiansa, sinä annat avun. – Sinä hankit oikeuden orvolle ja sorretulle” (Ps. 10:14). Sukupuolineutraalista näkökulmasta tällaista myötätuntoa on vaikea kokea, koska äidin ja isän erityismerkitystä ei tunnusteta.

Miljardiluokan liiketoiminta

Kohdunvuokrauksesta on tullut yksi maailman uusimmista miljardiluokan liiketoiminnoista. Antropologi Emily Martinin mukaan kyseessä on rikkaiden miesten harjoittama vallankäyttö köyhiä naisia kohtaan, jossa naisesta muokataan ”persoonaton äitikone, jota manipuloidaan tehokkaasti tuottamaan vauvoja arvostetusta spermasta” (Martin; sit. Pande 2014: 6). Oikeusoppinut Kelly Oliver (1989: 112) käyttää termiä ”vieraantunut työ” argumentoidessaan, että kohdunvuokraus on taloudellisten etunäkökohtien ja miesvaltaisen näkökulman sanelema ”vieraantunut konstruktio äitiydestä”.

Barbara Katz Rothman (2000: 6) argumentoi, että kun vauvoista ja lapsista tulee tuotteita, ”raskaana olevista naisista tulee kouluttamattomia työntekijöitä lapsia tuottavalla liukuhihnalla”. Lasten kohteleva tuotteenä tekee äideistä hyväksikäytettyä köyhälistöä (emt. 39). Jyotsna Agnihotri Gupta (2012: 27) nimittää kohdunvuokrausta ”äitiyden teollistamiseksi”. Hän kirjoittaa: ”Vaikka elinkauppa ja naisia hyväksikäyttävää seksiturismia pidetään moraalisesti tuomittavina, vastenmielisinä ja rangaistavina, lisääntymiselimillä käytävästä kaupasta ja naisten hyväksikäytöstä sijaisäiteinä on tullut yhteiskunnallisesti hyväksytyjä käytäntöjä” (emt. 47).

Äidin ja lapsen välisen intiimin suhteen kaupallistaminen on loukkaavaa ja halventavaa sekä äitiä että lasta kohtaan.

Carole Pateman (1988) kiinnittää huomiota siihen, että naisen kyky synnyttää lapsia on olennaisempi hänen identiteetinsä kannalta kuin hänen muut kykynsä ja siksi sitä tulisi kohdella eri tavalla.

Kun kohdunvuokraus kaupallistuu, yritykset alkavat kilpailla toistensa kanssa, ja ostajat etsivät tarjousta halvimmasta lapsesta. Tätä varten klinikat manipuloivat sijaisäitejä näkemään itsensä hyväntekijöinä, jotta he tyytyisivät alhaisiin korvauksiin ja näin tekisivät klinikan houkuttelevaksi ulkomaisille ostajille. Intiassa sijaisäidit pitävät usein Krishnaa erityissuojelijanaan, koska Mahabharatan mukaan Krishna siirrettiin sikiönä oman biologisen äitinsä kohdusta vieraan naisen kohtuun, joka lopulta myös synnytti Krishnan. Näin Krishnan synnyttäjää ei ollut hänen oma geneettinen äitinsä.

Intiassa sijaisäitejä manipuloidaan heille tutuilla hindulaisilla käsitteillä, jotta heidät saataisiin tekemään kohdunvuokraajien kannalta edullisia sopimuksia, mikä lisäisi klinikan suosiota ostajien parissa. Eräs välittäjä kertoo: ”Minun tehtäväni on varmistaa, että asiakkaita ei huijata, vaan että he saavat parhaan mahdollisen sopimuksen. Loppujen lopuksihan he sijoittavat paljon rahaa sijaisäiteihini. Tietenkin haluan parhaan mahdollisen sopimuksen myös sijaisäideille. Tiedän kuinka vaikea tämä asia on. Olen itse ollut samassa tilanteessa. Mutta opetan sijaisäideilleni yhden keskeisen asian: Älä pidä tätä liikeyrityksenä, vaan pidä sitä Jumalan lahjana sinulle. Älä ole ahne” (Pande 2014: 71–72).

Usein sijaisäitien kohtuun asetetaan useampia hedelmöitettyjä munasoluja; näin tilaajalle annettu lupaus lapsesta saadaan varmemmin pidettyä ja ylimääräiset lapset voidaan myydä vapailla markkinoilla. Journalisti Gianna Toboni tapasi Intiassa ollessaan ravintolassa kohdunvuokrausalan toimitsijan, joka toi hänelle vastasyntyneen lapsen myytäväksi ja oli valmis antamaan lapsen hänen mukaansa välittömästi sopivaa rahasummaa vastaan sanoen: ”Tehdään kauppa heti” (Sloan 2015).

New York Post (25.11.2015) antaa esimerkin siitä, miten kaupallinen sijaisäitiys muuttaa lapsen hyödykkeeksi, joka voidaan ostaa ja myydä ja tarvittaessa eliminoida ostajan mielihalujen mukaan. Erään kalifornialaisen sijaisäidin kohtuun istutettiin kolme alkioa, jotka kaikki alkoivat kehittyä normaalisti, joten äiti odotti kolmosia. Lapsen sijaisäidiltä tilannut biologinen isä vaati äitiä aborttoimaan yhden lapsista ja uhkasi häntä suurilla taloudellisilla menetyksillä Yhdysvaltain sopimusoikeuteen vedoten, jos hän kieltäytyisi. Sijaisäiti vastusti aborttia vedoten siihen, että lääkärit istuttivat hänen kohtuunsa kolme tervettä alkioa tietoisina siitä, että on olemassa mahdollisuus, että ne kaikki kehittyisivät normaalisti. Hän halusi hakea ”ylimääräisen” lapsen huoltajuutta sen sijaan, että hän tappaisi lapsen aborttimalla sen. Häntä kuitenkin pelottivat häneltä vaaditut suuret taloudelliset korvaukset: biologinen isä katsoi hänen olevan vastuussa ”ylimääräisen” lapsen tulevista elatuskustannuksista.

Pelkästään Intiassa noin 350 klinikkaa tarjoaa lisääntymisteknologian palveluksia turisteille liiketoiminnassa, joka on arvoltaan noin puoli miljardia dollaria. Joillakin köyhillä maaseutualueilla vanhemmat, joilla on useita tyttäriä, myyvät vanhimmat tyttärensä välittäjille, jotka vievät heidät kaupunkeihin toimimaan kohdunvuokraajina ja ansaitsemaan rahaa nuorempien sisartensa myötäjäisiin. Jotkut miehet pakottavat vaimonsa kohdunvuokraukseen rahan takia. Feministi Julie Bindelin mukaan ”vahva naisvihan juonne on nähtävissä tässä liiketoiminnassa, jossa naisia kohdellaan lähes kuin lisääntymiskoneina” (Bindel 2015).

Kohdunvuokraus on kylmää liiketoimintaa. Monet intialaiset sijaisäidit ovat lukutaidottomia eivätkä pysty ymmärtämään englanninkielistä kohdunvuokraussopimusta, jonka he tai heidän miehensä allekirjoittavat. Sen sisältöä yleensä esitellään heille hyvin puutteellisesti. Heillä on heikko käsitys niistä terveysriskeistä, joille he altistuvat kohdunvuokrausprosessissa. Kohdunvuokraussopimuksen tehneitä naisia vaaditaan usein viettämään raskausaikansa klinikoilla, jolloin heidän omat lapsensa jäävät vaille äidin hoivaa. Synnytykset toteutetaan usein keisarinleikkauksella, jonka jälkeen lapset toimitetaan välittömästi ostajilleen. Tri Ranjana Kumari Intian yhteiskuntatieteen keskukselta toteaa, että useimmat kohdunvuokraukseen osallistuvat naiset ovat äärimmäisen köyhiä. Hän lisää: ”Kaupallinen kohdunvuokraus on ihmisten hyväksikäyttöön perustuva

järjestelmä. Se loukkaa köyhien naisten ihmisoikeuksia” (Sloan 2015).

Sijaisäidin tunteet sivuutetaan kokonaan prosessissa, jossa hän joutuu myymään kehoaan rahasta ja luovuttamaan lapsensa vieraille ihmisille voidakseen hankkia itselleen ja perheelleen elannon. Se, että hänen köyhyytensä pakottaa hänet synnyttämään lapsen luovutettavaksi vieraalle parisunnalle, ei tarkoita sitä, etteikö hänellä olisi äidin tunteita sitä lasta kohtaan, jota hän on kantanut kohdussaan ja jonka hän on synnyttänyt. Tuskallisen synnytyksen läpikäynyt sijaisäiti sanoi: ”Kukaan ei tiedä, että itken ja annan heille tämän vauvan raskaalla sydämellä” (Bindel 2015).

Raskauden luonnollinen tarkoitus on synnyttää tunnesuhde naisen ja lapsen välille. Kohdunvuokrauksessa tämä raskauden luonnollinen tarkoitus estetään maksamalla naiselle siitä, että hän tukahduttaa luonnolliset tunteensa. Filosofin Elisabeth Andersonin mukaan naisen ihmisarvoa loukataan käyttämällä hänen ruumistaan tehtaana ja maksamalla hänelle siitä, ettei hän muodosta äiti-lapsisuhdetta synnyttämäänsä lapseen. Edellyttäessään sijaisäidin ”tukahduttavan vanhemman rakkauden, jota hän mahdollisesti lasta kohtaan tuntee” ja pidättyvän luomasta tunnesidettä lapseensa, kohdunvuokraus vieraannuttaa naista hänen normaaleista tunteistaan (Anderson 1990: 79–81).

Kaikilta sijaiskohtuina käytetyiltä naisilta tämä äidintunteiden tukahduttaminen ei kuitenkaan onnistu. Ison-Britannian korkein oikeus pakotti toukokuussa 2015 äidin luo-

vuttamaan 15 kuukauden ikäisen tyttärensä miehelle, jonka spermalla hänet oli hedelmöitetty ja jonka kanssa hän oli tehnyt sijaisäitisopimuksen. Synnytettyään tyttären äiti oli muuttanut mieltään ja halusi pitää tyttärensä. Kahden viikon sisällä biologinen isä ja hänen mieskumppaninsa vetivät asian oikeuteen. Köyhän äidin mahdollisuudet käydä oikeutta rikasta miesparia vastaan olivat heikot ja 15 kuukautta myöhemmin oikeus päätti, että lapsi pitää luovuttaa miesparille. Äidillä on oikeus tavata lastaan vain viranomaisen läsnä ollessa. Lapsi ei saa asua eikä yöpyä äitinsä luona. Tämä merkitsee käytännössä loppua normaalille äiti-lapsi-suhteelle.

Lapsen tässä kehitysvaiheessa äidillä on erityismerkitys lapselle, koska vuoden ikäinen lapsi elää vielä symbioosisuhteessa äitinsä kanssa. Isä ei voi tältä osin korvata äitiä, koska äidin ja lapsen symbioosi on kehittynyt jo äidin kohdussa. Isällä ja äidillä ei ole samaa merkitystä vastasyntyneelle lapselle. Tässä tapauksessa tilannetta pahensi vielä se, että isä ja äiti olivat toisilleen käytännössä lähes tuntemattomia eikä tytär henkilökohtaisesti tuntenut isäänsä. Voimme vain kuvitella sitä kauhua, mitä yksivuotias lapsi kokee joutuessaan eroon äidistään ja itselleen tuntemattomien miesten kotiin. Tämä on kuitenkin looginen seuraus sukupuolineutraalin avioliittolain perusoletuksista: abstrakti tasa-arvo pitää sukupuolieroja merkityksettöminä. Seurauksena on lapsen kokema epäinhimillinen kohtelu.

Joukkotiedotusvälineiden olisi odottanut kiinnostavan kriittistä huomiota vääristyneeseen tasa-arvon käsitteeseen, jonka takia viaton lapsi joutui kärsimään. Joukkotiedotusvälineiden kiinnostus kohdistui kuitenkin toisarvoisiin asioihin. *Daily Mail* -lehti uutisoi asian otsikolla: ”Tuomari ottaa lapsen pois ’homofobiselta’ äidiltä elämään homoseksuaalin isänsä ja tämän rakastajan kanssa”. Otsikko ilmentää lehden aikuiskeskeistä näkökulmaa, joka hallitsee sukupuolineutraalia avioliittoajattelua. Olennaista lehden näkökulmasta ei ole lapsen epäoikeudenmukainen kärsimys, vaan aikuisten seksuaalinen suuntautuminen ja siihen suhtautuminen.

Jon Holbrook (2015) kritisoi abstraktin tasa-arvoajattelun vääristämää näkökulmaa, joka on tuhonnut moraalisen suhteellisuudentajun ja johtanut huomion epäolennaiseen: ”Todellisena huolenaiheena tulisi olla se, että oikeus voi pakottaa äidin luovuttamaan lapsensa sijaiskohtusopimuksen tehneelle isälle. Lainsäätäjien moraalissa on jotakin vakavasti vialla. – Väärin sovellettu tasa-arvon ja sopimusoikeuksien käsite on tasoittanut moraalisen maise-man niin, että Lapsi M:n tapaus ei ole herättänyt moraalista raivoa eikä kovaäänisiä vaatimuksia lain muuttamiseksi siten, että se suojelisi sijaisäitien oikeuksia. Tämän tulisi olla todellinen huolenaihe. Ajatus, että äidillä voisi olla oikeuksia, on täysin tuomittava ajatus aikamme lainsäätäjille, jotka on tasa-arvopuheella kasvatettu vaistomaisesti hylkäämään kaikki eriävä kohtelu sukupuolen perusteella.” Ajatus, että

äidin ja lapsen suhteessa voisi olla jotakin erityistä, ei sovi maallistuneeseen tasa-arvoajatteluun, jonka mukaan sukupuoli tulee aina kohdella samalla tavalla.

Sukupuolineutraalin avioliittoajattelun rohkaisemat lainmuutokset ovat siis rohkaisemassa lapsen kannalta ongelmallisia oikeudellisia käytäntöjä. Tämä johtuu osin siitä, että sukupuolineutraali avioliittokäsitys perustuu abstraktiin aikuisten väliseen tasa-arvon ideaan, joka ei tee oikeutta äidin ja isän sukupuolieroille ja heidän erilaiselle merkitykselleen lapselle lapsen eri kehitysvaiheissa. Koska sukupuolineutraali avioliittolaki perustuu ajatukselle, että kaksi isää voi korvata äidin ja kaksi äitiä voi korvata isän, sen oletuksena on, että isällä ja äidillä ei ole mitään erityistä merkitystä lapselleen. Tämä todellisuuden kanssa ristiriidassa oleva väärä oletus voi johtaa lapsen kannalta julmiin seuraamuksiin.

Tätä moraalisen ilmapiirin muutosta voidaan kuvata vertaamalla edellä mainittua Ison-Britannian korkeimman oikeuden päätöstä Ison-Britannian vetoomustuomioistuinten päätökseen vuonna 1992, jonka mukaan vauvan ”hyvinvointi vaatii sitä, että hän toistaiseksi on äitinsä luona”. Oikeuden mukaan ”on olemassa kumoamaton oletus, että vauvan edun mukaista on olla äitinsä luona”. Tämä sama moraalinen näkökulma ilmaistiin myös kiistanalaisessa sijaiskohtutapauksessa vuodelta 1987, jolloin Ison-Britannian korkein oikeus hylkäsi sijaiskohtusopimuksen tehneen isän ja tämän vaimon hakemuksen kaksosten asumisesta

heidän luonaan. Korkein oikeus antoi huomattavan merkityksen sille, että kaksoset ”joutuvat epäedulliseen asemaan, jos heidät erotetaan äidistään, jonka kanssa heillä on läheinen side”. Tuon ajan moraalinen asenne ilmaistiin komitean lausunnossa vuodelta 1984, jossa todettiin: ”On luultavaa, että oikeus määräisi sijaisäidin luovuttamaan lapsen sopimuspariskunnalle ainoastaan hyvin poikkeuksellisissa olosuhteissa.”

Sveitsin korkein oikeus on tässä suhteessa vielä säilyttänyt moraalisen todellisuudentajunsa. Elokuussa 2015 Sveitsin korkein oikeus totesi kohdunvuokrausta koskevassa päätöksessään, että ”lasta tulee suojata siltä, että hänet alennetaan hyödykkeeksi, joka voidaan tilata kolmannelta osapuolelta”. Oikeuden mukaan myös sijaisäitiä täytyy suojella hänen ruumiinsa kaupallistamiselta. ”Sveitsin lain mukaan raskaana oleva nainen ei voi aktiivisesti luopua oikeudestaan lapseen ennen sen syntymää”, oikeus totesi.

Myös Euroopan parlamentti tuomitsi kaupallisen sijaisäitiden joulukuussa 2015, koska ”se murentaa naisen ihmisarvoa, kun hänen ruumistaan ja sen lisääntymiskykyä käytetään hyödykkeenä”. Päätöksen mukaan kaupallinen sijaisäitiys merkitsee usein köyhien, hädänalaisten naisten hyväksikäyttöä taloudellisen voiton saavuttamiseksi.

Geneettisten orpojen puolustaminen

Julie Bindel, joka on itse lesbofeministi ja on vuosien ajan taistellut homoseksuaalien oikeuksien puolesta, kritisoi kohdunvuokrauksen ”pimeää puolta”: ”Sen lisääntyvä käyttö homoseksuaalien parissa ei ole voitto vapaudelle. Päinvastoin, homoseksuaalien lapsivallankumous on johtanut häiritsevään luisuun kohti naisten raakaa hyväksikäyttöä. Näitä usein kehitysmaista tulevia naisia painostetaan tai myydään vuokraamaan kohtunsa, jotta rikkaat länsimaalaiset saisivat itsekkäät halunsa tyydytettyä. Tähän julmuuteen liittyy suurisuuntainen tekopyhyys. Eurooppalaiset ja amerikkalaiset, jotka kauhistuivat ajatusta ihmis- tai seksikaupaan osallistumisesta, ovat itse osallisia groteskissa ’lisään-tymiskaupassa’” (Bindel 2015).

Koska lapset eivät voi osallistua siihen prosessiin, jossa heidät tuotetaan, eivätkä voi antaa julkituotua hyväksyntäänsä heitä koskeviin järjestelyihin, heidän vapautensa ja valintansa usein unohdetaan. Kuitenkin juuri he ovat ne ihmiset, joihin kaikkein syvällisimmin vaikuttaa se prosessi, jonka kautta he saavat olemassaolonsa, kuten Margaret Somerville (2007: 195) toteaa: ”Nämä tekijät osoittavat eettisesti, että kun lapsen vaatimus tuntea geneettinen alkuperänsä ja aikuisen vaatimus säilyttää yksityisyytensä joutuvat ristiriitaan toistensa kanssa, lasten oikeusvaateen tulisi saada etusija. Adoptoidut lapset ja luovuttajan spermasta,

munasolusta tai alkiosta syntyneet lapset haluavat tulla tuntemaan biologisen identiteettinsä.”

4

Lapset sateenkaariperheissä

Sukupuolineutraalin avioliittolain uskotaan yleisesti parantavan sateenkaarilasten elämää, koska sen myötä heidän perheensä saavat yhteiskunnallisesti arvostetun aseman. Tämä oletus toistui useiden suomalaisten lapsijärjestöjen lausunnoissa sukupuolineutraalista avioliittolaista.

Tämän oletuksen mukaan samaa sukupuolta olevien parien avioliitto antaa sateenkaarilapselle rohkaisevan viestin siitä, että hänen perhemuotonsa on osa yleisesti hyväksyttyä perhekulttuuria. Äitinsä ja tämän ystävättären kodissa kasvanut kansanedustaja Sanna Marin kertoo, että hän koki lapsena vaikeaksi sen, että omasta perheestä ei voinut puhua avoimesti – hänen perheensä oli sosiaalisesti näkymätön. ”Vaikeneminen oli raskainta. Näkymättömyys aiheutti osattomuuden tunnetta. Meitä ei tunnustettu oikeaksi perheeksi tai tasavertaisiksi muiden kanssa. Mutta ei minua juurikaan kiusattu” (Marin; sit. Laukkanen 2014).

Tämä on tärkeä näkökohta ja sateenkaarilapsille on tietysti kaikin tavoin viestittävä avoimuutta ja vapautta puhua

perheestään ja kaikista itseään koskettavista asioista. Jokaisella lapsella on oikeus tuntee, että hänen perheensä on hyväksytty. Monet sateenkaarilapset ovat itse kuitenkin sitä mieltä, että avioliittolain muutos ei ole oikea tapa tällaisen hyväksynnän viestimiseen, koska se helposti johtaisi toisenlaiseen vaimentamiseen: lapselta vietäisiin oikeus puhua puuttuvasta isästään tai äidistään.

Tämä asia tulee selvemmäksi, jos tarkastelemme asiaa yksinhuoltajaperheiden lasten kannalta. Myös heidän on voitava kokea, että heidän perheensä on hyväksytty ja heidän on voitava avoimesti puhua perheestään. Sikäli kuin avioliittotatukseen liittyy arvostusta, yksinhuoltajaperheet ovat määritelmän mukaan tämän arvostuksen ulkopuolella. On tuskin perusteltua kumota koko avioliittoinstituutiota, jotta yksinhuoltajaperheiden lapset voisivat kokea, että heitä arvostetaan yhtäläisesti avioperheiden kanssa. Sen sijaan asia pitäisi korjata opetuksella, että ihmisarvo on riippumaton yhteiskunnallisesta statuksesta.

Samaa sukupuolta olevien parien avioliittoa puolustetaan myös vetoamalla siihen, että avioliitto vakauttaa samaa sukupuolta olevien parien perheitä ja luo sitä kautta lapsille turvallisemman kasvuympäristön.

Sukupuolineutraalin avioliittolain voi ajatella väliaikaisesti parantavan sateenkaariperheiden vakautta (tosin tämä oletus ei saa tukea tutkimuksesta). Kuitenkin pitkällä tähtäimellä sukupuolineutraali avioliittolaki tekee avioliitosta epävakamman koko yhteiskunnassa, joten tämä väliaikainen

hyöty katoaa. Tämä johtuu siitä, että sukupuolineutraalin avioliittolain sisältämä uusi avioliiton merkitys tekee ihmisille vaikeaksi ymmärtää avioliiton vakautta edistävien elinikäisyyden ja puolisuusollisuuden normien mielekkyyttä. Kun ihmiset eivät enää pysty ymmärtämään näiden normien mielekkyyttä, he noudattavat niitä yhä vähemmän.

Perinteisen käsityksen mukaan avioliiton pysyvyyden perustana on moraalinen sitoumus kohdella puolisoa itseisarvoisena olentona yhdistettynä siihen luonnolliseen tosi-asiaan, että naisen ja miehen seksuaaliyhdyntä luo heistä uuden organismin, josta voi syntyä uutta elämää. Tämän uuden yhteyden varaan rakentuva liitto sisältää tietysti paljon romanttisia tunteita, mutta liitto ei perustu näihin tunteisiin vaan siihen, että puolisoista on tullut ”yksi liha”, kuten Raamattu asian ilmaisee, ja että he näin voivat luoda uutta elämää.

Sukupuolineutraalissa ajattelussa tämä avioliiton luonnollinen perusta katoaa, koska samaa sukupuolta olevat parit eivät pysty muodostamaan organismia, josta voisi syntyä uutta elämää. Näin liiton perustana ovat puolisoitten subjektiiviset tunteet ja sitoumukset, eivät luonnon tosiasiat. Tunteet voivat vaihdella ja pelkästään niiden varaan rakentuva liitto ei anna perusteita mieltää, miksi liiton pitäisi olla elinikäinen, puolisuusollinen tai edes yksiavioinen. Yksiaviolisuus puolestaan kuuluu luonnostaan naisen ja miehen avioliiton luonteeseen, koska uutta elämää synnyttävä organismi on mahdollista vain yhden naisen ja yhden miehen välisen

yhdynnän kautta ja tämä uusi elämä asettaa puolisoille moraalisia vaatimuksia.

Jos oletetaan, että sukupuolineutraali avioliittolaki ainakin väliaikaisesti vakauttaa sateenkaariperheitä, joudutaan kohtaamaan Paul Sullinsin (2015) tutkimusten tuoma ongelma. Sullinsin mukaan isästään tai äidistään erotetut sateenkaariperheiden lapset kärsivät muita enemmän mielen-terveyden ongelmista. Sullinsin mukaan sateenkaarilasten ongelmat ovat sitä pahempia, mitä kauemmin he ovat eläneet samaa sukupuolta olevassa perheessä.

Rivka Edelmanin (2015) kokemukset näyttäisivät tukevan Sullinsin tutkimustuloksia. Hän vastustaa sukupuolineutraalia avioliittolakia johtuen omista kokemuksistaan lesbokodin lapsena. Edelman kirjoittaa: ”Jos pidät sukupuolineutraalia avioliittolakia hyvänä ideana, pyydän sinua keskustelemaan sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat kasvaneet homoseksuaalien kodeissa.”

Edelman uskoo, että avioliittolaista keskusteltaessa tulisi kuunnella monipuolisesti samaa sukupuolta olevien parien kodeissa kasvaneita lapsia eikä seurata muoti-ideojota. ”Muodikkaat yhteiskunnalliset liikkeet osoittautuvat usein huonoiksi ideoiksi. Voin sanoa rehellisesti, etten tunne yhtäkään homo- ja lesboperheissä kasvanutta aikuista lasta, joka voisi kertoa kokeneensa mitään, mikä edes kaukaisesti muistuttaisi onnellista lapsuutta.”

Mutta eihän sukupuolineutraali avioliittolaki poista sitä tosiasiaa, että jo nyt lapsia kasvaa samaa sukupuolta ole-

vien parien kodeissa? Edelmanin mielestä sukupuolineutraali avioliittolaki kuitenkin heikentää näissä kodeissa kasvavien lasten asemaa. Se määrittelee normaaliksi sen epänormaalin tilanteen, että lapsia suunnitelmallisesti tuotetaan elämään irrallaan joko biologisesta isästään tai äidistään. Tämä vie lapselta oikeuden surra menetystään ja ilmaista puuttuvan isän tai äidin kaipuutaan.

Edelman ei väitä, että homoseksuaalit olisivat huonoja vanhempia, vaan että ero biologisesta isästä tai äidistä vahingoittaa lasta. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään siitä, että isästään tai äidistään erotettu lapsi aina kärsii. Kyse on siitä, että lapsi on persoona. Ranskalainen feministi Sylviane Agacinski (2013) toteaa tähän liittyen: lapsi haluaa ja hänellä on oikeus tietää, ketkä ovat ne persoonat, joista hän polveutuu ja mikä on hänen inhimillinen historiansa.

Lapsen yhteys biologisiin vanhempiinsa

Niin kauan kuin perinteinen avioliittolaki ja sen taustalla vaikuttava avioliittokäsitys ovat vallalla yhteiskunnassa, ne ylläpitävät tietoisuutta biologisen isän ja äidin merkityksestä myös sateenkaariperheissä. Avioliittolain muutuksessa sukupuolineutraaliksi tämä viesti katoaa laista, joten voimme olettaa yhä harvempien vanhempien pyrkivän säilyttämään lapsensa yhteyden toiseen biologiseen vanhempansa.

Lapset ikävöivät biologisia vanhempiaan riippumatta siitä, miten hyvät korvaavat vanhemmat he ovat saaneet. Monien aikuisiän saavuttaneiden adoptiolasten kokemuksista tiedämme, että kun äiti tai isä ei ole fyysisesti läsnä, hän on kuitenkin läsnä unissa, mielikuvissa, kaipauksessa ja huoleessa. Adoptiolasten on vaikea välttää tuskallista kysymystä, miksi äiti ja isä alun perin jättivät hänet. Suhde biologiseen äitiin ja isään koskettaa lapsen identiteetin haavoittuvuutta, äidittömän tai isättömän lapsen identiteettiä. Homoseksuaalisessa parisuhteessa elävä adoptioisä Litgvoet korostaa sitä, että ”meidän täytyy antaa lapsillemme mahdollisuus antaa ääni tälle haavoittuvuudelle ja tunnustaa erilaisuuden kokemuksen synnyttämä surullinen ja monimutkainen tunne” (Litgvoet 2013). Äidittömän tai isättömän lapsen kannalta on tärkeää, että hänellä on tilaa ilmaista äidin tai isän menetyksen aiheuttamaa tuskaa.

Lesbokodissa kasvaneen Robert Oscar Lopezin mukaan lapsen tuskaa pahentaa, jos häntä ei ole erotettu isästään tai äidistään pakottavien olosuhteiden vuoksi, vaan koska kaksi aikuista vaatii tällaista järjestelyä. ”Se, mitä lapset tästä oppivat, murentaa heidän minuuttaan: oikeus on vahvemman puolella, pienet ihmiset ovat itsensä ympärillä pyörivien aikuisten oikkujen armoilla.” Mahtavat ihmiset voivat pakottaa heikommat olennot ”rakastamaan” itseään, koska heillä on rahaa ja vaikutusvaltaa.

Lopez kritisoi sitä, että lapsia pidetään tuotteena, jonka hankkimiseen aikuisilla on oikeus, vaikka lapset ovat itseis-

arvoisia olentoja, jotka asettavat aikuisille moraalisen velvoitteen tehdä uhrauksia: ”Toisin sanoen, luovut homoseksuaalisesta kumppanistasi, koska sinä olet aikuinen, sen sijaan että pakottaisit lapsesi luopumaan vastakkaista sukupuolta olevasta vanhemmastaan” (Lopez 2013).

Lasten epänormaalin tilanteen normalisoiminen

Samaa sukupuolta olevien parien kodeissa olevat lapset ovat peräisin joko 1) aikaisemmasta heterosuhteesta, 2) adoptiosta, jolloin lapsi jää vaille korvaavaa kokemusta isästä ja äidistä, tai 3) lisääntymisteknologian käytöstä: naisparit käyttävät ulkopuolisen luovuttajan spermaa, miesparit luovuttajan munasolua ja sijaiskohtua – tällöin lapsi on syntymästään saakka erotettu joko biologisesta isästään tai äidistään.

Tältä pohjalta kanadalaisen McGill-yliopiston oikeustieteen professori Margaret Somerville päättelee, että samaa sukupuolta olevan parisuhteen määrittelyminen avioliitoksi loukkaa kolmea lapsen ihmisoikeutta, jotka koskevat lapsen suhdetta alkuperäänsä eli siihen, miten lapsi on saanut olemassaolonsa:

- 1) lapsen oikeutta tuntea biologinen alkuperänsä,
- 2) lapsen oikeutta olla biologisten vanhempiensa kasvatettavana ja kasvaa oman biologisen sukunsa yhteydessä, ja

- 3) lapsen oikeutta omata vanhempi molemmista sukupuolista.

Alkuperäoikeuksien loukkaaminen tuottaa vakavia identiteettiongelmia. Sateenkaarilapsi haluaisi luonnostaan puhua näistä ahdistavista identiteettiongelmista. Koska sukupuoli-neutraali avioliittolaki kuitenkin määrittelee hänen isättömyytensä tai äidittömyytensä normaaliksi, tämän uuden loigikan mukaan sateenkaarilapsella ei ole mitään syytä tai perustetta kaivata puuttuvaa isää tai äitiä eikä valittaa omaa geneettistä orpouttaan. Hänellä on jo ”kaksi rakastavaa vanhempaa”, joten hänellä ei ole objektiivista perustetta enää kaivata toista biologista vanhempaa – biologisella vanhemmuudella kun ei ole merkitystä.

Joitakin sateenkaarilapsia vaivaa myös sateenkaariperheille ominainen suurempi kumppanien vaihtuvuus, minkä seurauksena he joutuvat pitämään vanhempinaan itselleen suhteellisen vieraita ihmisiä, kuten Edelman toteaa: ”Elämästäsi puuttuu toinen biologinen vanhempi ja kotiin ilmaantuu kokonainen joukko ihmisiä, joilla on kunakin päivänä omat oikkunsa ja sinun tehtäväsi on pelata heidän ehdoiltaan” (Edelman 2015: 53).

Sukupuolineutraali avioliittolaki normalisoi tilanteen, jonka monet sateenkaariperheiden lapset itse kokevat epänormaaliksi. Sikäli kuin lapsi kokee kotitilanteensa epänormaaliksi, hän etsii lievitystä ahdistukseensa puhumalla tästä ongelmasta kodissa tai kodin ulkopuolisten ihmisten

kanssa. Mutta jos lainsäädäntö on normalisoanut tilanteen, jonka lapsi itse kokee epänormaalksi, silloin lapsen ahdistukselta on viety objektiivinen perusta: ongelma ei olekaan kotitilanteessa, vaan lapsessa itsessään. Niinpä hoitotoimenpiteenä on lapsen sopeuttaminen ja vaijantaminen.

Sateenkaarilapset alistetaan näin helposti uudelle tabulle, toteaa Jennifer Johnson (2015): ”Heitä ei rohkaista puhumaan siitä, miten he kokevat, että yksi tai molemmat heidän biologisista vanhemmistaan on harkitusti amputoitu heidän elämästään.” Koska sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksyminen on tehnyt oikeutetuksi ja normaaliksi erottaa lapsia biologisista vanhemmistaan, näitä lapsia ei rohkaista puhumaan tämän tilanteen heissä aiheuttamasta kivusta.

On kuitenkin luultavaa, että he kaipaavat puuttuvaa vanhempaa ja tietoa omasta alkuperästään ja että vanhemman puute aiheuttaa heissä ahdistusta ja stressiä. Verrattessaan omaa tilannettaan niihin lapsiin, joilla on kotona molemmat vanhemmat, he voivat kokea epäoikeudenmukaiseksi, että heidät on harkitusti erotettu toisesta biologisesta vanhemmistaan. He eivät pysty lieventämään ahdistustaan, koska he joutuvat elämään sosiaalisessa ympäristössä, joka ei anna heille mahdollisuutta puhua siitä erityislaatuisesta kivusta, jota nämä tilanteet aiheuttavat.

Lesbokodissa kasvanut 17-vuotias tyttö kirjoitti lehden kysymyspalstalle: ”Olen lesboparin 17-vuotias tytär. – En tunne isääni, hänen sukuaan, taustaansa tai mitään. Voin muistaa vain yhden kerran, jolloin kysymys isästäni nousi

esille keskustelussa. Olin silloin 8-vuotias ja väitin, etten halua oppia tuntemaan häntä. Pelkäsin vanhempieni kokevan, että olen kiittämätön kaikesta siitä vaivannäöstä, jota he ovat nähneet takiani tai että he saisivat väärän käsityksen, että koen heidän huijanneen minua. Niinpä isästäni ei ole koskaan keskusteltu. – Tämä synnyttää minussa vainoharhaisia ajatuksia sen suhteen, miksi tämä on niin suuri salaisuus. – Ehkä perheeni ajattelee kuten minä, että tämä hiljaisuus on vallinnut jo niin kauan, että on helpompaa välttää puhumasta aiheesta” (Marquardt ym. 2010: 25).

Tabu on aihe, sana tai toiminta, jota vältellään, koska se koetaan loukkaavaksi tai hämmentäväksi. Sukupuolineutraalin avioliittolain aikaansaama uusi tabu edellyttää, etteivät lapset loukkaa uuden moraalin mukaan eläviä vanhempiaan. Aikuisten valintoja puolustellaan vetoamalla populaareihin kulttuuriuskomuksiin kuten ”lapset sopeutuvat”. Tähän liittyvä lausumaton oletus: ”Sinun vanhempasi ovat hauraita, joten sinun velvollisuutenasi on vaieta heidän aviollisista ja seksuaalisista valinnoistaan.” Näissä tilanteissa kasvavien lasten odotetaan vastuullisesti hoitavan vanhempiensa tunteita sen sijaan, että heille annettaisiin vapaus ilmaista omia tunteitaan. Jos vastustaa uuden seksuaalimoraalin mukaan elävien vanhempien aviollisia ja seksuaalisia valintoja, syyllistyy tabun rikkomiseen.

Useat sateenkaariperheessä kasvaneet lapset ovat aikuisiän saavutettuaan tulleet julkisuuteen ja kertoneet perheisään vallinneesta vaientamisen kulttuurista. Heidät saa-

tetaan kuitenkin vaientaa syyttämällä heitä homofobiasta, koska heidän puheidensa katsotaan vaarantavan aikuisten mahdollisuuksia luoda haluamiaan poliittisia järjestelmiä. Avioliiton merkityksen muuttaminen sukupuolineutraaliksi johtaa helposti siihen, että lapsen on kiellettyä nostaa perheen sisällä esille tuskaansa isän tai äidin poissaolosta tai paljastaa ulkopuoliselle maailmalle perhe-elämän epäkohtia.

Niinpä sukupuolineutraalin avioliittolain yhtenä lapsivaiikutuksena on vaientaa sateenkaarilasten oikeutettu kritiikki siitä, että he joutuvat elämään ilman jokapäiväistä suhdetta biologiseen isäänsä tai äitiinsä. Sikäli kuin heidät on suunnitelmallisesti tuotettu elämään geneettisinä orpoina, heidän identiteettikehitystään häiritsee se, etteivät he ehkä edes tiedä, kuka heidän biologinen isänsä tai äitinsä on.

Samaa sukupuolta olevat parit korostavat usein sitä, että hankkiessaan lapsia he joutuvat käyttämään harkintaa, koska lapsia ei synny luonnollista tietä, ja näin kaikki perheeseen hankitut lapset ovat toivottuja. Ulkopuolisen luovuttajan avulla keinohedelmöityksen avulla syntynyt ja lesbokodissa kasvanut Millie Fontana kuitenkin kritisoi sitä, että hänen vanhempansa eivät olleet etukäteen suunnitelleet sitä, mitä he vastaisivat hänen kysymyksiinsä puuttuvasta isästä. Heidän valmistautumattomuutensa selittyi osin sillä, että valitsevan sukupuolineutraalin ideologian mukaan biologinen isättömyys tai äidittömyys ei ole lapselle ongelma.

Sukupuolineutraali avioliittolaki lähettää tässäkin suhteessa potentiaalisille vanhemmille virheellisen viestin: se

ei auta heitä tiedostamaan lapsen perustarvetta tuntea isänsä ja äitinsä ja kasvaa heidän hoidossaan. Lapsen odotetaan sopeutuvan tilanteeseen kysymyksiä esittämättä ja ilman kaipausta, vaikka kyseessä on yksi lapsen identiteettiä ja koko olemassaoloa kaikkein keskeisimmin koskettavista asioista.

Millie Fontana kertoo, että hänen oli vaikea joutua aina 11 vuoden ikään asti kasvamaan lesboparin kodissa ilman tietoa biologisesta isästään. Ilman tietoa toisesta vanhemmastaan lapsella on jatkuvia kysymyksiä omasta identiteetistään. ”Kasvaessani katselin itseäni peilistä ja mietin mielessäni: Mistä olen saanut nämä vihreät silmät? Mistä olen saanut nämä persoonallisuuden piirteet ja lahjat, joita ei ole kummallakaan kodissani olleista vanhemmistani.”

Fontana koki oman perusoikeutensa riistona sen, että hänen kaksi äitiään kieltäytyivät antamasta hänelle tietoa hänen biologisesta isästään: ”Vanhempani ottivat minulta pois jotakin minulle kuuluvaa päättäessään, mitkä osat minun identiteetistäni heidän sopii paljastaa minulle. Siinä missä muut lapset saattoivat katsoa peiliin ja sovittaa nuo puuttuvat palaset sanomalla ’Minä rakastan isääni ja äitiäni’, minä en voinut tehdä niin. Keitä minun vanhempani oikein olivat päättämään, mitkä osat minun identiteetistäni ovat hyväksyttävissä ja mistä minulle voidaan kertoa?”

Naisen kanssa parisuhteessa elävä ja puolisonsa keinohedelmöityksellä hankkiman pojan adoptoinut Jeanette Östman tiedostaa ulkopuolisen lahjoittajan avulla tuote-

tun lapsen identiteettiongelman. Hän pitää riittämättömänä sitä, että keinohedelmöityksellä tuotettu lapsi saa tietää lahjoittajan identiteetin vasta 18 vuoden iässä. ”Itse olen sitä mieltä, että lapsen pitäisi saada tiedot jo täytettyään 16, koska nuoruus voi olla aikaa, jolloin mietitään identiteettiä ja alkuperää” (Östman 2014: 159). Millie Fontanan esimerkki kuitenkin kertoo, että lapsen tarve tuntea biologisten vanhempinsa identiteetti herää jo paljon varhaisemmin ja tietämättömyys isän henkilöstä voi johtaa vaikeisiin psyykkisiin ongelmiin.

Östman ei varsinaisesti pohdi sitä, onko eettisesti oikeuttettua yleensä suunnitelmallisesti tehdä lapsesta geneettistä orpoa. Hän pohtii lesbosuhteen merkitystä lähinnä aikuisen näkökulmasta. ”Eräs minulle läheinen ja hyvää tarkoittava ihminen on useaan kertaan kysynyt, miksi en valitse helpompaa elämää, kun kerran voin rakastaa myös miehiä” (emt. 160). Heteroseksuaalinen vaihtoehto olisi epäilemättä helpompi myös lapselle, koska silloin lapsi syntyisi isänsä ja äitinsä kotiin.

Östmanin mielestä lesbous on yksi synnynnäinen potentiaali, joka sattui aktivoitumaan hänen elämässään, vaikka hän oli elänyt myös heterosuhteessa. ”En ole päättänyt elää lesbona, vaan rakastuin ihmiseen, joka sattui olemaan tuleva vaimoni.” Hän kertoo, että hänen suhtautumisensa yhteiskunnassa vallitseviin normeihin on riippunut osin siitä, mikä on kulloinkin ollut hänen kumppaninsa sukupuoli. Eläessään parisuhteessa miehen kanssa eli ”heterojärjestelmässä” hän

kamppaili vapautuakseen ”rajoittavista odotuksista ja vaatimuksista”. Yhteiskunnan rajoja rikkomalla hän halusi tilaa ilmaista itseään. ”Olen ponnistellut irti perinteisestä perherakenteesta, yhteisestä sukunimestä, kirkkohäistä ja koko paketista.” Eläessään parisuhteessa naisen kanssa ja vallitsevien heteronormien ulkopuolella hän on ”kamppaillut oikeudesta saada olla olemassa, kuulua johonkin ja voida olla osallisena niissä perinteissä ja nauttia siitä perusturvasta, jotka ovat vakiintuneet yhteiskuntaamme ja joita itsekin arvostan”.

Rakkauden tunteet voivat viedä kenet tahansa mensesään. Silti asiaa pitäisi voida pohtia myös lapsen näkökulmasta. Onko lapsella oikeus ”kuulua johonkin ja voida olla osallisena niissä perinteissä ja nauttia siitä perusturvasta”, jotka hänelle kuuluvat biologisen äitinsä ja isänsä lapsena? Aikuisten vapauksia rajoittavien avioliittonormien tarkoituksena on suojella tätä lapsen oikeutta.

Lapset poliittisina pelinappuloina

Rivka Edelmanin (2015) mielestä sukupuolineutraali avioliittolaki lisää taipumusta käyttää sateenkaarilapsia näyttelyesineinä, joiden avulla todistellaan, että nämä isästään tai äidistään erotetut lapset ovat aivan yhtä onnellisia kuin lapset äitinsä ja isänsä kodissa. Lasten odotetaan hymyilevän onnellisina, vaikka he sydämessään itkisivät menetettyä isän

tai äidin kaipuutaan. ”Vanhempamme käyttivät meitä pieninä näyttelyesineinä”, kirjoittaa Edelman.

Monet sateenkaarilapset ovat kertoneet, että nykyisessä poliittisessa tilanteessa heihin kohdistuu paineita antaa sukupuolineutraalia avioliittolakia tukevia lausuntoja. Kun Dawn Stefanowicsilta kysyttiin, miksi niin harvat hänen tuntemistaan kymmenistä sateenkaarilapsista kertovat rehellisesti kokemuksistaan, hän vastaa: ”He ovat kauhuissaan. Lapset, jotka kertovat näistä perhesalaisuuksista, ovat kokonaan riippuvaisia vanhemmistaan. Heitä taakoitetaan velvollisuudella salata asioita. He joutuvat näyttelemään ulospäin onnellista perhettä, mikä ei ole todellisuutta. Kun sukupuolineutraali avioliitto hyväksytään, lapset vaiennetaan vielä kokonaisvaltaisemmin. He uskovat, ettei ole ketään turvallista aikuista, jonka luokse he voisivat mennä” (Stefanowics 2007). Dawn itse pystyi kertomaan kokemuksistaan vasta, kun hänen isänsä ja tämän kumppanit olivat kuolleet.

Millie Fontana kertoo kokeneensa nöyryyttävänä, että hän oli ”enemmän poliittinen kannanotto kuin rakkaudesta syntynyt lapsi”. Hän joutui kahden äitinsä kanssa konflikteihin alkaessaan esittää heille kysymyksiä hedelmöityksestään ja isästään. ”Identiteettikysymykset vaivaavat minua edelleen päivittäin”, hän kertoo 22-vuotiaana. Fontana koki olevansa henkisen väkivallan kohde, koska hän oli pikemminkin väline poliittisessa taistelussa kuin itseisarvoisesti rakastettu lapsi. ”Nämä ihmiset epäsuorasti raiskasivat minut, koska he eivät nähneet minua persoonana, vaan kannanottona, jonka

avulla he halusivat osoittaa, että lesbot osaavat kasvattaa lapsia.”

”Vaikka ilmaisain kokevani paljon tuskaa, he eivät silti halunneet paljastaa minulle, kuka isäni oli”, hän kertoo. ”Kamppailin itsemurha-ajatusten ja masennuksen kanssa, menestyin huonosti koulussa, koin itseni irralliseksi, koin etten ansaitse olla olemassa. On surullista kokea, ettei ole elämän arvoinen.”

Fontanan mukana lapsen kannalta on luonnotonta kasvaa kodissa, jossa häneltä puuttuu joko biologinen isä tai äiti. Hän kritisoi tällaisten lasten tuottamiseen vievää aikuiskeskeistä ajattelua. Lapsi tuotetaan luonnottomaan ympäristöön ja hänen odotetaan kukoistavan, ilman että jouduttaisiin erityisesti panostamaan hänen biologisen isättömyytensä tai äidittömyytensä tuottamaan ongelmaan. Fontanan mielestä tällainen lapsi joutuu mahdollittomaan tilanteeseen: hän kärsii tilanteensa luonnottomuudesta, mutta jos hän ilmaisee kärsimystään, se tulkitaan perusteettomaksi kapinoinniksi. Näistä lapsista tulee helposti perheen mustia lampaita, koska perheen aikuiset voivat kokea lapsen isän- tai äidin-kaipuun hyökkäykseksi itseään vastaan ja torjua sen perusteettomana. Fontana korostaa, ettei pelkkä rakkaus riitä lapselle. ”Lapset tarvitsevat vastauksia ja selvyyttä.” Lasten täytyy saada tietää, mihin kokonaisuuteen he kuuluvat.

Sateenkaarilasten syyllistäminen

Fontana kertoo kokeneensa syyllisyyttä, koska hän ei voinut kehittyä tasapainoisesti niiden keinotekkoisten rajojen sisällä, joita hänen lesboäitinsä näkivät hyväksi hänen elämälleen asettaa. ”Olinko minä homofobinen katsoessani molempia rakastavia vanhempiani ja pyytäessäni hartaasti, että he kertoisivat minulle kuka minä olen?” Hän kertoo, ettei aio ”suostua vaikenemaan niiden ihmisten vaatimuksesta, jotka sanovat mitä minun on soveliasta tuntea, että olen muka paha ihminen, koska haluan isän, tai etten kenties rakastanut äitejäni riittävästi, koska halusin isän”.

Nykyisessä avioliittokeskustelussa lapsen oikeuksien puolustajat pyritään usein vaientamaan käyttämällä mielikuvaa, jonka mukaan lapsen oikeutta isään ja äitiin ei voida perustella järkisyillä, vaan että kaikki järkisyyt ovat vain näennäisperusteluja asennevammalle, homofobialle. Vetoamalla tällaisiin tunneperäisiin tekijöihin Fontanan kaltaisille nuorille tehdään vaikeaksi elää kosketuksissa omaan kokemukseensa äidittömyyden tai isättömyyden aiheuttamasta kivusta. Tällaisen mielikuvamanipuloinnin avulla heidän kokemuksensa voidaan sivuuttaa ilman, että sitä tarvitsee edes käsitellä. Sikäli kuin jokainen lapsen oikeuksia puolustava ihminen voidaan leimata moraalittomaksi ja tunnevammaiseksi, ei tarvitse enää edes kuunnella niitä perusteluita, joita esitetään puolustettaessa lapsen oikeutta isään ja äitiin. Asenteillaan ja mielipiteillään näiden ihmisten väitetään siir-

täneen itsensä poliittisesti korrektin seurapiirin ulkopuolelle. Heidät voidaan sosiaalisesti eristää ja leimata pelkäänsiksi, että he rehellisesti kertovat kokemuksistaan.

Fontana koki syyllisyyttä siitä, että hän kaipasi isää, samalla kun hän koki, että hänet oli tuotettu isättömään olemassaoloon osana poliittista kannanottoa, jonka mukaan lapsi ei välttämättä tarvitse isää tai äitiä. Sateenkaarilasten kokeman syyllisyyden voidaan odottaa kasvavan sukupuolineutraalin avioliittolain laillistamisen myötä, koska silloin lainsäädäntöön on kirjattu vakaumus, jonka mukaan isättömyys tai äidittömyys on lapsen normaalitila – lapselle riittää, että hänellä on rakastavat vanhemmat.

Näin sukupuolineutraali avioliittolaki vie sateenkaarilapsilta oikeutuksen kaivata puuttuvaa biologista vanhempaa. Tässä uudessa ideologisessa ilmapiiressä lapsen isän- tai äidinkaipeus tulkitaan helposti syytökseksi samaa sukupuolta olevia vanhempia vastaan: he eivät ole onnistuneet rakastamaan lastaan tarpeeksi. Miksi lapsi muuten kaipaisi perheen ulkopuolista biologista vanhempaa? Tai vaihtoehtoisesti sen voidaan tulkita sisältävän viestin, että lapsi on yksinkertaisesti psyykkisesti häiriintynyt (koska normaalille lapselle pitäisi riittää, että hänen sosiaaliset vanhempansa rakastavat häntä).

On henkistä väkivaltaa viestiä lapselle, ettei hän tarvitse biologista isää tai äitiä. Tämä tuskallinen viesti voidaan välittää lapselle käyttämällä kauniita fraaseja, kuten ”rakkaus luo perheen”, ja ”tämä riittää sinulle”. Koska tämä viesti

on ristiriidassa lapsen oman kokemuksen kanssa, hän joutuu ihmettelemään: ”Mikä minussa on vialla, kun minä kaipa-
aan isää/äitiä?”

Asiantuntija-avun vaikeutuminen

Normalisoimalla lapsen kannalta epänormaali tilanne luodaan reunaehdot, joiden sisällä isättömän tai äidittömän lapsen todellisista ongelmista keskusteleminen ja niiden hoitaminen muuttuu kielletyksi. Fontana kertoo: ”Äitini esitti minulle kerran kysymyksen: ’Millie, mitä jos minä ja kumpapanini voisimme mennä naimisiin? Mitä jos meillä olisi se vakaa perheympäristö, joka kaikilla muillakin on?’ Minä vastasin kysymykseen hyvin yksinkertaisesti toisella kysymyksellä: ’Miten psykologit olisivat hoitaneet minua ja ongelmieni taustalla vaikuttavaa isättömyyden ongelmaa, jos isättömyyden tiedostaminen tulkittaisiin jonkinlaiseksi syrjinnän muodoksi? Miten yksikään lääkäri olisi oikeuteen joutumisen pelossa hoitanut minua sellaisessa tilanteessa?’ Äitini ei vastannut mitään. Hän vain oli hiljaa. Kukaan ei ajattele tätä. Ihmisillä on niin kiire naimisiin.”

Sikäli kuin tästä ilmapiiristä on seurauksena se, ettei lapsi saa enää ääneen ilmaista ja prosessoida omaa isän- tai äidinkaipuutaan, hänen mahdollisuutensa käsitellä ahdistustaan psyykkisesti heikkenevät. Näin tämän torjutun isän- tai äidinkaipuun haittavaikutukset tulevat syvemmiksi ja pitkä-

aikaisemmiksi. Jos lapsi kääntyy sosiaaliviranomaisen puoleen ongelmansa kanssa, hän saa pelätä sosiaaliviranomaisen vain ohjaavan häntä sopeutumaan tilanteeseen: viranomaiset uskovat enemmän uuden lainsäädännön logikkaan ja yhteiskuntatieteen muotioppeihin kuin lapsen ilmaisemaan ahdistukseen. Uuden ajattelun mukaan ongelma ei ole perheessä vaan lapsessa. Ehkä lapsi itse kärsii homofobiasta, josta hänet on parannettava.

5

Avioliittolaki kulttuurin opettajana ja muokkaajana

Avioliittolakia koskevassa keskustelussa on pääosin keskitytty pelkkiin lainsäädännöllis-juridisiin vaikutuksiin. Lain paljon mittavimmat kulttuuriset ja kasvatukselliset vaikutukset on jätetty keskustelussa usein huomion ulkopuolelle.

Avioliitto on yleismaailmallinen instituutio, joka on jo vuosituhansien ajan muodostanut osan kaikkia inhimillisiä kulttuureja. Avioliittoinstituution yleismaailmallisuus antaa meille syyn uskoa, ettei avioliitto ole mielivaltaisen keksintö vaan luonnollinen instituutio, jonka rakenne perustuu ihmisluonnon yleisiin ja väistämättömiin piirteisiin. Se ei ole pelkkä yhteisöllinen sopimus, jota voidaan ilman kielteisiä seurauksia vapaasti muokata ”muuttuneiden olosuhteiden myötä”.

Kun avioliittolaki muuttuu niin, ettei se enää tee oikeutta avioliiton luonnolliselle rakenteelle, se ohjaa ihmistä elämään ristiriidassa oman ihmisluontonsa kanssa. Näin se vaarantaa ihmisen ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin.

Avioliiton luonnollinen rakenne on verrannollinen terveyden luonnolliseen rakenteeseen. Ihmisten terveys perustuu tiettyihin luonnon tosiasioihin ja lainalaisuuksiin. Terveyden edellytyksenä on esimerkiksi monipuolinen ja riittävä ravinto, lepo ja liikunta. Sosiaali- ja terveysministeriö vaarantaa ihmisten terveyden, jos se rakentaa tarjoamansa terveysinformaation enemmän ruuantuottajien tai lääkefirmojen taloudellisten etunäkökohtien kuin ihmisten terveyden objektiivisten lainalaisuuksien mukaan. Sosiaali- ja terveysministeriön lausunnot eivät voi muuttaa terveyden luonnollista rakennetta, ne voivat korkeintaan hämärtää ihmisten tietoisuuden siitä (Lee & George 2014).

Sama pätee avioliittoon. Avioliitto on luonnollinen instituutio, jonka tarkoituksena on turvata äidin, isän ja lapsen kolmoissidos. Kun viemme tältä kolmoissidokselta lainsäädännön turvan, vaarannamme puolisoiden hyvinvoinnin ja lapsen terveen kehityksen. Eduskunnan säätämät lait eivät voi muuttaa avioliiton ja perheen luonnollisia tosiasioita. Ne voivat korkeintaan hämärtää ihmisten tietoisuuden niistä. Kun elintärkeät tosiasiat avioliiton luonnollisesta rakenteesta hämärretään yleiseltä tietoisuudelta etupyyteiden säätelemän lainsäädännön takia, vaarannetaan sekä aikuisten että lasten hyvinvointi ja moraalinen eheys.

Henkisellä tasolla avioliitto merkitsee puolisoiden rakaudentäyteistä, pysyvää ja puolisuuskollista sitoutumista. Fyysisellä tasolla se merkitsee sitä, että nainen ja mies yhtyvät seksuaalisesti niin, että heistä tulee ”sananomukaisesti,

ei vertauskuvallisesti, yksi organismi”, joka on periaatteessa kykenevä synnyttämään uutta elämää (George 1999: 183, viite 23). Näin avioliiton kokonaisvaltainen yhteys sitoo äidin, isän ja lapsen toisiinsa tavalla, joka takaa lapsille parhaimman turvan heidän kehityskautensa ajaksi.

Koska oikea käsitys avioliitosta on edellytys ihmisten hyvinvoinnille, on valtiolla velvollisuus tehdä voitavansa edistääkseen ja suojellakseen tietoa avioliiton luonnollisesta rakenteesta. Avioliittokulttuuri joko auttaa ihmistä saamaan selkeän käsityksen avioliiton luonnollisesta rakenteesta tai se luo yhteiskuntaan sekaannusta avioliiton merkityksestä. Valtion lait ja toimintatavat muovaavat omalta osaltaan yleistä kulttuuria. Jos valtion lait antavat vääristyneen kuvan avioliitosta, ne heikentävät yhteiskunnan jäsenten kykyä hyötyä avioliittoinstituution tarjoamasta inhimillisestä ja yhteisöllisestä hyvästä (Lee & George 2014: 104–105).

Avioliiton yhteiskunnallinen viesti

Avioliittolain ensisijainen vaikutus perustuu sen lähettämään yhteiskunnalliseen viestiin. Tämä on perustana niin sanotulle viestiargumentille. Sukupuoliperusteinen (naisen ja miehen välinen) ja sukupuolineutraali avioliittolaki rakentuvat erilaisen avioliittokäsityksen varaan ja ne lähettävät yhteiskunnalle erilaisen viestin. Maggie Gallagherin (2012: 99) mukaan perinteisen avioliiton merkitys voidaan tiivistää näin:

Avoliitto on muut seksuaalisuhteet poissulkeva, pysyvä aviomiehen ja vaimon välinen seksuaalinen yhteys ja liitto (union), jossa puoliset lupaavat huolehtia toisistaan ja niistä lapsista, jotka syntyvät heidän suhteestaan.

Avoliitto on historiallisesti ymmärretty instituutioksi, jonka julkisena tehtävänä on:

- a) edistää aikuisten moraalista eheyttä kanavoimalla seksuaaliset voimat elinikäiseen liittoon vastakkaista sukupuolta olevan puolison kanssa,
- b) suojella lapsen oikeutta kasvaa isänsä ja äitinsä kodissa,
- c) yhdistää eri sukupuolet toisiinsa yhteiskunnan luonnollisessa perusyksikössä, ja
- d) luoda edellytykset samaa sukupuolta olevien suhteiden läheisyydelle ja välittömyydelle määrittämällä ne luonteeltaan ei-seksuaalisiksi.

Avoliittoinstituutio rohkaisee ihmisiä julkisesti sitoutumaan elinikäiseen liittoon ja näin luomaan vakaan kodin lapsen terveelle kehitykselle. Koska avoliittoinstituutio perinteisessä muodossaan ylläpitää elinikäisen parisuhteen ihanetta, se luo uskottomuuden ja avioeron vastaista ilmapiiriä. Näiden tekijöiden välityksellä avoliittoinstituutio lähettää viestin, jolla on tärkeä merkitys koko yhteiskunnan hyvinvoinnille, kuten Maggie Gallagher asian ilmaisee: ”Avoliiton ideana on, että lapset tarvitsevat äidin ja isän, että yhteis-

kunta tarvitsee lapsia, ja että aikuisilla on velvollisuus muokata seksuaalinen käyttäytymisensä niin, että he tarjoavat lapsille vakaan kasvuympäristön” (Gallagher 2003: 23).

Avioliittolaki turvaa aikuisten moraalista eheyttä rohkaistessaan elinikäistä sitoutumista, jonka perustana on toisen kunnioittaminen itseisarvoisena olentona riippumatta tämän ominaisuuksista, jotka voivat olennaisesti muuttua onnettomuuksien, vastoinkäymisten ja sairauksien seurauksena. Avioliitto vaikuttaa myös ihmissuhteiden dynamiikkaan yleisemminkin yhteiskunnassa, koska se luo omalta osaltaan reunaehdoja kaikille ihmissuhteille.

Miten sitten sukupuolineutraali avioliittolaki vie pohjaa aikuisen moraaliselta eheydeltä ja lapsen mahdollisuudelta kasvaa isänsä ja äitinsä yhteisessä kodissa? Millä tavalla sukupuolineutraali avioliittolaki vaikuttaa yleensä kielteisesti ihmissuhteiden dynamiikkaan yhteiskunnassa? Uusi avioliittolaki antaa harhaanjohtavan käsityksen avioliiton luonnollisesta rakenteesta, mikä helposti johtaa ihmisiä moraalisesti ongelmallisiin ratkaisuihin, jotka uhkaavat heidän moraalista eheyttään.

Sukupuolineutraali avioliittokäsitys voidaan määritellä näin:

Avioliitto on kenen tahansa kahden ihmisen välinen rakastava ja toisistaan huolehtiva yhteys ja liitto.

Sukupuolineutraali avioliittokäsitys muuttaa avioliiton määritelmän niin, että liitosta mahdollisesti syntyvät lapset poistuvat avioliittokäsityksestä, koska se määrittelee avioliiton homo- ja heteroseksuaalisen parisuhteen yhteisten nimittäjien pohjalta. Samaa sukupuolta olevien parien ei voi olettaa liittoa solmiessaan sitoutuvan hoitamaan perheeseen syntyviä lapsia, koska lapsia ei synny luonnollista tietä, vaan niitä voi syntyä ainoastaan kolmannen osapuolen avulla. Näin sukupuolineutraali avioliitto pelkistyy puolisoiden väliseksi liitoksi ilman lapsia koskevia sitoumuksia. Koska samaa sukupuolta olevien parien kodeissa lapsi on erotettu joko biologisesta isästään tai äidistään, sukupuolineutraali avioliittokäsitys lähettää viestin: lapsi ei tarvitse biologista isää tai äitiä, vaan kaksi rakastavaa sosiaalista vanhempaa voi korvata heidät, ilman että lapsi kärsii vahinkoa.

Tämä pelkistetty viesti siirtyy myös heteroseksuaalisiin avioliittoihin, koska ei voida ajatella, että yksi ja sama avioliittoinstituutio sitouttaisi pareja eri tavalla.

Tarkoituksena ei ole väittää, etteivätkö samaa sukupuolta olevat parit olisi yhtä lailla kiinnostuneita lapsistaan tai etteivätkö he voisi suhdetta solmiessaan tehdä myös lapsia koskevia sopimuksia. Tarkoituksena on vain kiinnittää huomiota siihen, että samaa sukupuolta olevat parit eivät pelkästään avioliiton solmimisella sitoudu pitämään huolta suhteen osapuolille mahdollisesti syntyvistä lapsista, koska homoseksuaalisesta suhteesta ei synny lapsia luonnollista tietä. Sikäli kuin myös heteroseksuaaliset parit omaksu-

vat tämän saman avioliittokäsityksen eivätkä sitoudu hoitamaan suhteesta syntyviä lapsia, lisääntyy abortoitujen tai heitteille jätettyjen lasten määrä, koska heteroseksuaalisissa suhteissa lapsi voi saada alkunsa ja syntyä, vaikka hänen syntymäänsä ei olisi suunniteltu.

Avioliiton moraalinen ja empiirinen viesti

Sukupuoliperusteinen eli naisen ja miehen välinen avioliitto lähettää sekä moraalisen että empiirisen (kokemusperäisen) viestin. Moraalinen viesti on avioliiton ydin.

1) Keskeistä avioliittoinstituutiosta on sen antama moraalinen viesti puolisoille ja vanhemmille ja siihen sisältyvä lasten oikeusvaade suhteessa biologiseen isään ja äitiin. Tämän moraalisen viestin mukaan puolisoitten tulisi kohdella toisiaan ja lapsiaan itseisarvoisina olentoina ja sitoutua elinikäiseen avioliittoon. Isien ja äitien ei tulisi hylätä lapsiaan ja avioeroon tulisi turvautua vain viimeisenä mahdollisuutena.

2) Perinteisen avioliittoinstituution moraaliseen viestiin liittyy kokemusperäinen viesti: lapset voivat yleensä parhaiten kasvaessaan biologisen äitinsä ja isänsä kodissa. Tätä kokemusperäistä viestiä tukee laaja yhteiskuntatieteellinen tutkimusaineisto.

Moraalisessa viestissä on kaksi osaa, jotka koskevat a) puolisoiden moraalista eheyttä ja b) lasten identiteetti- ja suhde-oikeuksia. Tarkastelen kumpaakin moraalista viestiä erikseen.

Puolisoiden moraalinen eheys

1a) Ensinnäkin avioliitto antaa viestin, jonka tarkoituksena on suojella aikuisten moraalista eheyttä kanavoimalla seksuaalisuus naisen ja miehen elinikäiseen, puolisouskolliseen liittoon. Eläessään avioliiton moraalisen rakenteen ehdoilla mies ja nainen kohtelevat toisiaan ja lapsiaan itseisarvoisina olentoina, koska avioliitto ohjaa heitä kunnioittamaan toisilleen antamaansa sitoumusta ja samalla tarjoamaan lapselleen vakaan kodin hänelle luonnollisessa ympäristössä.

Avioliiton on tarkoitus olla elinikäinen liitto, koska silloin turvataan puolisoiden kohtelu itseisarvoisina olentoina ja heidän moraalinen eheydensä, äidille turva raskauden ja lastenhoidon ajaksi ja lapselle suoja koko kehityskautensa ajaksi. Avioukollisuus kuuluu keskeisenä normina avioliiton rakenteeseen, koska uskottomuus loukkaa sekä puolison että uuden seksuaalikumppanin arvoa itseisarvoisena olentona ja voi johtaa siihen, että puolisot saavat lapsia avioliiton ulkopuolisten kumppanien kanssa. Nämä lapset joutuisivat sitten kasvamaan erossa joko biologisesta isästään tai äidistään.

Saksalaisen filosofin Immanuel Kantin mukaan moraalin keskeinen periaate on, että ihmisen tulee kohdella muita ihmisiä ja itseään aina päämääränä sinänsä eikä koskaan välineenä. Tämä keskeinen moraalinen periaate sulkee pois irralliset seksuaalisuhteet, koska ne esineellistävät ihmisiä eivätkä sovi yhteen ihmiselle kuuluvan kunnioituksen kanssa. Silloinkin kun irrallinen seksuaalisuhte perustuu keskinäiseen sopimukseen ja on molemmille tyydyttävä, ”kumpainenkin saattaa häpeään toisen ihmisyyden. He tekevät ihmisyydestä himojensa ja viettiensä tyydyttämisen välineen” (Kant 1981: 164).

Kantin mukaan ihminen ei saa kohdella toista esineellistävasti eikä saa antaa kohdella itseään esineenä. Tämä sulkee tietysti pois sen, että ihminen voisi myydä itseään toisten seksuaalisten halujen tyydyttämiseksi. Ihmisellä ”ei ole oikeutta tarjota itseään rahaa vastaan toisille käytettäväksi esineenä seksuaalisten taipumusten tyydyttämiseen”, koska hän silloin kohtelee itseään esineenä ja kauppatavarana.

”Taustalla oleva moraaliperiaate on se, että ihminen ei ole omaa omaisuuttaan eikä voi tehdä ruumiillaan mitä haluaa” (Kant 1981: 165–166). Vain silloin kun kaksi ihmistä antautuu toisilleen kokonaan niin, että puoliset jakavat ”ihmisyytensä, ruumiinsa ja sielunsa niin myötä- kuin vastoin- käymisissä ja kaikessa mielessä”, heidän seksuaalisuutensa voi johtaa ”ihmisolentojen liittoon” (Kant 1981: 167). Vain silloin, kun tällainen ihmisolentojen liitto solmitaan vastakkaisen sukupuolten välillä, tulee lähtökohtaisesti mahdolliseksi

saada lapsia käyttämättä toisia ihmisiä pelkkänä välineenä (esimerkiksi spermapankin tai kohdunvuokrauksen välityksellä) ja tehdä oikeutta lapselle itseisarvoisena olentona, jolla on oikeus tuntea itsensä suhteessa isäänsä ja äitiinsä.

Lapsen identiteetti- ja suhdeoikeudet

1b) Toiseksi avioliitto lähettää viestin, jonka tarkoituksena on suojella lapsen identiteetti- ja suhdeoikeuksia turvaamalla hänelle koti, jossa hän saa elää biologisen isänsä ja äitinsä hoidossa.

Jotta lapsi voisi löytää identiteettinsä ja ainutlaatuisen kutsumuksensa yksilönä, hänellä on kolme ihmisoikeutta, jotka koskevat hänen suhdettaan alkuperäänsä eli siihen, miten hän on saanut olemassaolonsa:

- 1) oikeus tuntea biologinen alkuperänsä, isänsä ja äitinsä,
- 2) oikeus olla biologisten vanhempiensa kasvatettavana ja kasvaa oman biologisen sukunsa yhteydessä, ja
- 3) oikeus omata vanhempi molemmista sukupuolista
(Somerville 2007: 179).

Näitä oikeuksia ei voida ottaa lapselta pois aiheuttamatta arvaamatonta vahinkoa. Nämä oikeudet on tunnustettu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa, vaikka suomalaiset lapsijärjestöt ovat nykyään sitä usein haluttomia myöntämään.

Näiden lapsen perusoikeuksien perustana on ihmisyyteen olennaisesti kuuluva tarve löytää ainutlaatuinen identiteettinsä. Koska lapset ovat inhimillisiä olentoja, jotka etsivät omaa ainutlaatuista identiteettiään ja elämänsä tarkoitusta, heillä on erityinen tarve pystyä jäljittämään oma alkuperänsä ja elää suhteessa siihen. Tämän identiteettinsä löytämiseksi heillä on oikeus kasvaa isänsä ja äitinsä yhteydessä. Ihmisen identiteetti ei ole pelkästään tietynlaisen biologisen organismin identiteetti, vaan ihmisen identiteetin ytimessä on *persoonan* identiteetti. Lapsen identiteetin kannalta on tärkeää voida jäljittää alkuperänsä persoonien välisiin suhteisiin, koska hän itse on persoonallinen olento. Hänelle voi olla masentavaa jäljittää alkuperänsä spermankkiin ja sen nimettömiin luovuttajiin, jotka eivät osoita häntä kohtaan mitään henkilökohtaista kiinnostusta.

Nämä lapsen perusoikeudet muodostavat perustan hänen yksilölliselle vapaudelleen, hänen oikeudelleen itse määrätä elämästään ja toimia itseohjautuvasti. Koska vapaus on persoonan ominaisuus (ei-persoonallinen olento ei ole vapaa), persoonallisen identiteetin määrittely edellyttää mahdollisuutta jäljittää alkuperänsä persoonallisiin olentoihin ja heidän suhteisiinsa. Siksi oman persoonallisen identiteetin määrittelyn perustana on mahdollisuus tuntea oma biologinen alkuperänsä.

Lapsen biologinen alkuperä naisen ja miehen välisessä rakkaussuhteessa on perusta hänen identiteetilleen useissa eri suhteissa:

1) Hänen moraalinen identiteettinsä itseisarvoisen arvokkaana ihmisolentona perustuu osaltaan siihen, että hän on kahden toisiaan rakastavan ihmisen rakkauden hedelmää ja että hänen vanhempansa lähtökohtaisesti rakastavat häntä lapsenaan riippumatta hänen ominaisuuksistaan.

2) Hänen sosiaalisen identiteettinsä perusta on siinä sosiaalisten suhteiden kentässä, johon hän sijoittuu biologisten vanhempiensa lapsena. Vanhempiensa myötä hän pääsee osalliseksi heidän sosiaalisesta pääomastaan. Kun hänellä on kumpaakin sukupuolta olevat vanhemmat, hän saa luonnostaan yhteyden molempia sukupuolia yhdistäviin sosiaalisiin yhteisöihin.

3) Hänen seksuaalisen identiteettinsä lähtökohta on se, että hän on naisen ja miehen välisen rakkauden hedelmä. Sekä isällä että äidillä on lapselle oma erityinen merkityksensä.

4) Hänen kansallinen identiteettinsä kehittyy suhteessa hänen sukuunsa ja sen paikkaan kansakunnan ja kansojen kokonaisuudessa. Näin hän saa paikan ihmiskunnan kokonaisuudessa.

5) Biologinen alkuperä muodostaa yhteyden edeltäviin sukupolviin ja sitä kautta ihmiskunnan historiaan. Tämän historiallisen yhteyden katkaiseminen jättää hänet persoonallisella tasolla historiattomaksi olennoksi, vaille tiedostettua paikkaa sukupolvien ketjussa.

6) Historiallisen alkuperänsä välityksellä hän on osallinen tietystä kulttuurista ja sen kulttuuriperinnöstä: sen kielestä, kirjallisuudesta, taiteesta ja filosofiasta, arvomaailmasta ja saavutuksista.

7) Hänen asemansa itseisarvoisesti rakastettuna ihmisolentona antaa perustan hänen yksilölliselle identiteetilleen ja vapaudelleen kehittyä omaan suuntaansa ilman ideologisia velvoitteita palvella erilaisia poliittisia kannanottoja.

Naisen ja miehen välisen avioliiton rakenne tekee lapselle mahdolliseksi harmonisesti yhdistää nämä identiteetinsä eri ulottuvuudet, koska se luonnostaan johtaa siihen, että lapsi syntyy biologisen isänsä ja äitinsä, näiden sukujen, sosiaalisten verkostojen ja kulttuurin yhteyteen. Naisen ja miehen välinen avioliitto yhdistää lapsen identiteetin eri ulottuvuudet yhdeksi eheäksi kokonaisuudeksi, jossa identiteetin eri osat tukevat toisiaan ja rakentavat hänen sisäistä eheyttään ja ainutlaatuaista yksilöllisyyttään.

Sukupuolineutraalin avioliittolain lähettämä viesti

Millä tavalla sukupuolineutraali avioliittolaki sitten estää näitä kahta avioliiton moraalista viestiä välittymästä? Sukupuolineutraali avioliittolaki estää avioliiton keskeisiä viestejä välittymästä asettamalla aikuisen näkökulman lapsen perusoikeuksien edelle.

1a) Sukupuolineutraali avioliittolaki hämärtää tietoa aviopuolisoiden moraalisen eheyden edellytyksistä, koska se suosii

telee julkisesti samaa sukupuolta olevien parien seksuaalisia liittoja, joiden rakenne erottaa sukupuolet toisistaan ja välttämättä erottaa lapsen joko biologisesta äidistään tai isästään. Koska avioliitto-oikeus sisältää samalla oikeuden perheen perustamiseen, tällainen julkinen suositus rohkaisee hankkimaan lapsia ulkopuolisen luovuttajan apuun perustuvan lisääntymisteknologian avulla. Seurauksena on geneettisiä orpoja, jotka on erotettu joko biologisesta isästään tai äidistään.

Eläessään itse tuottamansa geneettisen orvon identiteettikamppailun lähellä aikuinen joutuu kohtaamaan oman syyllisyytensä – hän on itse harkitusti tuottanut lapselle elämäolosuhteet, jotka altistavat lapsen identiteettiongelmile. Sukupuolineutraali avioliittolaki rohkaisee häntä kuitenkin torjumaan syyllisyytensä, mistä seuraa luonnostaan, että aikuisella on kiusaus tukahduttaa lapsen identiteettiä ja alkuperää koskevat kysymykset tai muuttaa niiden merkitys. Tällä tavalla sukupuolineutraali avioliittolaki vie puolisojen huomiota pois lapsen identiteetti- ja suhdeoikeuksista, mikä murentaa myös aikuisten moraalista eheyttä.

Ib) Samaa sukupuolta olevien parien liitto erottaa lapset välttämättä joko biologisesta isästään tai äidistään. Niinpä näiden liittojen rakenne loukkaa lapsen perustavia identiteetti- ja suhdeoikeuksia omiin biologisiin vanhempiinsa nähden. Tästä seuraa identiteetti- ja suhdeongelmia, joiden merkityksen sukupuolineutraali avioliittoajattelu pyrkii kuitenkin häivyttämään viestiessään, ettei lapsi välttämättä tarvitse isää tai äitiä. Näin

lapset jätetään kamppailemaan näiden identiteetti- ja suhdeongelmien kanssa ilman läheisten aikuisten ja yhteiskunnan tukea.

Sukupuolineutraali avioliittolaki murentaa lapsen identiteetin perustaa asettaessaan isättömyyden ja äidittömyyden ihanteeksi: samaa sukupuolta olevien pariin liitoissa elävät lapset on aina erotettu joko biologisesta isästään tai äidistään ja heidän tarjoamastaan moraalista, sosiaalista, sukupuolisesta, historiallisesta ja sukuun paikantuvasta identiteetistään. Näin se estää lasta kehittämästä yhtenäistä identiteettiä, koska se katkaisee suhteen jompaankumpaan hänen biologisen ja kulttuurisen alkuperänsä kahdesta peruslähteestä, joko isään tai äitiin.

Lapsen moraalisen identiteetin ytimeen iskee syvän haavan tietoisuus siitä, että hänen biologinen isänsä tai äitinsä on alun perin hylännyt hänet esimerkiksi osana keinohedelmöitystä tai sijaiskohtujärjestelyä ikään kuin hän ei olisi heidän rakkautensa arvoinen. Samalla hänet on jätetty ulos jommankumman biologisen vanhemman sukuyhteydestä, sosiaalisesta verkostosta ja kulttuuriperinnöstä. Näiden yhteyksien katkaiseminen jättää lapset keskelle irrallisia ja epäselviä identiteetin lähteitä, jotka herättävät hänessä monia vastaamattomia kysymyksiä hänen omasta alkuperästään ja estävät häntä pääsemästä selville siitä, kuka hän on.

Korottaessaan isättömän tai äidittömän perheen yhteiskunnalliseksi ihanteeksi sukupuolineutraali avioliittolaki mu-

rentaa yleensäkin avioliittojen pysyvyyttä, koska se heikentää ihmisten tietoisuutta isän ja äidin erityismerkityksestä lapselle ja korottaa aikuisten seksuaaliset mieltymykset kaikkien muiden näkökohtien yläpuolelle. Näin se heikentää perheiden vakauden perustusta ja erottaa yhä useampia lapsia identiteettinsä rakentamisen peruslähteistä.

Sukupuolineutraali avioliittolaki asettaa etusijalle aikuisen elämäntapavalinnat ja jättää lapsen oikeudet toissijaisiksi. ”Samaa sukupuolta olevien pariin liitto kirjaa lakiin julkisen kannanoton, jonka mukaan aikuisten halu luoda valitsemansa perhemuoto voittaa merkityksessä lapsen tarpeen kasvaa äitinsä ja isänsä kodissa. Se antaa oikeutuksen ja hyväksynnän äidittömien ja isättömien perheiden luomiselle – niitä pidetään yhtä hyvinä vaihtoehtoina kuin perheitä, joissa lapsella on isä ja äiti. Se merkitsee sitä, että laki ei enää ota kantaa siihen, tarvitsevatko lapset äitiä ja isää. Äidittömiä ja isättömiä perheitä pidettäisiin ihanteina” (Gallagher 2003: 24).

Todellisuudessa isä ja äiti eivät ole korvattavissa: isättömäksi tai äidittömäksi jäänyt lapsi voi kokea hylkäämisen traumaattisena, vaikka hän ulkoisen toiminnan tasolla siitä selviytyisikin. Mikään ei pysty korvaamaan biologisen isän ja äidin rakkautta lapseen. Tällä rakkaudella on erityismerkitys lapselle, ja sen menettäminen koetaan hylkäämisenä. Lapsi on luotu rakkautta varten ja rakkaudettomuus on uhka hänen minuudelleen. Lapsen perusminuuden loukkaaminen kaikkein keskeisimmällä alueella ja hänen elämänsä laadun

heikentäminen ovat liian suuri hinta maksettavaksi aikuisten elämäntavan suosimisesta.

Miehen ja naisen välisestä rakkaudesta syntynyt yksilö kokee, että hänen biologiset juurensa liittyvät persoonallisiin suhteisiin ja persoonien välisiin kertomuksiin. Jos sen sijaan lapsia tuotetaan kohdunvuokrauksen, spermabankkien tai laboratorioden kaupallisena tuotteena, rakkauden paikan ihmisen alkuperässä ottaa ennen pitkää raha. Tietoisuus näiden kylmien ja persoonattomien tekijöiden vaikutuksesta on usein vaikea näin tuotetuille lapsille. Yhteiskunnallisena käytäntönä tämä merkitsee kaikkein syvimmän ihmisyytemme tajun heikentämistä. Samalla annetaan yhä enemmän valtaa markkinoille ja poliittisille valtaorynteille.

Sukupuolieron merkitys

Sukupuolineutraali avioliittolaki heikentää myös perinteisen avioliittokäsityksen viestiä sukupuolten perustavasta erilaisuudesta ja sukupuolten välisen yhteyden elämää rikastuttavasta merkityksestä. Sylviane Agacinski (2001: xviii-xx) kiinnittää huomiota siihen, että naisella ja miehellä on perustavasti epäsymmetrinen suhde ”hedelmällisyyden järjestyksessä” eli suhteessa lapsen saamiseen. Sukupuoli ja seksuaalisuus eivät merkitse samaa miehelle ja naiselle. Tässä suhteessa miehen ja naisen välillä on ylittämätön kuilu, joka tekee heille mahdottomaksi täysin ymmärtää toisiaan. Tässä

mielessä maskuliinisuus ja feminiinisyys ovat yhteismitattomia: sukupuolierossa on kyse toisiinsa palautumattomasta olemassaolon järjestystä koskevasta kaksinaisuudesta, jota ei ole mahdollista poistaa tai yhdistää.

Naisen ja miehen epäsymmetria näkyy erityisesti siinä, että naisen kohdalla seksuaaliakti voi johtaa siihen, että lapsi alkaa kehittyä hänen sisällään. Näin naisella on alusta asti läheinen suhde syntyvään lapseen eikä tämä erityissuhde suinkaan häviä syntymän myötä, toisin kuin sukupuolineutraali ajattelu olettaa. Äidin ja lapsen suhteella on siksi erityismerkitys lapselle erityisesti hänen kehityksensä alkuvaiheessa eikä isä onnistu korvaamaan äitiä muuta kuin korkeintaan omassa mielikuvituksessaan ja lainsäätäjien kuvitelmissa. Lapsi kehittyy miehen ruumiin ulkopuolella ja isän täytyy alkaa kehittää suhdetta lapseen tästä ulkoisesta lähtökohdasta käsin. Äitiys on välittömästi koettavissa oleva tila, isyys taas päätellään tai luetaan tietylle henkilölle. Tässä mielessä äitiys ja isyys ovat epäsymmetrisiä toistensa kanssa. Seksuaaliero kertoo tästä verrannollisuuden puutteesta. Tämä olennainen ero osoittaa, etteivät mies ja nainen voi korvata toisiaan (Agacinski 2001: xx-xxi).

Miesparien ja naisparien on vaikeampi ylläpitää elinikäistä seksuaalisesti uskollista liittoa, koska he eivät saa tässä pyrkimyksessään tukea sukupuolien toisiaan täydentävyydestä. Samaa sukupuolta olevien parien liitoilla on tässä suhteessa kolme ongelmaa:

a) Samaa sukupuolta olevien parien liitto viestii, että sukupuolia ei ole luotu täydentämään toisiaan ja toisistaan riippuvaisiksi. Näin samaa sukupuolta olevan parisuhteen institutio-nalisointi samanarvoiseksi naisen ja miehen avioliiton kanssa etäännyttää sukupuolia toisistaan.

b) Sitoutuminen elinikäiseen seksuaaliseen suhteeseen samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa merkitsee joko sitoutumista lapsettomuuteen tai perheeseen hankittavien lasten identiteetti- ja suhdeoikeuksien loukkaamista, koska samaa sukupuolta olevien parien rakenne erottaa lapset aina joko biologisesta isästään tai äidistään. Samaa sukupuolta olevan parin adoptio-oikeus vie lapselta oikeuden saada korvaava kokemus isästä ja äidistä.

c) Samaa sukupuolta olevien parien liiton sukupuolidynamiikka ei tue elinikäisen seksuaalisesti uskollisen liiton luomista, koska siinä naisen ja miehen erilaisuus ja toisiaan täydentävyys ei tue avioliiton pysyvyyttä, vakautta ja puolisuuskol-lisuutta. Naisparit luovat seksuaalisesti uskollisia liittoja, mutta liitoista tulee niin symbioottisia, että seksuaalisuus ennen pitkää kuolee. Tämän seurauksena naisparien eroprosentti on parimuodoista kaikkein korkein. Miesparit puolestaan ajautuvat usein seksuaalisesti avoimiin suhteisiin, joissa molemmilla kumpaneilla on liiton ulkopuolisia seksuaalisia suhteita.

Sukupuolineutraali avioliittolaki ei siis suojele aikuisten moraalista eheyttä, koska rikkomalla äidin, isän ja lap-sen kolmoissidoksen se vie pohjan yhteiskunnan kaikkein

haavoittuvimpien jäsenten perustavilta ihmisoikeuksilta. Sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksyminen merkitsee perheen kaikkein haavoittuvimpia jäseniä vastaan kohdistuvan moraalisen loukkauksen tuomista avioliiton rakentamiseen.

Yleisen käsityksen mukaan sukupuolineutraalilla avioliittolailta ei ole paljoo vaikutusta, koska kyse on loppujen lopuksi vain samasta rakkaudesta ja homoseksuaalit vain haluavat samaa elämää kuin kaikki muutkin. Homoseksuaali aktivisti Jay Michaelson kuitenkin uskoo, että ”homoliitto muuttaa avioliittoinstituution, ei pelkästään laajenna sitä” (*Daily Beast* 2014), koska se muuttaa käsityksiä yksiavioisuudesta ja puolisuuskoollisuudesta.

Michaelson viittaa San Franciscon homoliitoista vuonna 2013 julkaistuun tutkimukseen, jonka mukaan noin puolet tutkituista homoliitoista ei ollut tiukasti yksiavioisia. ”Tämä tosiasia on yleisesti tunnettu homoyhteisössä – itse asiassa oletamme luvun olevan lähempänä kolmea neljäsosaa. Mutta on ollut jännittävää nähdä heteroystävieni reaktiot tähän tietoon. Jotkut heistä kokevat, että heitä on huijattu: he taistelivat tasa-arvoisen avioliittolain puolesta, eivät avioliiton uudelleen määrittelyn puolesta. Jotkut ovat suorastaan kateellisia, ikään kuin homoseksuaalit olisivat saaneet paremman osan, joka ei toimi heteroliitoissa.”

Yleisesti tiedetään, että miesparien suhteet ovat usein seksuaalisesti avoimia suhteita avioliiton solmimisen jälkeenkin. Kun miesparien seksuaalisesti avointa suhdetta

aletaan virallisesti pitää avioliittona, on vaikeampi pitää yllä käsitystä, että naisen ja miehen välinen avioliitto perustuu seksuaaliseen uskollisuuteen. On vaikea pitää yllä erilaisia odotuksia Pekan uskollisuudesta Marjalle kuin Kallen uskollisuudesta Villelle sen jälkeen, kun molemmat ovat saman avioliittoinstituution piirissä (Esolen 2014: 98).

Sukupuolineutraalin avioliittolain myötä kaikkien avioliittojen merkitys muuttuu: kaikkia avioliittoja pidetään sopimuksina, jotka ovat päteviä vain niin kauan kuin avioliiton solmimiseen johtaneet tunteet ja puolisoiden senhetkinen käsitys omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan tai sukupuolestaan kestävät tai he jostakin muusta syystä haluavat pitää liittoa yllä. Avioliitolla tai sukupuolisuudella ei ole mitään todellisuutta puolisoiden päätösten ja tahtotilan ulkopuolella. Jos voimme suhtautua välinpitämättömästi Villen avoimeen uskottomuuteen Kallea kohtaan, meillä on tuskin syytä olla yhtään kiinnostuneempia Pekan uskottomuudesta Marjaa kohtaan. Ei ole mahdollista suhtautua aviorikokseen välinpitämättömästi ainoastaan miespuolisten homoseksuaalien kohdalla.

Riippumatta hyvistä aikomuksistaan Pekka ja Marja menettävät sukupuolineutraalin avioliittolain myötä suurimman osan siitä kulttuurisesta tuesta, minkä perinteinen sukupuoliperusteinen avioliittolaki heille tarjosi puolisuuskollisuuden ja liiton pysyvyyden odotuksissa. Kun avioliiton merkitys on sukupuolineutraalin avioliittolain myötä pelkistynyt yksityiseksi ystävyssopimukseksi, ihmisten ei enää voi

odottaa olevan kovin kiinnostuneita avioliitosta ja sen pysyvyydestä.

Corvino (2012: 74–75) argumentoi tätä päättelytapaa vastaan kiinnittämällä huomiota siihen, että homoseksuaaliset miesparit ovat marginaalisen pieni ryhmä eikä näin pienen ryhmän elämäntapa voi muuttaa koko yhteiskunnan käsitystä aviouuskollisuudesta.

Corvino ei kuitenkaan riittävästi huomioi sitä, että kun miesparien avioliitto asetetaan julkisuudessa, tiedotusvälineissä ja kouluopetuksessa samanarvoiseksi naisen ja miehen avioliiton kanssa, sen saama painoarvo yleisen mielihiteen muovaajana on paljon suurempi kuin miesparien pieni lukumäärä antaisi aiheita. Kouluopetuksessa homoseksuaalisuus esitetään tasa-arvoisena vaihtoehtona heteroseksuaalisuudelle, ei ainoastaan pienen marginaaliryhmän elämäntapana.

Lisäksi homoseksuaalien suhteellista osuutta väestössä usein liioitellaan sekä kouluopetuksessa että julkisessa tiedotuksessa. Yhdysvaltalaisen gallupin 27.5.2011 julkaiseman haastattelututkimuksen mukaan liittovaltion aikuiset arvioivat homoseksuaaleja olevan 25 prosenttia väestöstä. Yhdysvaltalaiset aikuiset siis arvioivat homoseksuaalien muodostavan yhden neljäsosan väestöstä, kun todellinen luku on yksi neljäskymmenesosa: 1,6 prosenttia väestöstä identifioi itsensä homoseksuaaleiksi ja 0,7 prosenttia biseksuaaleiksi, eli yhteensä 2,3 prosenttia, mikä on vähemmän kuin yksi neljäskymmenesosa. 18–29-vuotiaat nuoret arvelivat

homoseksuaaleja olevan 29,9 prosenttia väestöstä, eli lähes yksi kolmesta.

Gallupin mukaan nämä epärealistisen suuret arviot johtuvat siitä, että amerikkalaiset ovat joko henkilökohtaisten kontaktiensa tai joukkotiedotusvälineiden kautta olleet paljon kosketuksissa homoseksuaaliseen elämäntapaan. Ilmeisesti siis homoseksuaalisen elämäntavan runsas esilläolo joukkotiedotusvälineissä antaa tavalliselle ihmiselle vääristyneen kuvan homoseksuaalien suhteellisesta määrästä ja heidän merkityksestään yhteiskunnassa (Brown 2015: 143–144).

John Corvinon vasta-argumentti

Viestiargumentilla on siis kaksiosainen moraalinen ydin: 1a) Puolisoiden moraalinen eheys edellyttää elinikäistä sitoutumista avioliittoon ja puolisouskollisuuteen, koska muussa tapauksessa puolisoa ei suhteessa kohdella itseisarvoisena olentona vaan välineenä omien päämäärien saavuttamiseksi. 1b) Lapsilla on moraalinen oikeus kasvaa biologisen isänsä ja äitinsä hoidossa.

Sukupuolineutraalin avioliittolain ehkä merkittävin filosofinen puolustaja John Corvino (2012: 54–55) myöntää, että viestiargumentti voi olla kaikkein vahvin argumentti, mitä naisen ja miehen avioliiton puolustukseksi voidaan esittää: sen tarkoituksena ei ole hyökätä homoseksuaaleja vastaan vaan puolustaa lapsen oikeuksia. Corvinon on kui-

tenkin vaikea tehdä argumentille oikeutta, koska hänen päähuomionsa kiinnittyy avioliiton empiirisiin seurauksiin: lapset voivat parhaiten kasvaessaan biologisen isänsä ja äitinsä kodissa. Lisäksi Corvino keskittyy tarkastelemaan kysymystä adoption näkökulmasta ja kysyy: Tarvitsevatko adoptiolapset korvaavan isä- ja äitihahmon? Corvinon mukaan lapsi ei tarvitse sukupuolten toisiaan täydentävyyttä, vaan hän voi yhtä hyvin kahden samaa sukupuolta olevan vanhemman hoidossa.

Corvinon väite sukupuolien toisiaan täydentävyyden merkityksettömyydestä lapsen kasvatuksessa on ristiriidassa laajan tutkimusaineiston kanssa. Mutta oletetaan argumentin vuoksi Corvinon olevan oikeassa empiirisessä väitteessään, että lapsi voi yhtä hyvin samaa sukupuolta olevan kuin eri sukupuolta olevan adoptioparin kodissa. Tämä vasta-argumentti ei osu viestiargumentin moraaliseen ytimeen, koska avioliiton viesti koskettaa kaikkia perheitä, ei pelkästään adoptioperheitä. Kun tämä perinteisen avioliittolain lähettämä viesti äidin ja isän välttämättömyydestä sukupuolineutraalin avioliittolain myötä katoaa, sen yhtenä yhteiskunnallisena seurauksena on vähentää vanhempien sitoutumista lastensa hoitamiseen.

Corvinon mukaan homoseksuaalisilla pareilla tulisi olla oikeus solmia avioliitto, koska he ovat samassa asemassa kuin heteroseksuaaliset parit, jotka eivät voi saada lapsia. Hän ei näytä tiedostavan, että hedelmättömän heteroseksuaalisen parin avioliitto ei lähetä samaa lapsen oikeuksia

loukkaavaa viestiä kuin samaa sukupuolta olevan parin avioliitto. Kun samaa sukupuolta olevien parisuhde on nostettu samalle tasolle kuin eri sukupuolta oleva parisuhde, lähetetään yhteiskunnalle viesti, että lapset eivät tarvitse äitiä ja isää. Eri sukupuolta olevan hedelmättömän parin avioliitto ei lähetä tätä sanomaa.

Corvino myöntää argumentin vuoksi, että lapset saattavat yleensä voida parhaiten kasvaessaan molempien biologisten vanhempiansa kanssa. Hän kuitenkin toteaa, että ”useimmat lapset, jotka eivät kasva avioliitossa elävien biologisten vanhempiansa kanssa, kasvavat ilman vakavia ongelmia”. Vaikka lapsen hyvinvoinnin kannalta voi olla merkityksellistä kasvaa biologisen isänsä ja äitinsä kanssa, se ei Corvinon mukaan ole läheskään yhtä merkityksellistä kuin muut tekijät, jotka perinteisen avioliiton puolustajat jättävät huomiotta, kuten ”taloudellinen asema, vanhempien koulutus, kaupunkiympäristö verrattuna maalaisympäristöön, rotu ja perheessä olevien lasten lukumäärä” (s. 57).

Pyrkiikö Corvino ehkä sanomaan, että hyvin koulutetut ja varakkaat samaa sukupuolta olevat vanhemmat pystyvät tarjoamaan lapselle paremmat kasvuolosuhteet kuin mitä lapsella olisi oman isänsä ja äitinsä luona, jos oma isä ja äiti ovat köyhiä ja vähän koulutettuja? Tämä väite on sikäli epärealistinen, että raha ja paremmat koulutusmahdollisuudet pystyvät tuskin korvaamaan lapselle sitä, että häneltä viedään äidin tai isän rakkaus. Corvino tuskin haluaa suosia ajattelua, että lapset voidaan siirtää biologisten van-

hempiensa hoidosta, jos on saatavilla rikkaampia ja paremmin koulutettuja sijaisvanhempia.

Yhtenä osana natsien rotuohjelmaa oli siirtää sinisilmäisiä ja vaaleita lapsia Ukrainasta puhdasta arjalaista rotua olevien natsiperheiden kasvatettaviksi. ”Jos SS-mies sattui äkkäämään hauskannäköisen, vaaleahiuksisen ja sinisilmäisen pienen pojan tai tytön jossain ukrainalaisessa, puolalaisessa tai valkovenäläisessä kylässä, hän saattoi siepata lapsen. SS:n rotututkijat selvittivät sen jälkeen, oliko lapsessa riittävästi saksalaista verta, ja jos oli, lasta tarjottiin adoptoivaksi. Hedelmättömät tai keskenmenon saaneet saksalaisnaiset, jotka pyrkivät kaikin keinoin todistamaan rodullisen kelpoisuutensa äitydellään, olivat todennäköisimmin ehdolla ottamaan vastaan ja adoptoimaan varastettuja lapsia. Lapset, jotka eivät osoittautuneet rodullisesti arvokkaiksi, lähetettiin lastenkoteihin ja pakkotyöleireille. Joissakin tapauksissa heitä käytettiin koekaniineina natsien lääketieteellisissä kokeissa” (Lower 2014: 52).

Corvino tietenkin vastustaa tällaisia häikäilemättömiä käytäntöjä, mutta hänen tapansa vähätellä biologisten siteiden merkitystä luo kuitenkin ideologista pohjaa lasten ihmisoikeuksien loukkauksille.

Vasta-argumentissaan Corvino vetoaa myös monien tiedejärjestöjen kantaan, jonka mukaan lapset voivat yhtä hyvin samaa sukupuolta olevien parien kodeissa. Hän ei kriittisesti pohdi sitä, että tämä monien tiedejärjestöjen kannattama näkemys on osittain tiedepoliittisen manipulaation tulosta.

Olen tarkastellut asiaa koskevaa tutkimustietoa tarkemmin kirjassani *Lapsen ihmisoikeus: oikeus isään ja äitiin*.

Vetoamalla epävarmuustekijöihin yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa Corvino vie huomiota pois avioliiton lähettämästä moraalisesta viestistä ja siitä, että voimme pelkäämään moraalilla perusteilla varmasti tietää, että lapsella on moraalinen oikeus tuntea biologinen äitinsä ja isänsä ja kasvaa heidän hoidossaan. Lapsen identiteetti- ja suhdeoikeudet biologiseen äitiinsä ja isäänsä nähden ovat meille välittömästi ilmeisiä ihmisyytemme perusteella. Ne eivät ole marginaalisia moraalisia kysymyksiä, joista meidän olisi vaikea saada tietoa, koska ne ovat jokaisen ihmisyyteen olennaisesti kuuluvia ja välittömästi tiedostettavissa olevia moraalisia totuuksia.

Se, että jotkut lapset pärjäävät kohtuullisesti ulkoisen käyttäytymisen tasolla vaikeissa olosuhteissa, joissa heidän moraalisia oikeuksiaan systemaattisesti loukataan, ei oikeuta tällaista kaltoinkohtelua. Lapsella on oikeus tulla kohdelluksi persoonallisena olentona, jolla on oma ainutlaatuinen alkuperänsä ja historiansa ja niihin liittyvät identiteetti- ja suhdeoikeutensa.

Corvino vetoaa vasta-argumentissaan myös siihen, että avioliitolla on myös muita viestejä sen lisäksi, että lapset tarvitsevat äitiä ja isää. Avioliitto lähettää myös viestin, että ihmiselle on hyvä omata erityinen ihminen, joka huolehtii hänestä ja josta hän huolehtii. Ihmiselle on hyväksi muodostaa perhe, vaikka perheeseen ei kuuluisi lapsia. Se lähettää vies-

tin, että sitoutumisella on merkitystä. Ja nämä viestit pätevät yhtä lailla homoseksuaaleihin kuin heteroseksuaaleihin. Siksi Corvinon mielestä avioliitto-oikeus tulisi ulottaa myös samaa sukupuolta oleville pareille (Corvino 2014: 58).

Nämä Corvinon painottamat viestit koskevat aikuisten tarpeita; heidän tarvettaan läheisyyteen, kumppanuuteen ja keskinäiseen avunantoon. Corvinon mukaan lapselle riittää, että lapsi voi kasvaa ”ilman vakavia ongelmia”. Lapsen pitäisi siis luopua oman identiteettinsä perusedellytyksistä, jotta aikuiset saisivat yhteiskunnan tuen ja hyväksynnän omalle parisuhdemuodolleen. Eikö tämä taakka pitäisi mieluummin säilyttää aikuisille kuin lapsille. Koska aikuiset selviävät ”ilman vakavia ongelmia” ilman sukupuolineutraalia avioliittolakiakin, ei avioliittolakia tulisi säätää sellaiseksi, että se loukkaa lapsen oikeuksia.

Corvinon esiintuoma aikuisten tarpeita korostava näkökulma ei tuo riittävällä tavalla esille avioliiton lähettämän viestin moraalista ydintä. Hän ei myöskään kovin hyvin tiedosta sitä, että tähän moraaliseen ytimeen kuuluu olennaisesti lapsen identiteetti- ja suhdeoikeuksia koskeva viesti. Lapsen moraalisia oikeuksia koskeva viesti saa erityisen painoarvon, koska lapset ovat syntyessään täysin avuttomia ja riippuvaisia aikuisten hoidosta.

Lisäksi Corvino jättää huomiotta, että samaa sukupuolta olevien parien avioliitto vie pohjaa myös hänen suosimiltaan aikuiskeskeisiltä viesteiltä. Jos aikuiset antavat keskinäiselle suhteelleen niin hallitsevan aseman, että se johtaa loukkaa-

maan lasten perustavia ihmisoikeuksia, silloin heidän keskinäisestä sitoumuksestaan tulee moraalisesti ongelmallista ja se loukkaa heidän omaa moraalista eheyttään.

Biologisten sidosten rikkomiseen liittyy aina moraalisten väärinkäytösten riskejä. Samaa sukupuolta olevien pariin perheet sisältävät lasten kannalta suurempia moraalisia riskejä kuin eheät heteroseksuaaliset avioperheet, koska

- a) samaa sukupuolta olevien pariin perheissä ainakin yhdeltä vanhemmalta puuttuu biologinen side lapseen,
- b) samaa sukupuolta olevista parisuhteista puuttuu vastakkaisten sukupuolten toisiaan kontrolloiva, tasapainottava ja täydentävä vaikutus,
- c) samaa sukupuolta olevat suhteet ovat epävakaita, mikä merkitsee sitä, että seksuaalikumppanien suurempi vaihtuvuus altistaa lapset suuremmalle määrälle biologisesti vieraita aikuisia ja heidän mahdolliselle hyväksikäytölleen.

Homoseksuaalista elämäntapaa suosiva viesti

Sukupuolineutraalissa avioliittolaissa ei perimmältään ole kyse tasa-arvon lisäämisestä. Ennemmin on kyse pyrkimyksestä saada yhteiskunta lainsäädännön välityksellä hyväksymään ja suosittamaan homoseksuaalista elämäntapaa. Homoseksuaalisella elämäntavalla ei kuitenkaan ole

yhteiskunnallista merkitystä, joten on vaikea perustella, miksi sitä tulisi avioliittolain välityksellä suosittelaa.

Homoseksuaalit strategit ovat vuosikymmenien ajan halveksineet avioliittoa sortavana patriarkalisena instituutiona. Nyt he haluavat avioliitto-oikeuden samaa sukupuolta oleville pareille, koska sen avulla he voivat pakottaa ihmiset omaksumaan myönteisen asenteen homoseksuaaliseen elämäntapaan. Lastenlääkäri David van Gendin (2015) mukaan vakavien homoaktivistien kannalta suurin kulttuurinen hyöty sukupuolineutraalista avioliittolaista on se, että kaikille lapsille täytyy lain seurauksena opettaa homoseksuaalisen käyttäytymisen olevan normaalia ja jopa suositeltavaa. Kaikki sukupuolineutraalia avioliittolakia järkiperusteilla tai omantunnonsyistä vastustavat henkilöt vaiennetaan käyttämällä syrjinnän kieltäviä lakeja.

Lain kannattajille ei riitä, että ihmisille annetaan vapaus elää homoseksuaalisissa suhteissa, koska tällainen vapaus länsimaissa on olemassa. Kyse ei ole myöskään siitä, että homoseksuaaliset yksilöt saavat avioliitto-oikeuden, koska jokaisella täysi-ikäisellä yksilöllä on jo nyt oikeus solmia avioliitto vastakkaista sukupuolta olevan yksilön kanssa. Avioliitto-oikeuden samaa sukupuolta oleville pareille tuomat muut edut, kuten oikeus lähiomaisen asemaan sairaalavierailujen ja perimisen osalta, voitaisiin helposti saavuttaa muuta tietä.

Tavoitteena on ennemminkin se, että lainsäädännöllisen muutoksen välityksellä yhteiskunta ilmaisee tukensa ja hy-

väksyntänsä homoseksuaalisille suhteille ja tämä hyväksyntä ja tuki siirtyy osaksi julkista viestintää ja kouluopetusta. Tämä ajatus yhteiskunnallisen hyväksynnän ja tuen saamisesta ilmenee useissa oikeuspäätöksissä, viimeksi Yhdysvaltain korkeimman oikeuden päätöksessä 26.6.2015. Sukupuolineutraalin avioliittolain seurauksena homoseksuaalista elämäntapaa aletaan julkisesti suositella nuorille tasavertaisena vaihtoehtona naisen ja miehen avioliitolle (Lee & George 2014: 122).

Kun tämä lasten kannalta suurempia riskejä sisältävä perherakenne asetetaan kouluopetuksessa ja julkisessa tiedotuksessa samanarvoiseksi vaihtoehdoksi naisen ja miehen avioliitolle, nuoria ohjataan seksuaalisiin kokeiluihin, jotka ovat tulevien lasten hyvinvoinnin kannalta riskialttiita. Koska sukupuolineutraali avioliittolaki siirtää avioliitosta mahdollisesti syntyvien lasten oikeuksien näkökulman sivuosaan ja asettaa avioliiton keskuksen siinä elävien aikuisten tunteet, se ei auta uuden sukupolven nuoria näkemään tulevaa avioliittoaan moraalisen eheyden ja avioliitosta syntyvien lasten näkökulmasta.

Sukupuolineutraalin avioliittoajattelun innoittamat valtamediat nostavat myönteisessä valossa esille ne, jotka purkavat heteroseksuaalisen avioliittonsa ja luovat uuden liiton samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa tunnustettuaan rehellisesti ehkä vasta äskettäin tiedostamansa aidon homoseksuaalisen suuntautumisensa. Media nostaa ajoittain esiin myös henkilöitä, jotka löytävät onnen heteroseksuaa-

lisessa parisuhteessa ajateltuaan siihen asti olevansa homo-seksuaaleja.

Kaikkein eniten juhlietaan niitä, jotka muuttavat sukupuoltaan aidon sisäisen tunteensa mukaiseksi. Olennaista on se, että aikuinen saa vapaasti toteuttaa vaihtelevia tuntemuksiaan ja käsityksiään omasta sukupuolisuudestaan ja sukupuolestaan. Lasten onnen odotetaan vain kasvavan heidän seurattessaan vanhempiensa muodonmuutoksia ja eläessään niiden mukaan muodostettujen parisuhteiden ja sukupuolisen käyttäytymisen ehdoilla.

Anthony Esolen (2014: 146–147) kritisoi sukupuolineutraalia seksuaaliopetusta, koska se helposti johtaa lapsia sekaannukseen. Kun sukupuolineutraali avioliittolaki on hyväksytty, ”siirrämme identiteetikriisin jokaiselle yhteiskuntamme lapselle”. Seksuaaliopetuksen välityksellä ahdistamme lapsia epäilyksillä heidän seksuaalisesta identiteetistään.

”Kaikki tämä tehdään sillä varjolla, että näin osoitamme rakkautta homoseksuaalista teiniä kohtaan. Todellinen rakkaus kuitenkin pidättyisi saattamasta lapsia ongelmiin ensi kädessä ja ottaisi heteroseksuaalisuuden selkeäksi lähtökohdaksi. Näin monet murrosikäiset teinit voisivat karistaa mielestään satunnaisen epäilyksen sen sijaan, että tämä epäily kasvaisi ennusteeksi. Koska seksuaaliset tunteet ovat lapsuudessa latentteja (piileviä), lapsi ei pysty varmasti sanomaan ’olen heteroseksuaali’ – miten lapsi voi edes tietää, mitä se tarkoittaa. Hänellä ei ole mitään selviä tunteita, joita tuo lause vastaisi. Sillä välillä ne tunteet, jotka pojille ja ty-

töille ovat täysin luonnollista kiintymystä samaa sukupuolta olevia kumppaneita kohtaan vuosina, jolloin he muokkaavat identiteettiään poikina ja tyttöinä, joutuvat homoseksuaalisuuden epäilemisen varjostamiksi – ikään kuin pojat ja tytöt voisivat tietää, mitä sekään tarkoittaa!”

Samaa sukupuolta olevien parien oikeutta avioliittoon perustellaan vetoamalla heidän oikeuteensa päästä samojen oikeuksien piiriin kuin muut parit, mutta tällöin tietoisesti jätetään samaa sukupuolta olevien parien lapset vaille oikeutta tuntea biologinen isänsä ja äitinsä. ”Jos samaa sukupuolta olevien parien tasa-arvo merkitsee epätasa-arvoa lapsille, miten oikeudenmukaisuus siinä toteutuu? Jos homoseksuaalien aikuisten näennäisen syrjinnän poistaminen merkitsee aidon syrjinnän kohdistamista lapsiin, jotka harkitusti erotetaan äidistä tai isästä, mitä juhlimisen aihetta siinä on?” (van Gend 2015).

Irlantilainen homoseksuaali blogisti Paddy Manning argumentoi: ”Avioliitossa on perimmältään kyse lapsista, siitä, että lapsille tarjotaan biologiset vanhemmat. Erilaisuuden tunnustaminen ei merkitse syrjintää.” Hän vastustaa ajatusta, että aikuisilla olisi oikeus valita äiditön tai isätön olemassaolo pienelle lapselle. Aikuisilla ei ole oikeutta kumota lapsen syntymäoikeutta biologisen äitinsä ja isänsä rakkautteen siksi, että haluavat käyttää avioliittoinstituutiota homoseksuaalisen elämäntavan suosittelumiseen.

Vaikka meillä on tarve saada muiden hyväksyntä omalle elämäntavallamme, on olemassa jotakin paljon perustavam-

paa ihmisluonnollemme: olemme moraalisia olentoja, joilla on omatunto. Toimiessamme omaatuntoamme vastaan menetämme eheytemme persoonina. Kun käytämme vapauttamme väärin, hajoamme moraalisisina persoonina, koska emme voi kieltää perustavanlaatuisia moraalista tietoaamme, vaikka saatammekin väliaikaisesti onnistua torjumaan sen tietoisuudestamme. Kuten J. Budziszewski (2012) asian ilmaisee, on olemassa moraalisia totuuksia, joita ”emme voi olla tietämättä”. Sikäli kuin kulttuuriset normit sallivat aikuisten loukata lasten perustavanlaatuisia oikeuksia, ihmisiä rohkaistaan toimimaan tavoilla, jotka loukkaavat heidän moraalista omaatuntoaan.

Lopuksi

Kuten viestiargumentista käyty kiista osoittaa, avioliittolaista käytävä keskustelu rakentuu niiden kysymysten vaaraan, joihin kiistassa etsitään vastausta ja joita pidetään keskeisinä avioliiton luonteen määrittämisen kannalta. Kysymykset eivät ole neutraaleja, vaan ne määräävät kiistaan omaksumamme näkökulman. Esittämämme kysymykset, samoin kuin kysymykset, jotka jätämme esittämättä, määrittävät aihetta koskevan väittelyn reunaehdot. Ne määrittävät suurelta osin sen, miltä kannalta asiaa tarkastelemme ja minkä kannan siihen otamme.

Aikuisten ja heidän seksuaalisten tarpeidensa hallitsemassa avioliittokeskustelussa lapset ovat jääneet sivuosaan, vaikka avioliittoinstituutiolla on läheinen suhde perheen perustamiseen ja siten lasten saamiseen. Lapsia koskevia näkökohtia on käsitelty hämmentävän pinnallisesti ja aikuisten etupyyteiden ehdoilla. Tällä tavalla keskustelun päähuomio on suunnattu pois avioliiton ja avioliittolain kannalta keskeisistä moraalisisistä kysymyksistä. Tämä lasten tarpeiden sivuuttaminen tai niiden pinnallinen tarkastelu on ollut hämmentävällä tavalla ominaista myös suomalaisten lapsijärjestöjen

avioliittolaisia koskeville kannanotoille, jotka ovat lähes poikkeuksetta olleet vallitsevaa poliittisesti korrektaa näkemystä tukevia julkilausumia sen sijaan, että ne olisivat olleet tutkimustietoon nojaavia kriittisiä arvioita, joissa olisi tarkasteltu avioliittolain lapsivaikutuksia sekä mikro- että makrotasolla.

Naisen ja miehen välisen avioliiton keskeinen viesti on moraalinen: vanhemmilla on moraalinen velvollisuus kohdella toisiaan ja lapsiaan itseisarvoisina olentoina. Vanhempien kasvatusvastuuta painottavalla moraalisella viestillä on vastineensa lasten oikeusvaateessa: lapsilla on moraalinen oikeus tuntea biologiset vanhempansa ja kasvaa heidän hoidossaan. Tämä lasten moraalinen identiteetti- ja suhde-oikeus on perustava ihmisoikeus: lapsilla on tämä oikeus pelkästään sillä perusteella, että he ovat ihmisiä.

Vuosituhanien ajan avioliitto on ollut äiti-isä-lapsi -kolmoisidosta suojeleva instituutio eikä yhteiskunnassa ole muuta instituutiota, joka suojelisi tätä yhteiskunnan perusyksikköä. Avioliittolaisia koskevassa väittelyssä ei kuitenkaan ole perusteellisesti käsitelty olennaista kysymystä lasten oikeuksista: ”Miten avioliiton uudelleenmäärittely vaikuttaa lapsen oikeuksiin?”

Margaret Somervillen (2005: 63) mukaan tämä kysymys voidaan jakaa kahteen kysymykseen: ”Onko lapsilla perustava oikeus tuntea biologiset vanhempansa ja olla heidän kasvatettavanaan? Tarvitseeko yhteiskunta instituutiota, joka vahvistaa tämän oikeuden yhdeksi perusperiaatteeksi ja normikseen?”

Kulttuurimme perustana on vakaumus, että yksilöt ovat tasa-arvoisia ja vapaita. Vastasyntyneen lapsen vapaus ja tasa-arvo edellyttävät sitä, että hänen vanhempansa antautuvat rakastamaan häntä ilman ehtoja ja riippumatta hänen ominaisuuksistaan ja ovat valmiit näkemään vaivaa huolehtiakseen hänestä ja auttaakseen häntä kehittämään inhimillistä potentiaaliaan. Lapsi, joka jää vaille vanhempiensa rakkautta ja huolenpitoa, ei ole tasa-arvoinen suhteessa niihin lapsiin, joille ne suodaan, eikä hän ole vapaa luomaan identiteettiään suhteessa biologiseen alkuperäänsä. Ilman hänestä huolehtivia aikuisia vastasyntynyt lapsi ei ole vapaa edes pysymään fyysisesti elossa.

Avioliiton tarkoituksena läpi vuosituhansien on ollut turvata ja vahvistaa äidin, isän ja lapsen kolmoissidosta, niin että lapsi voisi syntyä ja kasvaa biologisen äitinsä ja isänsä hoidossa. Tämän on lukuisissa laaja-alaisissa tutkimuksissa osoitettu turvaavan lapselle parhaan mahdollisen kasvuympäristön. Samaa sukupuolta olevien parien avioliitto-oikeus poistaa juridisen suojan lapsen oikeudelta tuntea vanhempansa ja olla heidän kasvatettavinaan. Näin se muuttaa perustavalla tavalla normin, jonka mukaan biologisilla vanhemmilla on velvollisuus huolehtia lapsistaan.

Miksi sitten yhteiskunnallinen eliitti on ollut valmis hajottamaan tämän lapsen suojaksi tarkoitettun instituution ja altistamaan lapset monille tunnetuille ja tuntemattomille riskeille ”oikeudenmukaisuuden” ja ”rakkauden” nimissä? Voimmeko tässä suhteessa oppia jotakin Vanhan testamen-

tin profeettojen moraalisesta kritiikistä? ”Voi niitä, jotka vääriä säädöksiä säätävät, jotka katalia päätöksiä tekevät, estääkseen heikkoja saamasta oikeutta, riistääkseen kansani köyhiltä lain turvan, anastaakseen leskien varat, ryöstääkseen orpojen perintöosan” (Jes. 10:1–2).

Pyrkiessään turvaamaan oman poliittisen urakehityksensä uuden avioliittolain hyväksyneet kansanedustajat riisivät lapselta lain turvaaman oikeuden isään ja äitiin: uusi avioliittolaki asettaa ihanteeksi parisuhdemallin, jonka rakenne erottaa lapsen joko biologisesta isästään tai äidistään. Selittykö näin räikeä oikeuksien loukkaus yleisestä ihmiselämän lainalaisuudesta, että valta turmelee ihmisen? ”Sinun johtomiehesi ovat petollisia ja varkaiden kumppaneita, he kaikki rakastavat lahjuksia ja ahnehtivat lahjapalkkioita. Orvolle he eivät oikeutta hanki eivätkä aja lesken asiaa” (Jes. 1:23).

Lopez (2015: 8) arvioi sukupuolineutraalin avioliittolainsäädännön johtavan yhteiskunnalliseen katastrofiin, koska se altistaa lapset kevyin perustein yhteiskuntakokeelle, samalla kun toisinajattelijat pyritään vaimentamaan uhkauksilla ja painostuksella: ”Sukupuolineutraali avioliittolaki on käytännössä ollut ja on edelleen yhteiskunnallinen katastrofi. Se perustuu epätosille olettamuksille. Vastahakoiset väestönosat on pakotettu omaksumaan se käyttäen rikollisia taktiikoita, jotka vaihtelevat puolitotuksiin perustuvasta propagandasta rikolliseen pelotteluun ja kiristykseen. Se riisti suojan maailman kaikkein haavoittuvimmalta väestönosalta

– erityisesti, mutta ei ainoastaan lapsilta – ja antoi lisää valtaa maailman kaikkein etuoikeutetuimmille ihmisille (erityisesti, mutta ei ainoastaan rikkaille valkoisille miehille)” (emt.).

Länsimaisia yhteiskuntia hallitsevat eliitit elävät niin äärimmäisessä ylellisyydessä, että he ovat menettäneet moraalisen herkkyytensä äidittömien ja isättömien lasten kärsimykselle. Koska valtaapitävillä on käytössään voimakkaat propagandakoneistot, he ovat onnistuneet vakuuttamaan yleisen mielipiteen useissa maissa siitä, että on oikeudenmukaista ja tasa-arvoista riistää lapsilta heidän oikeutensa isään ja äitiin.

Koska poliittinen eliitti on päässyt maistamaan vallan, vaurauden ja julkisuuden tuomista eduista, sillä on kiusaus keskittyä oman hyvinvointinsa ja valtansa turvaamiseen ja kasvattamiseen sen sijaan, että he huolehtisivat lasten hyvinvoinnista. Poliittisten toimijoiden on kuitenkin epäeettistä antaa tunteisiin vaikuttavien mielikuvien ja rahan vaikuttaa kannanottoihinsa, koska heidän tehtävänsä on puolustaa oikeudenmukaisuutta irrallaan rahan ja poliittisen menestyksen vaikutuksesta.

Lapset eivät voi tarjota heille palkkioita ja kunnia-asemia. Siksi geneettisten orpojen tuska usein unohtetaan ja huomio keskitetään aikuisten etupyyteiden ja seksuaalisten mieltymysten puolustamiseen. Lasten oikeudet sivuutetaan yhteiskunnallisessa päätöksenteossa erityisesti silloin, kun heidän oikeutensa ovat ristiriidassa rikkaiden ja vaikutusval-

taisten ihmisten etupyyteiden kanssa ja kun lasten sortaminen tuo poliittisille päättäjille etuja. ”Eivät he aja orvon etua, eivät tahdo hänen voittavan asiaansa, eivät puolusta köyhän oikeutta” (Jer. 5:28).

Kiitokset

Tämän kirjan kirjoittamisessa olen saanut apua monilta henkilöiltä. Pirjo Taskinen luki huolellisesti koko käsikirjoituksen ja pelasti minut monilta virheiltä antamalla yksityiskohtaista kriittistä palautetta. Petri Kivenheimo esitti tärkeitä huomioita kirjan kehittämiseksi. Prof. Michael Beauty kutsui minut opetusvierailulle Baylor-yliopiston filosofiseen tiedekuntaan ja tarjosi mahdollisuuden testata ajatuksia asiantuntevan kuulijakunnan kritiikin valossa. Prof. John Haldane antoi yksityiskohtaista palautetta henkilökohtaisessa keskustelussa ja opasti minut tärkeiden lähteiden äärelle. Prof. Alexander Pruss teki tärkeitä huomioita ja auttoi argumentin kehittämisessä.

KIRJALLISUUS

Agacinski, Sylviane (2001), *Parity of the Sexes*. Käänt. Lisa Walsh. New York: Columbia University Press.

Agacinski, Sylviane (2013), "Deux mères = un père?", *Le Monde* 03.02. 2013.

Allen, Douglas (2015) "More Heat than Light: a critical assessment of the same-sex parenting literature, 1995–2013". *Marriage & Family Review* 51: 154–182.

Alvaré, Helen M. (2015) "A decision that's unfair and disenfranchising", *Crux*, June 26, 2015.

Anderson, Elizabeth (1990) "Is Women's Labor a Commodity?" *Philosophy and Public Affairs* 19: 71–92.

Anderson, Ryan T. (2015) *Truth Overruled: The Future of Marriage and Religious Freedom*. Regnery Publishing.

Andre, Amy (2014) "The Doctor Is Out... And Outspoken: An Interview With Dr. Lisa Diamond", *Huffpost Gay Voices*, June 5, 2014.

Bartlett, Kelly (2014) "Gender, Discrimination, and Marriage," *The Public Discourse*, March 3rd, 2014.

Bindel, Julie (2015) "The International Baby Business: Surrogacy is giving gay parenting a bad name". *The Weekly Standard*. July 27, 2015, Vol. 20. No 43.

- Blankenhorn, David (1995) *Fatherless America: Confronting Our Most Urgent Social Problem*. New York: Basic.
- Blankenhorn, David (2007) *The Future of Marriage*. New York: Encounter Books.
- Brown, Michael L. (2011) *A Queer Thing Happened to America*. Concord, NC: EqualTime Books.
- Brown, Michael (2015) *Outlasting the Gay Revolution*. WND Books.
- Budziszewski, J. (2012) *Tätä emme voi olla tietämättä*. Helsinki: Uusi Tie.
- Corvino, John (2012) "The Case for Same-Sex Marriage", teoksessa John Corvino & Maggie Gallagher: *Debating Same-Sex Marriage*. Oxford: Oxford University Press.
- Corvino, John (2014) *Mitä väärää on homoseksuaalisuudessa?* Suom. Kirsi Luoma. Helsinki: Like.
- Darwish, Nonie (2009) *Now They Call Me Infidel*. London: Penguin.
- Doherty, William & Craft, Shonda (2013) "Single Mothers Raising Children Without Fathers", teoksessa W. Bradford Wilcox & Kathleen Kovner Kline (toim.) *Gender and Parenthood: Biological and Social Scientific Perspectives*. New York: Columbia University Press, 304–321.
- Edelman, Rivka (2015) "Secular Israel, Gays, and Surrogacy", teoksessa Robert Oscar Lopez & Rivka Edelman (toim.) *Jephtha's Daughters*, ss. 143–150. Los Angeles, CA: International Children's Rights Institute.
- Esolen, Anthony (2014) *Defending Marriage: Twelve Arguments for Sanity*. Charlotte, NC: Saint Benedict Press.
- Farrow, Douglas (2005) "Rights and Responsibilities", teoksessa Daniel Cere & Douglas Farrow (toim.) *Divorcing Marriage*:

Unveiling the Dangers in Canada's New Social Experiment. Montreal: McQuill-Queens University Press, 97–119.

Faust, Katy (2015) "Childless Women", teoksessa Robert Oscar Lopez & Rivka Edelman (toim.) 161–164.

Franck, Matthew J. (2015) "Thanks for Everything, Justice Kennedy", *Public Discourse*, June 29th, 2015.

Gallagher, Maggie (2003) "What Marriage Is For: Children Need Fathers and Mothers". *Weekly Standard*, August 4–11, 2003: 22–25.

Gallagher, Maggie (2011) "Gay Old Party? How New York Republicans caved, and where the marriage campaigns go next", *National Review* August 1, 2011.

Gallagher, Maggie (2012) "The Case Against Same-Sex Marriage", teoksessa John Corvino & Maggie Gallagher: *Debating Same-Sex Marriage*. Oxford: Oxford University Press.

George, Robert (1999) *In Defence of Natural Law*. Oxford: Oxford University Press.

Gingsborg, Paul (2014) *Family Politics: Domestic life, Devastation and Survival 1900–1950*. New Haven: Yale University Press.

Girgis, Sherif & George, Robert P. & Anderson, Ryan T. (2012) *What is Marriage? Man and Woman: A Defence*. New York: Encounter Books.

Grech, Narelle (2012) *Does Biology Matter?* <http://t5sdaughter.blogspot.fi/>

Green, Joshua (2007) "They Won't Know What Hit Them", *Atlantic Monthly*, March 2007.

Green, Joshua (2015) "America's Gay Corporate Warrior Wants to Bring Full Equality to Red States". *Bloomberg*, April 24, 2015.

Gupta, Jyotsna Agnohotri (2012) "Reproductive Biocrossings: Indian Egg Donors and Surrogates in the Globalized Fertility Market". *International Journal of Feminist Approaches to Bioethics* 5 (1): 25–51.

Halzman, Scott (2013) "The Effect of Gender-Based Parental Influences on Raising Children", teoksessa W. Bradford Wilcox & Kathleen Kovner Kline (Eds.) *Gender and Parenthood: Biological and Social Scientific Perspectives*. New York: Columbia University Press, 304–321.

Holbrook, Jon (2015) "The inhumanity of Britain's surrogacy laws", *Spiked-online* 27.5.2015.

Irigaray, Luce (1996). *Sukupuolieron etiikka*. Suom. Pia Sivenius. Helsinki: Gaudeamus.

Johnson, Jennifer (2015) "Breaking the Sexual Revolution's New Taboos", *Christian Post*, June 30, 2015.

Kant, Immanuel (1981) "Duties Toward the Body in Respect of Sexual Impulse" (1784–1785), käänt. Louis Infield, teoksessa Immanuel Kant: *Lectures on Ethics*. Cambridge, Mass.: Hackett Publishing.

Kirk, Marshall & Madsen, Hunter (1989) *After the Ball: How America Will Conquer Its Fear and Hatred of Gays in the 90's*. New York: Plume Books.

Korhonen, Johanna & Östman, Jeanette (toim.) *Kaikella rakkauksella. Sanoja seksuaalisuudesta ja sukupuolesta*. Helsinki: Into-kustannus.

Last, Jonathan V. (2015) "You Will Be Assimilated: The same-sex marriage bait-and-switch". *The Weekly Standard*, June 22, 2015, Vol. 20. No. 39.

Laukkanen, Emmi (2015) "Luulin, että poliitikot ovat erilaisia kuin minä". *Me Naiset* 21/2015, 21.5. 2015, ss. 22–24.

Lee, Patrick & George, Robert P. (2014) *Conjugal Union: What Marriage is and Why It Matters*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ligtvoet, Frank (2013) "The Misnomer of Motherless Parenting", *New York Times* 07/2013.

Lloyd, Jean (2015) "The Wrong Kind of Rights: Same-Sex Marriage, Third-Party Reproduction, and the Sexualization of Children". *The Public Discourse* May 05, 2015.

Lopez, Robert Oscar (2013) "Same-Sex Parenting: Child Abuse?" *Public Discourse* July 10, 2013.

Lopez, Robert Oscar (2015) "The Call of the Child", teoksessa Lopez & Edelman (toim.) 19–29.

Lopez, Robert Oscar (2015) "Birth Certificates", teoksessa Lopez & Edelman (toim.) 113–121.

Lopez, Robert Oscar (2015) "The Problem of Women", teoksessa Lopez & Edelman (toim.) 2015: 131–142.

Lopez, Robert Oscar & Rivka Edelman (toim.) (2015) *Jephthah's Daughters: Innocent Casualties in the War for Family "Equality"*. Los Angeles, CA.

Lower, Wendy (2014) *Hitlerin raivottaret: saksalaisnaisia natsien kuoleman kentillä*. Suom. Juha Sainio. Jyväskylä: Atena.

Lützen, Karen (1998) "Gay and Lesbian Politics: Assimilation or Subversion: A Danish Perspective", teoksessa Jan Löfsröm (toim.) *Scandinavian Homosexualities. Essay on Gay and Lesbian Studies*. New York: Haworth Press, 233–243.

MacIntyre, Alasdair (1981) *After Virtue*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press.

Marks, Loren (2012) "Same-sex Parenting and Children's Outcomes: A Closer Examination of the American Psychological

Association's Brief on Lesbian and Gay Parenting", *Social Science Research* 41 (2012): 735–751.

Marquardt, Elizabeth (2005) *Family Structure and Children's Educational Outcomes*. New York: Institute for American Values.

Marquardt, Elizabeth & Glenn, Norval D. & Clark, Karen (2010) "My daddy's name is DONOR: A New Study of Young Adults Conceived through Sperm Donation," Report from the Institute for American Values. New York: Institute of American Values.

Monahan, P. (2005) "Civil Union is Not Real Marriage", *Globe and Mail*, 26 January 2005: A15.

Oliver, Kelly (1989) "Marxism and Surrogacy", *Hypatia* 4 (3): 95–115.

Palkoviz, Rob (2013) "Gendered Parenting's Implications for Children's Well-Being", teoksessa W. Bradford Wilcox & Kathleen Kovner Kline (toim.) *Gender and Parenthood: Biological and Social Scientific Perspectives*. New York: Columbia University Press, 215–248.

Pande, Amrita (2014) *Wombs in Labor: Transnational Commercial Surrogacy in India*. New York: Columbia University Press.

Parke, Ross D. (2013) "Gender Differences and Similarities in Parental Behavior", teoksessa W. Bradford Wilcox & Kathleen Kovner Kline (toim.) *Gender and Parenthood. Biological and Social Scientific Perspectives*. New York: Columbia University Press.

Pateman, Carole (1988) *The Sexual Contract*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Puolimatka, Tapio (2014) *Lapsen ihmisoikeus, oikeus isään ja äitiin*. Ryttylä: Suunta-kirjat.

Rauch, Jonathan (2004) *Gay Marriage: Why It Is Good for Gays, Good for Straights, and Good For America*. New York: Times Books.

Rothman, Barbara Katz (2000) *Recreating Motherhood: Ideology and Technology in a Patriarchal Society*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Sanger, Margaret (2006) *The Power of Civilization*. Lenox, MA: Hard Press.

Schaerr, Gene (2015) "Advocates of Same-Sex Marriage Are Wrong to Claim It Poses No Risk to the Marriage Ecosystem", *National Review*, April 24, 2015.

Scruton, Roger (2006) "Sacrilige and Sacrament", teoksessa Robert P. George & Jean Bethke Elshtain (toim.) *The Meaning of Marriage: Family, State, Market & Morals*. Dallas: Spence Publishing Company.

Scruton, Roger (2006b) *Sexual Desire. A Philosophical Investigation*. London: Continuum.

Scruton, Roger & Blond, Phillip (2012) "Marriage: Union for the Future or Contract for the Present", *ResPublica*.

Sloan, Kathleen (2015) "Stop Surrogacy Now: Why We Must Unite". *Public Discourse*, May 22nd, 2015.

Somerville, Margaret (2005) "What about Children?", teoksessa Daniel Cere & Douglas Farrow (toim.) *Divorcing Marriage: Unveiling the Dangers in Canada's New Social Experiment*. Montreal: McQuill-Queens University Press, 63–78.

Somerville, Margaret (2007) "Children's human rights and unlinking child-parent biological bonds with adoption, same-sex marriage and new reproductive technologies", *Journal of Family Studies*, Vol. 13, Issue 2, November 2007.

Stefanowics, Dawn (2007) "The Sad side of Gay Parenting". www.nercatornet.com/articles/view/the_sad_side_of_gay_parenting/

Sullins, D. Paul (2015) "Emotional Problems among Children with Same-sex Parents: Difference by Definition", *British Journal of Education, Society, and Behavioral Science* 7 (2): 99–120.

Trandafir, Mircea (2014) "The Effect of Same-Sex Marriage Laws on Different-Sex Marriage: Evidence from the Netherlands", *Demography* 51, 317–340.

Upham, David (2015) "A defeat for 'We the People' and our posterity", *Conjugalilty*, 27 June, 2015.

van Gend, David (2015) "Ireland abandons its children", *Mercatornet* May 25, 2015.

Vettenranta, Erkki (2015) *Solženitsyn: Elämä ja eetos*. Helsinki: Teos.

Wilcox, Brad (2006) "The Evolution of Divorce", *National Affairs* (Fall 2006).

Östman, Jeannette (2014) "Tasa-arvo", teoksessa Johanna Korhonen & Jeanette Östman (toim.) *Kaikella rakkaudella. Sanoja seksuaalisuudesta ja sukupuolesta*. Helsinki: Into-kustannus.

LAINSÄÄDÄNTÖÖN LIITTYVÄÄ

Avioliittolaki 13.6.1929/234 muutoksineen (avioliiton purkamista koskeva muutos **16.4.1987**)

Laki rekisteröidystä parisuhteesta 9.11.2001/950

Samaa sukupuolta olevilla on mahdollisuus rekisteröidä parisuhteensa siten kuin rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa (950/2001) säädetään. Parisuhteen rekisteröinnillä on lähtökohtaisesti samat oikeusvaikutukset kuin avioliiton solmimisella. Myös laissa tai asetuksessa olevaa avioliittoa tai aviopuolisoa koskevaa säännöstä sovelletaan lähtökohtaisesti rekisteröityyn parisuhteeseen tai parisuhteen osapuoleen.

EDUSKUNNAN HYVÄKSYMÄT LAUSUMAT: M 10/2013

Kansalaisaloite eduskunnalle avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain ja transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain muuttamisesta (KAA 3/2013 vp).

Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2014 **avioliittolain muuttamisen** niin, että samaa sukupuolta olevat parit voivat jatkossa solmia avioliiton. Lakialoitteen muuttamiseen tähtäävä **kansalaisaloite** tasa-arvoisesta avioliittolaista sai äänestyksessä taakseen 101 kansanedustajaa 90 kansanedustajan äänestäessä kansalaisaloitetta vastaan. Laki astuu voimaan 1. maaliskuuta 2017.

Em. lainmuutoksen kumoamiseksi on jätetty **kansalaisaloite**, joka tulee käsittelyyn eduskunnassa, koska allekirjoittaneita on yli vaaditut 50 000 henkilöä (yli 107 000 allekirjoittajaa). Allekirjoitukset on lähetetty Väestörekisterikeskuksen tarkistuslaskentaan. Sen valmistuttua kansalaisaloite voidaan toimittaa eduskuntaan käsittelyä varten. Väestörekisterikeskuksesta on arvioitu, että tarkistuslaskenta vie n. 2–3 kuukautta.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, Lapsen oikeuksien sopimus (LOS) 20.11.1989

Hyväksytty YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989. Kansainvälinen voimaantulo: 2.9.1990. Voimaantulo Suomen osalta: 20.7.1991.

(Lapsen oikeuksien yleissopimusta edelsi vuonna 1959 hyväksytty *Lapsen oikeuksien julistus*, joka ei ole yhtä lailla valtioita sitova kuin yleissopimus.)

Ks. myös *Lapsen oikeuksien sopimuksen käsikirja* (Suomen Unicef ry, 2011)

Isyyslaki 13.1.2015/11 (voimassa 1.1.2016 alkaen); kumosi aiemman Isyyslain 5.9.1975/700.